

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Ideální učitel/ka mateřské školy očima dětí předškolního věku a rodičů

Diplomová práce

Autor: Bc. Lenka Kollerová
Studijní program: N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor: Pedagogika předškolního věku
Vedoucí práce: Mgr. Martin Skutil, Ph.D.
Oponent práce: PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Lenka Kollerová
Studium:	P15P0880
Studijní program:	N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor:	Pedagogika předškolního věku
Název diplomové práce:	Ideální učitel/ka mateřské školy očima dětí předškolního věku a rodičů
Název diplomové práce AJ:	An Ideal Kindergarten Teacher from Children's and Parents' Point of View

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je zjistit, jak si děti docházející do mateřské školy a rodiče, jejichž děti tuto školu navštěvují, představují ideální obraz učitele/učitelky mateřské školy. V teoretické části bude charakterizována osobnost a profese učitele/učitelky s důrazem na učitele/učitelky mateřské školy. Praktická část bude zaměřena na popis obrazu ideální/ho učitele/učitelky mateřské školy. S dětmi budou vedeny rozhovory a sběr dat od rodičů bude uskutečněn pomocí dotazníků.

Garantující pracoviště:	Ústav primární a preprimární edukace, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Martin Skutil, Ph.D.
Oponent:	PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	24.1.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 20. 6. 2019

Anotace

KOLLEROVÁ, Lenka. *Ideální učitel/ka mateřské školy očima dětí předškolního věku a rodičů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 99 s. Diplomová práce.

Tato diplomová práce se zabývá ideální učitelkou / ideálním učitelem mateřské školy. V teoretické části je charakterizována profese učitele a jeho osobnost s důrazem na učitele mateřské školy. Profese učitele mateřské školy je zde na základě poznatků z odborných pramenů více charakterizována, jsou zde uvedeny role učitele mateřské školy, profesní kompetence, zásady předškolní výchovy a vzdělávání, část práce je také zaměřena na důležitost komunikace učitele. Práce obsahuje také poznatky o významu spolupráce učitele mateřské školy s rodiči a kolegy. Empirická část je zaměřena na popis ideální osoby, která by měla pracovat na pozici učitele mateřské školy, a to očima dětí předškolního věku docházejících do mateřské školy a rodičů, jejichž děti mateřskou školu navštěvují. Jsou zde prezentovány výsledky dvou zrealizovaných dílčích výzkumů, kdy s dětmi byly vedeny rozhovory a sběr dat od rodičů byl uskutečněn formou dotazníků.

Klíčová slova: mateřská škola, ideální učitel/ka, předškolní věk, profesní kompetence

Annotation

KOLLEROVÁ, Lenka. *An Ideal Kindergarten Teacher from Children's and Parents' Point of View*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 99 pp. Diploma Thesis.

This diploma thesis is focused on an ideal kindergarten teacher. The profession of a teacher and his or her personality, with emphasis on kindergarten teachers, are characterized in the theoretical part. The profession of the kindergarten teacher is characterized in detail based on the findings from published works, with introduction to roles of a kindergarten teacher, professional competencies, the principles of the preschool education and schooling, as well as the importance of the teacher's communication. The work also contains findings on the importance of cooperation of the kindergarten teacher with parents and colleagues. The empirical part focuses on the description of the ideal person that should work as a kindergarten teacher according to preschool children attending a kindergarten and parents, whose children visit the kindergarten. Interviews were conducted with the children and the collection of data from the parents realized in the form of questionnaires. The final results of these two carried out partial researches are presented here.

Keywords: kindergarten, ideal teacher, preschool age, professional competencies

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu Mgr. Martinovi Skutilovi, Ph.D. za odbornou konzultaci, pomoc, cenné rady a čas, který věnoval vedení mé práce.

Také bych ráda poděkovala oběma mateřským školám, a hlavně paní učitelkám z těchto mateřských škol, v jejichž třídách jsem měla tu možnost provádět výzkum. Všem těmto paním učitelkám děkuji za jejich vstřícnost a ochotu při realizaci výzkumu. Převážně děkuji také dětem z těchto tříd, se kterými jsem vedla rozhovory a rodičům, kteří byli ochotni mi vyplnit dotazník. Bez nich by tato diplomová práce nemohla vzniknout. Velké díky patří také mojí rodině, příteli a všem přátelům, kteří mě po dobu studia ustavičně podporovali.

OBSAH

ÚVOD	9
1 BÝT UČITELEM	11
1.1 Učitel a mateřská škola.....	13
2 UČITEL A JEHO OSOBNOST	15
2.1 Typologie učitelů	18
2.2 Odborná kvalifikace pro výkon povolání učitele mateřské školy	19
2.3 Role učitele mateřské školy	20
2.4 Profesní kompetence učitele mateřské školy	22
2.5 Respektování zásad předškolní výchovy a vzdělávání	26
2.6 Komunikace učitele	29
2.6.1 Nedirektivní přístup(y)	32
2.7 Důležitost spolupráce	33
2.7.1 Spolupráce s rodiči	33
2.7.2 Spolupráce s kolegy	36
2.8 Další osobnostní kvality učitele mateřské školy.....	37
3 METODOLOGIE VÝZKUMU	42
3.1 Cíl výzkumu	42
3.2 Výzkumný soubor.....	42
3.3 Výzkumné metody a způsob zpracování dat	43
3.4 Limity výzkumu	44
4 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	45
4.1 Ideální učitel/ka mateřské školy očima dětí předškolního věku.....	45
4.2 Ideální učitel/ka mateřské školy očima rodičů	63
4.3 Celkové shrnutí.....	86
4.3.1 Celkový obraz ideální/ho učitele/učitelky očima dětí předškolního věku	86
4.3.2 Celkový obraz ideální/ho učitele/učitelky očima rodičů.....	87

4.4	DISKUSE	90
ZÁVĚR	92
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	93
SEZNAM GRAFŮ	97
SEZNAM PŘÍLOH	99

ÚVOD

„Žije-li dítě v nepřátelství, naučí se útočit.

Žije-li dítě káráno, naučí se odsuzovat.

Žije-li dítě v posměchu, naučí se vyhýbavosti.

Ale žije-li dítě v povzbuzení, naučí se smělosti.

Žije-li dítě v toleranci, naučí se trpělivosti.

Žije-li dítě s pochvalou, naučí se oceňovat.

Žije-li dítě v poctivosti, naučí se spravedlnosti.

Žije-li dítě v bezpečí, naučí se věřit.

Žije-li dítě v přátelství, naučí se hledat ve světě lásku.“

(Holeček, 2014, s. 143)

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma ideální učitel/ka mateřské školy. Profese učitele mateřské školy je dle mého názoru krásná, naplňující, ale zároveň velice náročná a vykonávat ji nemůže určitě kdokoli. Tuto profesi vykonávám v současné době i já a dovědět se o ní ještě něco více a hlouběji bylo pro mě jedním z důvodů k výběru tohoto tématu i v době, kdy jsem ještě jako učitelka nepracovala. Velmi mě také už od dob studia zajímal i pohled dětí a rodičů na to, jaký by měl být podle jejich názoru člověk, který v mateřské škole učí.

V textu práce se někdy objevuje výraz učitel, jindy zase učitelka či pedagog. V textu jsem záměrně nepoužívala jednotný výraz, abych lépe postihla to, že každý jednotlivý autor tyto pojmy uvádí dle svého uvážení.

V teoretické části diplomové práce čerpám ve většině případů ze zdrojů, jejichž autoři se zabývají převážně předškolní pedagogikou, předškolním obdobím, mateřskou školou či učiteli v různých situacích a učitelovou osobností. Nejprve se věnuji popisu profese učitele obecně, poté se začínám více zaměřovat na profesi učitele mateřské školy. V druhé kapitole se zabývám osobností učitele, učitele zařazuji do různých typů podle nejrůznějších typologií, vystihuji odbornou kvalifikaci pro výkon povolání učitele v mateřské škole. Další část práce pojednává o rolích učitele mateřské školy, následuje výpis profesních kompetencí učitele mateřské školy a zásad předškolní výchovy a vzdělávání. Teoretická část pokračuje podkapitolou o komunikaci učitele, je následována podkapitolou, která se zabývá důležitostmi spolupráce učitele s rodiči a

kolegy. Teoretická část je zakončena pojednáním o dalších osobnostních kvalitách učitele mateřské školy.

V empirické části vyhodnocuji a popisuji dva realizované dílčí výzkumy. Snažím se vyjádřit, jak si představují obraz ideální/ho učitele/učitelky děti předškolního věku, které docházejí do mateřské školy a jak rodiče, jejichž děti mateřskou školu navštěvují. S dětmi jsem vedla ohledně tohoto tématu rozhovory a rodiče mi sdělovali své názory v dotaznících. Tyto dva dílčí výzkumy byly realizovány v celkem dvou mateřských školách, z toho jsem rozhovory vedla s vybranými dětmi z pěti tříd a oslovila rodiče ze sedmi tříd.

1 BÝT UČITELEM

To, jak náročnou má práci pilot amerického raketoplánu, si dokáže představit každý z nás. Když se zaměstnanci z NASA zajímali o profesi, ke které jsou třeba podobné vlastnosti osobnosti, jaké musí mít špičkový letec, z několika stovek profesiogramů vyhodnotil počítač profesi učitele jako nejbližší vhodné povolání. Je tedy možné říci, že řídit raketoplán je stejně náročné jako učit ve škole, s tím, že učit je možná ještě těžší a nebezpečnější. (Holeček, 2014)

Psycholožka Eva Štětovská v článku z časopisu Informatorium (Těthalová, 2013) konstatuje, že již delší dobu je zažité, že učitelství je druhá, nouzová volba pro studenty vysokých škol. Když se ale diskutuje s učiteli, často se za jejich motivací k výkonu této profese objevuje sdělení, že oni sami měli výborného učitele – tedy vlastní zkušenost s kvalitním učitelem. Ale i naopak – občas také někdo řekne, že chodil do tak hrozné školy, že přemýšlel nad tím, zda to nejde dělat trochu jinak.

Učitelé – ve vzdělávacím procesu jsou hlavními aktéry právě oni. Jsou to nositelé, zprostředkovatelé systematicky upravených poznatků, strážci hodnot, pravidel a také ideálů, které společnost preferuje. Jsou důležitými profesionály a bez nich je nemyslitelný společenský vývoj. (Juklová, 2013)

Učitel – pedagog? V Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009) jsou u pojmu pedagog vypsány dva významy:

- 1) Učitel v různých stupních a typech škol (včetně učitelů na vysokých školách); v širším slova smyslu – pedagogický pracovník
- 2) Odborník v pedagogickém výzkumu, pedagogické vědě, teoretický pedagog

Výraz pedagogika, jak je zjištěno, chápou jinak profesionálové (v dané oblasti odborníci) a jinak laici. Laici, kteří nemají co dočinění s teoriemi edukace, chápou pedagogiku jako jakýsi receptář, jak vychovávat děti ve škole. Širší nepedagogická veřejnost chápe tento pojem jako soubor praktických postupů, návodů, které učitelé uplatňují ve škole ve své vyučovací činnosti. Domněnky laiků bývají takové, že „pedagogika“ žádná velká věda není – mají ji spíše za rutinní obor, který si učitelé osvojují převážně zkušeností a domnívají se, že poznatky z teorie nejsou pro učitele příliš potřebné. Běžně se tedy, zkrátka řečeno, chápe význam výrazu „pedagogika“ nepřesně a velmi zúženě. (Průcha, 2002)

Co znamená **být učitelem**? Přijmout zodpovědnost za vzdělanost mladé generace vůči naší společnosti, přijmout zodpovědnost za přípravu této generace pro budoucí povolání a život celkově. Učitelství lze považovat za odbornou a náročnou práci v oblasti výchovy a vzdělávání, již není pouhým posláním. **Být dobrým učitelem** pak znamená být odolný vůči stresům pramenícím z prostředí školy, ovládat strategie učení a vyučování, mít dobrou schopnost jednat s lidmi ve škole i mimo ni, umět radit žákům s efektivnějším učením, mít dobře vyvinutou schopnost řešit různé pedagogické problémy a výchovné situace, spolupracovat a komunikovat s rodiči efektivně, ve své pedagogické práci být tvořivý a flexibilní, vůči svým žákům (a také sobě) být důsledný, zodpovědný, ale i náročný. V profesním prostředí být tolerantní, empatický, kolegiální a kooperativní. Způsobů a možností, jak charakterizovat dobrého učitele je mnoho. Na každém pak záleží, jaké profesní priority si nastaví, aby jako kvalitní učitel obstál. Kdo se snaží neustále se zdokonalovat ve svém oboru, přemýšlet o svém povolání, sledovat a reflektovat ve své práci proměny vzdělávací reality, ten se **stává dobrým učitelem**. (Vašutová, 2007)

„Jaký jsem učitel?“ Tuto otázku sebepoznání by si měl zvládnout položit každý učitel. Pokud se sebehodnotí trvale, je tím pak zajištěno, že se učitel nevidí jen a pouze v pozitivním slova smyslu, ale ani pouze jakýmsi zraňujícím, beznadějným pohledem. (Hrabal, Pavelková, 2010)

Dobrou školu dělají její zaměstnanci, učitelé, kteří se zdokonalují v profesních dovednostech a využívají metody, které umožňují rozvoj každého dítěte, se kterým pracují. Škola je tak dobrá, jak dobří jsou její učitelé; nemůže být lepší než oni. Kvalitní učitelé a ředitel, který je ochotný hledat způsoby a vytvářet prostředí, kde se rozvíjí kompetence učitelů jsou pro školu nejdůležitějšími články. (Schenkova In Syslová a kol., 2016)

„Važme si svého krásného učitelského povolání. Je jedno z těch, jež mohou přinášet velikou celoživotní radost a upokojení. To, co zasejeme do srdcí dětí a mládeže, se neztratí. Laskavý a přiměřeně náročný učitel žije ve vzpomínkách svých žáků ještě dlouho po své smrti.“ (Míček, Zeman, 1997, s. 188)

1.1 Učitel a mateřská škola

Za nejdůležitější etapu v našem životě je považováno období předškolního věku, tedy etapa od tří do šesti let, respektive do zahájení povinné školní docházky. Tato etapa ovlivňuje celý náš život. Aby dítě mělo v tomto období zdravý vývoj, vychovatelé musí mít zodpovědný přístup, musí si uvědomovat specifika této etapy, respektovat ji a porozumět ji. (Šmelová, 2014)

Definici učitele mateřské školy uvádí např. právě Šmelová (Šmelová, 2006 In Šmelová, Nelešovká, 2009, s. 12): „...definuje učitele mateřské školy jako kvalifikovaného odborníka v oblasti předškolního vzdělávání, osobnostně vyzrálého, kompetentního převzít odpovědnost za rozvoj dítěte, saturaci jeho potřeb, a to s ohledem na individuální zvláštnosti.“

Předškolní výchova a vzdělávání – obojí je dle Mertina (2016) sice slovně uznáváno, ale učitelky přesto nemají jednoduchou pozici. Každý, kdo má nebo měl děti v předškolním věku si totiž myslí, že je odborník na výchovu a má za to, že učit děti básničky, držet tužku, krájet maso nebo dětem utírat nos zvládnou všichni. I Štětovská (2010) dodává, že rodiče mají někdy tendenci podceňovat práci pedagogů v mateřských školách, mohou si myslet, že MŠ je nějaký baby-sitting. Status role učitelky je tak v učitelčíných očích do určité míry zpochybněn, veřejnost o této profesi nemá vyhraněnou představu.

Dříve měly mateřské školy zažitý status zařízení, který lidé spojovali převážně s vychovatelskou a pečovatelskou funkcí. V roce 2004 se mateřské školy staly vzdělávacími institucemi, školami a výše zmíněný zažitý status tedy opustily. I když to byl krok velmi zásadní, často si jej bohužel kromě široké veřejnosti plně neuvědomují ani samotné mateřské školy. (Syslová In Syslová a kol., 2016)

Mateřská škola jako veřejná služba je dle názoru Kořátkové (2014) orientována:

- **K dítěti** – zde je cílem najít a zdokonalit dispozice dítěte v různých oblastech jeho osobnosti
- **K rodině** – zde je cílem pomoci rodině se vzděláváním, s rozvíjením sociálních dovedností, díky kterým se dítě začlení mezi své vrstevníky a do společnosti celkově, dále také pomoci matkám uplatnit se v profesní oblasti
- **Ke společnosti** – každý z nás by měl být vybaven vzděláním, které je do života užitečné a být celkově způsobilý k životu a k vzájemnému prospěšnému soužití mezi lidmi

To, jak je důležitá profese učitelky mateřské školy napsal již Stanislav Vrána v roce 1946. Uvádí, že podle něj by nejlepší učitelky měly být právě v mateřských školách a ačkoli se to někomu může zdát přehnané, tak není. Učitelkám mateřských škol svěřujeme velký, důležitý a obtížný úkol. Pokud se učitelka dopustí chyb u předškolního dítěte, tyto chyby již nejdou napravit. Ale pokud něco vychovatelka pokazí u starších žáků, třeba desetiletých nebo dvanáctiletých, to ještě napravit lze. (Vrána, 1946 In Opravilová, Uhlířová, 2012)

Jak uvádí Mertin (2016), práce v MŠ je činnost velmi praktická (ať už se to týká dětí nebo rodičů). Pro výkon své profese učitelce nestačí ale pouze odborné kompetence, potřebuje také obrovskou dávku lidské zralosti (kterou lze naštěstí také účelově zdokonalovat). Je jen na nás, zda jako učitelé budeme přemýšlet a diskutovat o tom, jak naše učitelské povolání co nejlépe naplnit a zajímat se o odborné poznatky a zkušenosti dalších kolegů. Kořátková (2014) dodává, že na počátku svého života do sebe děti nasávají velmi mnoho z okolí a tím si tvoří základy pro život. Ve výchovně-vzdělávacím působení je pro ně tedy vhodné jen to opravdu nejlepší. Proto, jak doplňuje Mertin (2016), je velmi důležité, aby si i samy učitelky byly vědomy významu svého vlivu.

Syslová (In Horká, Syslová, 2011) považuje za základní funkce MŠ tyto:

- **Personalizační** – podpora rozvoje individuality, formování osobnosti, zdokonalování se v samostatném jednání, postupné přebírání zodpovědnosti za sebe sama
- **Socializační** – děti vstupují do rozmanitých rolí a vztahů, učí se žít ve společnosti, škola = vzor pro etické normy, měla by děti vést k respektu k jinakosti (náboženství, národnost, rasa atd.)
- **Integrační** – na omezování předčasné selekce je dáván velký důraz
- **Hodnotová** – vytváření postojů ke světu a životních hodnot
- **Kvalifikační** – škola vybavuje děti k budoucímu uplatnění v pracovním procesu potřebnými kompetencemi

O tom, jak kvalitní je výchova a vzdělávání, rozhodují učitelé, jak udává Majerčíková, Kasáčová a Kočvarová (2015). Toto tvrzení se dle autorek nedá zpochybnit a je tomu tak i v mateřské škole. Udávají, že ve většině případů jsou v této profesi ženy a je výjimečné, když je mezi nimi muž. Je ale nutno podotknout, jak autorky dodávají, že zastoupení mužů v MŠ meziročně stoupá. I v Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009) se také dočteme, že ve školách je celkově mužských vzorů málo, v učitelské profesi opravdu převažují ženy. Muži chybí podle statistik nejvíce právě na nižších stupních vzdělávání. Nejvíce učitelek

v ČR je zastoupeno právě v mateřských školách. Muži o učitelkou profesi obecně nejeví velký zájem, jako důvody uvádí autoři nízkou společenskou prestiž, malou možnost kariérního postupu, nízké platy a také pocit samoty ve sborovnách.

Odpovědná a společensky závazná – taková je práce učitelky mateřské školy. Učitelka musí být nadmíru citlivá, zastupuje maminku, blízkou osobu, ale také představitele vzdělanosti a nositele mravních norem. Práce učitele je náročná a dochází při ní k celkové únavě (tělesné i duševní). Učitelství s sebou nese mnoho požadavků a ten kdo se chce stát učitelem v MŠ musí odpovědně a úspěšně plnit všechny. (Opravilová, 2016)

2 UČITEL A JEHO OSOBNOST

Každé pedagogické působení, ať už bezděčné anebo záměrné, utváří osobnost dítěte. Formuje dítě jako celek. **Pedagog se tedy stává modelem osobnosti**, je dětem živým příkladem. (Říčan, 2010)

Pojem osobnost vyjadřuje dle Nakonečného (2009) **vnitřní psychické uspořádání člověka**. Jak dodává Říčan (2010), osobností se rozumí **odlišnost jedince od ostatních** (od ostatních jedinců stejné kultury a věku), vlastní osobitost. Catell (In Říčan, 2010) definuje tento pojem jako **něco, co činí mezi lidmi individuální rozdíly**. Můžeme uvést i definici Tardyho (Tardy in Říčan, 2010), který již v roce 1967 uvedl, že osobnost vidí jako **celek člověka po duševní stránce**. Th. Herrmann (In Nakonečný, 2009) v roce 1969 konstatoval, že osobnost je **něco konzistentního, stabilního, něco, co přetrvává v čase**. Jak doplňuje Nakonečný (2009), osobností se člověk nerodí, ale stává se jí.

A co temperament? Jaké vlastnosti se dají pod tento pojem zařadit? Říčan (2010) udává, že jde zejména o převládající náladu, celkové citové ladění osobnosti, avšak to je jen jedna stránka věci. Temperament pojímá i způsob volní a citové vzrušivosti, reaktivity i aktivity. Dále je důležité doplnit (Blatný, 2003 In Říčan, 2010), že jde o celkový styl jednání a prožívání člověka, který se velmi blízce pojí právě s emočním aspektem osobnosti. Říčan (2010) ještě doplňuje, že s pojmem temperamentu se pojí předpoklad, že se jedná o psychofyziologické vlastnosti poměrně trvalé, dané konstitucí (která je převážně vrozená), tělesnými vlastnostmi. Dodává, že se má za to, že temperament zůstává stálý už od doby dětství, kdy se projeví. Ale Holeček (2014) píše, že v novější odborné literatuře se můžeme setkat i s tvrzením různých autorů, že temperament lze zčásti změnit.

Temperamentových typologií existuje více (např. Jungova typologie, Eysenckova, ...) ale např. dle klasické typologie (Hippokratova-Galénova typologie) můžeme rozlišit čtyři typy povah člověka, a to podle převládající tělesné tekutiny („šťávy“):

- **Cholerik** (žluč)
 - bývá aktivní, průbojný, zásadový, nebojácný, energický, iniciativní, činný
 - je ale velmi výbušný, impulzivní, nemá dostatek sebeovládání, je náladový, netrpělivý, myslí dříve, než jedná, bývá také nesnášenlivý, vzdorovitý a tvrdohlavý
- **Sangvinik** (krev)
 - je kamarádský, aktivní, má rád společnost a bývá podnikavý, je vyrovnaný, optimistický, výřečný, rozhodný, dobře se přizpůsobuje
 - bývá povrchní, lehkomyšlný, nesoustředěný, málo náročný sám k sobě a málo vytrvalý, mívá sklon k povrchnosti citů a zájmů
- **Melancholik** (černá žluč)
 - bývá chápající, velmi citlivý, obětavý, ohleduplný, pečlivý a svědomitý
 - ale je moc starostlivý, pesimistický, bojácný, plachý, uzavřený, urážlivý a přecitlivělý, nedůvěřivý, také shovívavý a mírný, málo praktický, nedůsledný
- **Flegmatik** (hlen, sliz)
 - vyrovnaný, klidný, rozvážný a trpělivý, vytrvalý, má smysl pro spravedlnost, je schopen snášet dlouhotrvající zatížení, má disciplínu, je přizpůsobivý, je na něj spoleh
 - bývá příliš pomalý, pasivní, nerozhodný, setrvačný v metodách a názorech, má sklon k lenosti

(Holeček, 2014)

Holeček (2014) dále uvádí u těchto čtyř typů povah i jejich úkoly sebevýchovy. U cholerika uvádí, že mezi jeho úkoly patří nedávat až tak najevo své prožívání a naučit se lépe ovládat. Sangvinik má pracovat na větší důslednosti, vytrvalosti a soustředění. Melancholik se má snažit neidealizovat si skutečnost a zaujmout reálný postoj k životu. Flegmatik by měl zvýšit svou aktivitu, pružnost, rozvíjet tvořivost a překonat pohodlnost.

Pokud bychom tyto typy osobnosti vztáhli k profesi učitele, tak například učitel, který je cholerik je velmi aktivní a pracovitý, nejvýkonnější mezi ostatními typy. Učitel – sangvinik je oblíbený v kolektivu pro svůj optimismus, výřečnost a přátelskost. Učitel – flegmatik je nejvytrvalejší a má nejvíce trpělivosti. Autor dále udává, že obvykle neexistují přímo vyhraněné temperamentové typy, a tudíž se často můžeme setkat s typy smíšenými (kde jeden či dva typy převládají). V rozličných pedagogických situacích jsou výhodou různé typy temperamentu, a tak ani nejde přímo říci, který z výše uvedených typů je nejvýhodnější pro výkon povolání učitele. Ale s jistotou můžeme prohlášovat, že ideální učitel by měl být člověk s kladnými vlastnostmi cholerika, sangvinika i flegmatika. Pokud by učitel měl převládající typ temperamentu melancholika, mohli by žáci využívat to, že je až moc shovívavý a ohleduplný, plachý, nepraktický či uzavřený. (Holeček, 2014)

„Dobrý učitel může totiž být různý učitel.“ (Holeček, 2014, s. 27). Dle tohoto autora záleží na spoustě okolnostech – např. na klimatu třídy, na kombinaci osobnostních vlastností učitele, na jeho schopnostech, na vlastnostech žáků. Dobrý učitel nemusí být zcela bezchybný a ve všem dokonalý, může mít také své chyby, prostě může to být normální člověk. Přijde mi ale v tomto ohledu důležité dodat, jak autor ve své knize také uvádí, že „Úspěšný učitel musí být spokojený učitel“ (Holeček, 2014, s. 98).

Tyto níže vypsané komponenty jsou významné pro osobnost učitele:

- psychická odolnost
- adaptabilita a adjustabilita – psychická flexibilita, schopnost alternativně řešit různé situace
- komunikativnost a sociální empatie
- schopnost osvojovat si nové poznatky

(Mikšík, 2007 In Dytrtová, Krhutová, 2009)

Vašutová (Vašutová, 2004 In Juklová, 2013) zase uvádí tyto osobnostní předpoklady pro všechny kategorie pedagogů (některé z nich jsou stejné jako výše vypsané komponenty):

- psychická odolnost, fyzická zdatnost
- tolerance, empatie
- osobní dovednosti (kooperace, kritické myšlení, řešení problémů)
- hodnotové orientace a osobnostní postoje
- osobní vlastnosti (zodpovědnost)

2.1 Typologie učitelů

Je přínosné znát typy učitelů. Své jednání může totiž ovlivnit právě ten, kdo zná své dispozice osobnosti. Může si uvědomit předem své silné a slabé stránky, připravit se na různá úskalí a hledat způsoby, jak zdolat své problémy. A takové sebepoznání a sebehodnocení je pro učitele nadmíru důležité. Pokud člověk zná své předpoklady, může je vědomě zdokonalovat a využívat. A na svých případných nedostatcích může pracovat. (Opravilová, 2016)

Do jisté míry bychom mohli do výpisu typů učitele zahrnout i již výše zmíněné rozdělení typů lidských povah na sangvinika, cholera, melancholika a flegmatika. Opravilová (2016) se tímto rozdělením také krátce zabývá – udává, že vhodným typem učitele se jeví sangvinik, protože je dovedný v komunikaci a lehce navazuje kontakty. Flegmatik má schopnost kolem sebe vytvářet atmosféru klidu, ale jeho reakce bývají pomalé. Cholera má sice reakce rychlé, je aktivní, ale také zbrklý a mívá problémy se sebeovládáním. Melancholik se snadno unaví, je méně aktivní, ale za to velice citlivý. (Opravilová, 2016)

Další rozdělení, které uvádí taktéž Opravilová (2016) je odvozeno od vztahu učitele k dětem (či žákům):

- **Autokratický typ** – přísný, náročný učitel, vyžaduje poslušnost, kázeň
- **Liberální typ** – učitel, který dává značnou volnost, má malé nároky, není důsledný v plnění požadavků
- **Demokratický typ** – důsledný učitel, adekvátně náročný, je vstřícný a laskavý, dosahuje při svém stylu vedení dobrých výsledků

Jiné rozdělení (Opravilová, 2016) se zase zajímá o celkové zaměření osobnosti učitele a dělí je na dva typy:

- **Paidotrop** – zajímá se převážně o dítě a o jeho problémy
- **Logotrop** – je zaměřený zejména na to, co učí

Např. Langová a kol. (1992) ve své knize uvádějí kromě jiných i typologii dle didaktických postupů učitelů. Je to jedna z typologií dle Caselmana:

- **Typ umělecký** – učitel orientovaný umělecky, učivo podává živě, názorně, plasticky, řídí se svojí intuicí; rozvíjí hlavně názorové myšlení
- **Typ praktický** – učivo dovede učinit takovým, aby bylo dobře zapamatovatelné a přehledné, organizuje práci žáků ve škole tak, aby se stala co nejvíce efektivní, je

orientován hlavně na metodiku – někdy tím ale tlumí jedinečnost a pestrost učiva i učení samotného

- **Typ vědecko-systematický** – snaží se počínat si při vyučování systematicky a racionálně, učivo objasňuje a vysvětluje

2.2 Odborná kvalifikace pro výkon povolání učitele mateřské školy

V pohledu na osobnost učitele je velmi důležitým kritériem jeho vzdělání a odborná příprava. Kvalifikace pro výkon profese učitelky MŠ se dá získat více způsoby (např. studium vychovatelství na VŠ + program celoživotního vzdělávání atd.), ale nejčastěji ji učitelky získávají na středních odborných školách nebo na vyšších odborných školách a vysokých školách (studiem daného oboru). V dnešní době stoupají nároky na profesionální přípravu učitelky MŠ, protože průběžně stoupají i nároky na předškolní vzdělávání. Učitelka není hlídačem dětí po dobu, kdy se jim nemůže věnovat jejich rodina, je prvním článkem v systému celoživotního vzdělávání. Je profesionálem v otázkách předškolní edukace, poradce a partner rodiny, diagnostik, ale i terapeut. (Opravilová, 2016)

V mateřských školách by měl pracovat kvalifikovaný personál, který zajišťuje dětem profesionální zázemí. Předškolní pedagog by měl být vybaven nezbytnými profesními kompetencemi, protože přistupovat k dětem pouze na základě intuice nestačí. O tom, jak je nezbytný kvalifikovaný personál, se hovoří již od roku 2001 na základě souvislostí s Bílou knihou. Za odborné předškolní vzdělávání zodpovídá právě kvalifikovaný personál. (Šmelová, 2014) Jak dodává Kořátková (2014), učitelky ve velké míře ale naštěstí mají zaujetí pro další vzdělávání. Jde jim nejen o vzdělání v různých kurzech, ale i o vzdělání komplexněji pojaté. Autorka také udává, že *„Dítě má právo na kvalitní výchovu s průběžnou možností učitelů se znovu orientovat ve vyvíjejících se teoriích a na odborné úrovni diskutovat praktická výchovně-vzdělávací témata.“* (Šmelová, 2014, s. 250). Další vzdělávání je povinností učitelů (Syslová, In Syslová, Borkovcová, Průcha, 2014) a vedení mateřské školy k tomu musí vytvářet podmínky. Syslová dále konstatuje, že zvýšení kvalifikačních požadavků (uzákoněné vysokoškolské vzdělání učitelů MŠ) by zajisté podpořilo zkvalitnění našeho předškolního vzdělávání.

2.3 Role učitele mateřské školy

Co znamená pojem role? Soutnerová (2006) ve svém článku píše, že je to souhrn předpokládaného chování, kterým se učitelka projevuje v daných situacích. Ve svém povolání musí zvládnout mnoho rolí. Autorka uvádí tyto role učitelky mateřské školy:

- **Náhradní maminka** – „Maminka na chvíli“, nahrazuje dítěti matku, když s ním zrovna není. Je empatická, dělá pobyt v mateřské škole pro dítě snadnějším (pochováním, pohlazením, úsměvem, milým slovem), je ochránkyní dítěte před případným nebezpečím, podporuje zdravý životní styl a péči o zdraví. Učitelka nezpochybňuje rodiče dítěte, vztah dítěte k rodině podporuje.
- **Pedagog** – Učitelka děti učí správně žít a jednat, poznávat jejich možnosti v různých situacích. Mezi důležité činnosti učitelky patří činnost plánovací (formulování cílů pro jednotlivce i skupinu dětí, nové metody a formy práce, vymýšlení činností atd.), motivační (velmi důležitá role učitelky, dokázat nenásilně nadchnout dítě pro různorodé činnosti), diagnostická (zjišťování potřeb a možností dětí, pozorování, vyhodnocování vypořizovaného atd.) a evaluační (hodnocení vlastní práce na jejímž základě budeme postupovat při dalším plánování činností atd.).
- **Organizátor** – Dobrým organizátorem musí být každá učitelka – své počínání musí promýšlet během celého dne, vytvářet pro děti aktivní činnosti a obstarávat mnoho drobností spojených s touto profesí. Organizuje také různé akce, např. školní výlet, besídky atd.
- **Komunikátor** – Jedním z hlavních předpokladů pro výkon profese učitelky by měl být kvalitní řečový vzor (učitelka bez vady výslovnosti atd.). I při komunikaci s rodiči musí být učitelka dobrý řečník a komunikátor a rodičům musí svůj názor vštěpovat promyšleně, aby rodič její názor přijal a chtěl daný problém řešit.

(Soutnerová, 2006)

Dle Soutnerové (2006) se by určitě našly i další role, kdybychom se nad touto profesí ještě více zamysleli. Do rolí bychom podle ní mohli zařadit např. i roli kamaráda, která je pro ni osobně nejdůležitější.

Tomanová (2000) ve svém článku zase uvádí více dílčích rolí v povolání učitelky:

- **Role pečovatelky** – „Maminka na chvíli“, jak je již uvedeno u předchozího rozdělení u role „náhradní maminky“. Učitelka se zajímá o to, jaké potřebuje dítě projevy

náklonnosti, které rituály zařadit, aby se cítilo v bezpečí a také, co dítě naopak odrazuje od pobytu v mateřské škole. Od této role se dle Tomanové odvíjí osvojení si dalších rolí pro výkon povolání učitelky mateřské školy.

- **Role komunikátora** – V mateřské škole se odehrává mnoho situací a učitelka musí být schopna adekvátně v těchto situacích komunikovat. Odpovídá, referuje a sděluje, naslouchá, navazuje vztahy se všemi těmi, se kterými je to v rámci její profese třeba (dětmi, kolegové, rodiče, provozní zaměstnanci, komunální zázemí atd.). S dětmi se snaží komunikovat partnersky, s úctou a důvěrou k nim, ale také s určitou náročností a vlídnou důsledností. Pokud je komunikační schopnost učitelky na dobré úrovni, pomáhá to i dětem vytvářet podmínky pro bohatou komunikaci.
- **Role učitelky** – Učitelka učí dítě poznávat samo sebe i svět kolem něj – učí ho jednat, žít, poznávat své možnosti a také učit se. Využívá při tom přirozených i modelových situací. Roli učitelky tvoří struktura těchto aktivit – diagnostika, motivace, hodnocení
- **Role vůdce** – Tato role se objevuje například při spolupráci s rodinou (např. v programech, kde rodiče jsou přítomni přímé práci s dětmi atd.). Účastníci berou zpravidla vůdce jako autoritu, následují ho, nechají se jím vést. Vůdce iniciuje změny, má různé nápady, aktivně tvoří, hledá prostor pro činnosti, přináší prostor pro spoluúčast, ... Škola se bez vůdčích osobností neobejde. Někdo k roli vůdce postupně dozrává, někdo má předpoklady k tomu přirozené.
- **Role manažera** – V této roli stojí ředitel školy a jeho zástupci, kteří řídí či pomáhají řídit chod školy. Ale nejen ti, také učitelky realizují různé prvky z řídicí práce (Zjišťují očekávání či přání účastníků výchovně-vzdělávacího procesu, zabývají se signály ze základní školy, obce, ... Ale také signály z vyhodnocené pedagogické diagnostiky. Zabývají se také např. volnočasovými aktivitami pro rodiče s dětmi ve spolupráci s MŠ atd.).
- **Role obhájce** – (popř. role ochránce) Učitelka v dnešní době musí věnovat více pozornosti ochraně těch dětí, které nežijí ve vhodném prostředí. Všimá si signálů, které svědčí o nedostatečném uspokojování potřeb dětí a koná kroky k nápravě. Učitelka je seznámena s právními normami týkající se dětí a rodičů a samozřejmě také týkající se jejího povolání. I když je to často náročné, učitelka by měla být obhájcem práv dítěte a zároveň musí respektovat práva rodičů. Musí být citlivá k projevům a vlivům eventuálního nesprávného chování rodiny (a spol.) vůči dítěti a včas je zachytit. I když

ale nejde rodičům vnučovat vzorce žádoucího chování, konfliktům mezi rodinou a školou je třeba předcházet.

- **Role poradce** – Do této role se učitelka dostává např. při konzultačních hodinách. Poradce by měl dodržovat mlčenlivost, je chápající k účastníkům pedagogických procesů, má k nim respektující přístup, pomáhá identifikovat problém a vhodně o něm informuje, dokáže být moderátorem případného konfliktu. Učitelka by měla rodičům radit na úrovni profesních kompetencí, kterými by měla k výkonu svého povolání disponovat. Radí rodičům, které instituce v případě potřeby využít (pedagogicko-psychologická poradna, logopedie, různá zdravotnická zařízení, základní umělecká škola atd.). Je důležité, aby rodiče učitelkám důvěřovali, pokud je spolupráce mezi učiteli a rodiči dobrá, poté se rodiče ptají na rady.

(Tomanová, 2000)

V roli učitelky MŠ se naplňují jak očekávání dětí, tak i rodičů, zřizovatelů a nadřízených orgánů, a i základní školy. Současná mateřská škola může učitelkám připisovat i další role. Např. role terapeutky, cvičitelky, preventistky, lektorky, výzkumníka apod. Být učitelkou mateřské školy je skutečně obtížné. Dětem pomáhá překonávat složitost a spletnost života. (Tomanová, 2000)

2.4 Profesionální kompetence učitele mateřské školy

Co jsou to profesionální kompetence? Např. Vašutová (2007, s. 28) udává, že profesionální kompetence „... postihují odborné předpoklady či způsobilost požadované pro úspěšný výkon profese. Formují se postupně, nejdříve v přípravě na profesi se utváří jejich nezbytné jádro a dále se rozvíjejí v průběhu profesionální dráhy získáváním zkušeností a dalším vzdáváním.“

Vašutová (2007) pak ve své knize uvádí i model sedmi oblastí kompetencí profese učitele (podle Vašutové, 2001 a 2004). Dělí je na tyto:

- kompetence předmětová
- kompetence didaktická/psychodidaktická,
- kompetence pedagogická,
- kompetence diagnostická a intervenční
- kompetence sociální, psychosociální a komunikativní
- kompetence manažerská a normativní
- kompetence profesionálně a osobnostně kultivující

Garabiková Pártlová a Podhrázká (In Svobodová, Vítěčková a kol., 2017) se pokusily každou z těchto výše vypsanych sedmi oblastí profesních kompetencí vytyčit tak, aby bylo zřetelné, kterými dovednostmi, znalostmi, zkušenostmi a postoji by měl učitel v mateřské škole disponovat a jak by bylo možné dále tyto kompetence zdokonalovat.

- **Kompetence předmětové** – Učitel v mateřské škole by měl mít odbornou kvalifikaci ze studia na střední nebo vysoké škole z oboru předškolního vzdělávání. Jeho dovednosti by měly být mnohostranné, a to v okruhu výchovných oblastí, převážně tělesné, hudební, výtvarné, dramatické, estetické. Měl by disponovat také vědomostmi, a to z oblasti matematiky, mateřského jazyka, přírodních věd, vědomostmi environmentálními a kulturně historickými. Aby vzdělávání dětí bavilo a bylo ucelené, měl by učitel tyto vzdělávací oblasti v rámci dne promyšleně propojovat. Důležité je také děti motivovat a aby učitel u dětí vzbudil zájem, musí mít dostatek fantazie, kreativity, tvořivosti a originality. Sám učitel by měl být dítěti příkladem a měl by sám projevovat zaujetí a zájem o nabízenou nabídku. S dítětem by měl jednat na partnerské úrovni.
- **Kompetence didaktické a psychodidaktické** – Učitel v mateřské škole by měl cílevědomě připravovat obsahovou stránku činností, měl by promýšlet organizaci činností, zajišťovat vhodné pomůcky, ... Zvládá využívat didaktický i metodický materiál. Dětem nabízí kvalitní činnosti.
- **Kompetence pedagogické** – Učitel mateřské školy dětem nabízí promyšlené, koncepční, systematické činnosti. V nepřipravených momentech a situacích ale dokáže reagovat a působit profesionálně v rámci improvizace. Vše, co se učitel v různých situacích naskytne (ať je to předem připravené či nikoli) by mělo být uskutečněno s vědomím cíle a toho, jaký to má význam pro rozvoj dítěte. Dalšími schopnostmi učitele jsou například podněcování zájmu dítěte o činnosti a jeho celkové zvědavosti a vytváření pozitivního emočního klimatu, důležité je projevování opravdového zájmu o dítě a zájmu o aktuální téma. Učitel musí být autentický. Zařazuje situační, prožitkové, observační a kooperativní učení a musí si být vědom toho, že nejúčinnější je získávání vědomostí přímým zážitkem. Musí být velmi empatický. Významné je, aby si uvědomil, že působí na chování dítěte a rozvoj jeho morálních vlastností a osobnosti prostřednictvím všech činností, které se za celý den v mateřské škole dějí.
- **Kompetence diagnostické a intervenční** – Učitel mateřské školy by měl být obeznámený se specifiky předškolního věku. Na základě toho by měl respektovat

potřeby dětí a jejich vývojové odlišnosti. Činnosti (individuální či skupinové) jim nabízet tak, aby všechny jejich potřeby byly naplněny. Učitel by měl zvládnout diagnostikovat děti, které mají specifické vzdělávací potřeby a dokáže vyhodnotit stav, ve kterém se aktuálně nacházejí. Pedagogickou diagnostiku by měl průběžně provádět proto, aby mohl zareagovat na potřeby dětí a také proto, aby zavčasu identifikoval sociálně-patologické jevy chování, k nimž dochází již v tomto věku. Také je vhodné, aby byl učitel seznámen s metodami prevence patologických jevů, měl by znát jejich možnosti řešení, nápravy.

- **Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní** – Učitel v mateřské škole by měl celkově přispívat k vytváření přívětivé atmosféry ve třídě. Měl by mít dovednosti, které se pojí se socializací dětí. Malá sociální skupina, kterou v MŠ tvoří děti, je typická sítí sociálních vztahů a různými interakcemi – obvykle je to právě učitelka, kdo tyto situace řeší anebo je ovlivňuje svým postojem a jednáním. Autorky považují za podstatné brát dítě jako partnera, který je citlivý a měli bychom ho respektovat. Dítěti bychom měli vytvářet široký prostor pro samostatnost (rozhodování při řešení některých situací, hodnocení činností, jejich plánování atd.). Důležité je také, aby učitel disponoval schopností vést s dětmi empatický rozhovor, jak dle autorek uvádí v knize z roku 2008 Kořátková (Garabiková Pártlová a Podhrázká In Svobodová, Vítečková a kol., 2017) – empatický rozhovor se vyznačuje porozuměním, přijetím a zvýšenou vnímavostí. Tento rozhovor se projevuje tím, že po mluvcím opakujeme slova a označujeme jeho pocity tak, jak to z naslouchání jeho slovům cítíme. Dále se rozhovor projevuje souhlasnými projevy a shrnutím podstatného. Je také důležité dodat, že učitel by měl umět do hloubky porozumět tomu, co děti prožívají i z jejich mimoslovního chování.
- **Kompetence manažerské a normativní** – Učitel a ředitel MŠ by měli umět flexibilně reagovat na potřeby dětí, zaměstnanců školy i rodičů. Neměla by jim chybět schopnost realizovat organizační změny vyplývající z evaluačního procesu. Měli by být schopni organizovat činnosti a upravovat podmínky, aby cíle z rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a ze školního vzdělávacího programu byly optimálně naplněné. Důležité je, aby netrvali na rutinních stereotypech a uměli se přizpůsobit aktuálním situacím. Základní znalosti legislativy a managementu jsou pro ně nezbytné. Měli by smysluplně plánovat, evaluovat a snažit se zvyšovat celkové image školy, a hlavně kvalitu vzdělávání. Převážně ředitel by měl motivovat své kolegy k práci a podporovat jejich profesní růst. Učitel, resp. ředitel se snaží utvářet dobré vztahy mezi

školou, rodiči a ostatní veřejností. Dokáže se orientovat v grantové politice (v dnešní době velká příležitost), ovládá legislativu týkající se předškolního vzdělávání a s těmito poznatky se snaží zkvalitnit fungování školského zařízení a přispívat k jeho rozvoji.

- **Kompetence profesně a osobnostně kultivující** – Učitel mateřské školy by měl ovládat základy profesní etiky – měl by se tak projevovat v mateřské škole, a i na veřejnosti. O svém chování a jednání se snaží přemýšlet, provádí sebereflexi, usiluje o jistý posun. Systematicky a čile se zapojuje do dalšího vzdělávání, má přehled o možnostech, jak se dále vzdělávat, a v určité míře se o to snaží i ve svém volném čase. Má své zájmy a koníčky, je si vědom relaxačních technik a technik psychohygieny a dbá tak na prevenci syndromu vyhoření.

(Garabiková Pártlová a Podhrázská In Svobodová, Vítečková a kol., 2017)

Tento obsah profesních kompetencí učitele mateřské školy možná není vyčerpávající, dle autorky je však cílem spíše vyvolat u učitelů zájem k zamyšlení se nad dalším zdokonalováním se v rámci profesních kompetencí. (Garabiková Pártlová a Podhrázská, 2017 In Svobodová, Vítečková a kol., 2017)

Učitel mateřské školy musí mít nezbytnou úroveň profesních znalostí (která je spojena s jeho kvalifikací):

- *„pedagogické znalosti (se zvláštním důrazem na řízení a organizaci procesů vzdělávání);*
- *znalost předškolní pedagogiky;*
- *didakticko-metodická znalost obsahu, specifické propojení oboru pedagogiky (didaktiky) i psychologie;*
- *znalost kurikula;*
- *znalost cílů, účelů a hodnot výchovy a vzdělávání i jejich filozofických a historických východisek;*
- *znalost vzdělávacího prostředí (v užším i širším slova smyslu) včetně rodinného prostředí;*
- *znalosti o dětech a jejich charakteristikách (psychologické znalosti) a individuálních vzdělávacích potřebách;*
- *znalost sebe sama.“*

(Syslová, Chaloupková, 2015, s. 11)

Syslová a Chaloupková (2015) se domnívají, že kvalifikační požadavky na učitele mateřské školy by měly být zvýšeny, a tudíž tato základna vypsanych profesních znalostí vychází z profilu absolventa bakalářského (terciálního) vzdělávání.

2.5 Respektování zásad předškolní výchovy a vzdělávání

Aby počínání předškolního pedagoga bylo v souladu s cíli vzdělávání v předškolním věku a bylo nakládáno také se specifiky tohoto věku, měl by respektovat určité zásady. Jsou to v praxi ověřené obecné požadavky, ukazující pedagogovi, na co má při své práci myslet a co dodržovat. Na nutnost respektování pedagogických zásad poukazoval již J. A. Komenský, který předkládal tyto zásady – uvědomělosti, názornosti, aktivity, systematickosti a přiměřenosti. V dnešní době se vyvíjí i nové zásady (či principy – tedy nejobecnější zásady), které se opírají o nové poznatky (např. o požadavky týkající se zpětné vazby, potřeby motivace, ...). (Šmelová, 2004)

Šmelová (2004) ve své knize popisuje tyto pedagogické zásady:

- **Zásada komplexního rozvoje osobnosti** – Předškolní vzdělávání v dnešní době je postaveno na integrovaném vzdělávání, které rozvíjí celou osobnost dítěte. Vzdělávání se již neuskutečňuje na základě klasického dělení dle jednotlivých výchovných složek.
- **Zásada vědeckosti** – K jednomu z úkolů pedagoga patří neustále se vzdělávat. Je důležité, aby měl přehled o novinkách a trendech, a to převážně v odvětví předškolní výchovy a s ní souvisejících disciplínách.
- **Zásada individuálního přístupu k dítěti** – Každé dítě je jiné (např. v úrovni rozvoje řeči, úrovni myšlení, v citovém prožívání, děti mohou být z různorodého rodinného prostředí atd.). Pedagog by měl být dobře seznámen s individuálními rozdíly každého dítěte a podle toho také k dítěti přistupovat, aby ho mohl rozvíjet (ve spolupráci s rodinou) efektivně.
- **Zásada spojení teorie s praxí** – Vzdělávací programy mateřských škol by měly brát v úvahu např. zkušenosti, se kterými děti přichází do školy a různé další charakteristické podmínky daného prostředí. Reálný, běžný život dětí a práce školy by od sebe neměly být oddělené.
- **Zásada uvědomělosti a aktivity** – Rozvoj dítěte a jeho schopnosti učení je důležitý úkol mateřské školy. MŠ pomáhá dítěti být samostatné, rozvíjí u dítěte schopnost projevovat se jako samostatná osobnost působící na okolí a pomáhá mu postupně osvojit si základy hodnot. Mateřská škola využívá při činnostech převážně učení hrou,

prožitkové učení, dítě je seznamováno s různými způsoby jednání, se smyslem nejrůznějších pravidel atd. Např. v dnešní době vytvářejí mateřské školy pravidla třídy společně s dětmi, děti pak více dbají na jejich dodržování a také na to, zda i kamarádi tyto jimi stanovená pravidla dodržují. Děti se učí hodnotit svoje chování i chování druhých. Pokud máme na děti v určitou chvíli nějaké požadavky, je lepší, aby byly i ony samy aktivní součástí, protože pak požadavky lépe pochopí (než jen pouhým příkazem). Je důležité podněcovat dětskou aktivitu (aktivitu myšlenkovou, volní i citovou – tedy aktivitu celé osobnosti). Při práci s dětmi by měl pedagog využívat různorodých činností, jako například experimentování, řešení problémových situací, ale i soutěžení atd.

- **Zásada názornosti** – Velmi důležité pro poznání svého okolí jsou pro dítě smysly. K rozvoji dětského poznání používá pedagog metody pozorování, různé obrazové materiály a modely, knihy a ilustrace v nich atd. Čím je dítě mladší, tím je nutnější dbát na to, aby poznávání bylo realizováno na základě přímé skutečnosti. Důležitý je i příklad dospělých, který by měl být v souladu s tím, co od dítěte očekáváme. Dospělý by měl jít dětem příkladem ve svém chování a měl by být tímto opravdovým vzorem i co se týče řeči.
- **Zástava soustavnosti a přiměřenosti** – ŠVP PV a TVP PV rozpracovávají pedagogové do dílčích témat, která jsou poté naplněna „učivem“. Toto učivo by mělo respektovat věkové a další individuální zvláštnosti dětí a být zpracováno v na sebe navazujících logických souvislostech.

(Šmelová, 2004)

Opravilová (2016) udává tyto zásady předškolní výchovy a vzdělání:

- **Radostné naladění, respekt k citové atmosféře skupiny** – Zásadním pro předškolní vzdělávání v MŠ je citový vztah mezi dětmi a učitelkou. Pro vzájemnou spolupráci a dialog je základním předpokladem citlivá atmosféra. Pedagog nemá právo s dětmi lhostejně manipulovat či autoritativně rozhodovat, i když je v pozici poučeného staršího partnera dětských činností. Když pedagog umí zvolit výchovný záměr tak, aby byl i v souladu s tím, co si přejí děti, buduje pak radostnou pracovní atmosféru. Při ní děti získávají pocit spolurozhodování a pocit odpovědnosti za své jednání, chování a za své výkony.

- **Vstřícnost a důvěra v dítě** – Pro pedagoga je v některých situacích velmi náročné dosáhnout výchovného efektu. I když mnohdy nevede naše úsilí k požadovanému cíli, dítě má pocit, že si počíná dobře, dle sebe dělá maximum, přeje si kladnou odezvu. Pro dětské úsilí je nutné dát najevo trpělivé pochopení. Zdravou ctižádost je dobré podporovat, avšak spojovat ji s adekvátními nároky (každou snahu nemůžeme chválit jako dostatečnou a každý výkon jako bezchybný). Odměřené odmítnutí může podnítit u dítěte strach z nezdaru, může snížit jeho sebevědomí. A časté a nadbytečné chválení nemusí podnítit snahu po výkonu, který bude lepší. Pokud se dítě evidentně o něco snaží, neměl by pedagog nic takového označovat přímo za špatné, ale měl by dítě s pedagogickým taktem upozornit, že by bylo příhodné zkusit to udělat znovu a lépe.
- **Respekt k individuálním rozdílům** – Pedagog by měl disponovat znalostmi věkových a vývojových zvláštností dětí a měl by se pokoušet přibližně odhadnout, jakých výkonů mohou děti dosáhnout. V chování a výkonech jednotlivých dětí můžeme nalézt značné rozdíly (zděděné vlohy, vrozené předpoklady, nároky a podněty prostředí, se kterými se dítě setkalo, typové vlastnosti dítěte, ...).
- **Využití prostoru a času** – Čas a prostor patří mezi důležité činitele při předškolní výchově. Do prostoru můžeme zařadit přiměřenou velikost třídy (úředně stanoveno), hygienu, bezpečnost (volný, bezpečný prostor s herními koutky, pedagog zde má přehled o dětech), vybavenost třídy a MŠ. Ve třídě by neměl chybět prostor pro individuální relaxaci a důvěrnou hru, což bývá často opomenuto. Prostor je považován v zahraničních vzdělávacích programech za takzvaného „třetího učitele“. Škola by měla být celkově pojatá (krom jiného i architektonicky) tak, aby dětem nabízela možnosti tvořit, zkoumat a vyjadřovat se. Dětem bychom také měli poskytovat dostatek času (a brát v úvahu i pomalejší tempo). Na činnost se můžeme připravit a koncentrovat jen tehdy, když máme klid. Čas je proto velmi důležitým aspektem, je důležitý k tomu, aby dítě stačilo uvažovat, ptát se, něco si zkusit a konzultovat s ostatními.
- **Vědomí identifikačního vzoru** – Učitelka má velký vliv na utváření osobnosti dítěte. Pro dítě je autoritou, má na něj vliv a toho může využít právě k posílení výchovného působení. Učitelka si ale musí být také vědoma své mimořádné odpovědnosti. Učitelka by měla být vybavena odbornými znalostmi ze studia v rámci daného oboru, ale při kontaktu s dětmi se v největší možné míře uplatňuje její celá osobnost. Pedagog by si měl být vědom své důležité role a vědět o tom, jak být žádoucím vzorem pro děti k napodobování (přirozený projev, kultivovanost, cit pro skutečné hodnoty,

optimismus, srozumitelnost a přesvědčivost v mimice atd.). Je důležité působit přirozeně, a hlavně si také uvědomovat své silné a slabé stránky. Krom toho je pro další profesní i osobnostní rozvoj vhodné i průběžné, další vzdělávání. Nesmíme ale zapomínat na relaxaci, aktivní odpočinek a čas pro naše zájmy.

(Opravitová, 2016)

2.6 Komunikace učitele

„Komunikativnost je možné popsat jako výrazovou schopnost prezentace svých myšlenek a emocí. U učitele vnímáme komunikativnost zejména jako dovednost vyjadřovat se a zpřístupňovat obsah vzdělání adekvátním způsobem dle zásad pedagogické komunikace, za pomoci komunikativních a názorných prostředků, rozumíme prostředků verbální komunikace (ústní i písemné) i komunikace nonverbální.“ (Dytrtová, Krhutová, 2009, s. 64).

Co je to vlastně pedagogická komunikace? *„...vzájemná výměna informací mezi účastníky výchovně vzdělávacího procesu, která slouží výchovně vzdělávacím cílům.“* (Gavora a kol., 1985, 1988 In Mareš, Křivohlavý, 1990, s. 30). A optimální pedagogickou komunikaci můžeme definovat takto: *„...je to komunikace při procesech vzdělávání a výchovy, která plní určité pedagogické funkce. Pokud je plnohodnotná a optimální, pak zajišťuje příznivé emocionální klima pedagogického procesu, optimalizuje vztahy mezi učitelem a žáky i žáky navzájem, umožňuje řídit sociálně psychologické procesy v kolektivu, vytváří nejlepší podmínky pro rozvíjení motivace žáků a tvořivých stránek jejich učení, formuje osobnost žáků správným směrem a dovoluje co nejlépe pedagogicky využít zvláštností učitelovy osobnosti.“* (A. A. Leont'jev, 1979, In Mareš, Křivohlavý, 1990, s. 30)

Komunikace je jádrem učitelské profese. Ve vyučovacím procesu by měl učitel mluvit spisovně, plynule a výrazně. Své myšlenky by měl vyjadřovat srozumitelně a jasně, měly by na sebe logicky navazovat. Důležité je také, aby obsah sdělení a metody sdělení byly přizpůsobeny věku žáků. Měly by být zohledněny také dosavadní znalosti žáků. (Dytrtová, Krhutová, 2009)

Naučit se komunikovat s dětmi = důležitá dovednost pro dospělého člověka dnešní doby. Dříve nebyla promyšlená a bohatější komunikace tak důležitá jako je dnes (dříve stála převážně na principu uplatňování moci dospělého). V dnešní době je potřebná kvalitní komunikace – a učitel musí kromě komunikace s dětmi ovládnout i komunikaci s rodiči. Komunikace učitelky je velmi mocný nástroj a tato dovednost se nesporně dá učit. Pro učitele je vlastně povinnost se naučit efektivně komunikovat. Vnímavá a citlivá komunikace je velmi vlivná. Je velký rozdíl

mezi komunikací u malého dítěte a komunikací dospělého, např. pochopení pro nás zcela banálního sdělení pro dítě vyžaduje vyvinout nemalou energii a úsilí: měli bychom být trpěliví a na odpověď si počkat, příliš nenaléhat a nemít dítěti za zlé, když neodpoví na naši otázku zcela přesně a výstižně (děti ještě nemají zcela zautomatizovanou slovní zásobu). Měli bychom být opatrní při kladení otázek typu „Proč jsi to udělal?“ a snažit se tyto otázky dětem nedávat, protože zřídka kdy se dozvíme něco rozumného. (Mertin, 2016)

Když učitelka komunikuje s dětmi, měla by využívat spíše popisný jazyk. Tedy popisovat podrobně, co zrovna dítě dělá, např.: „Klára staví věž z červených kostek.“ Je to vlastně jen popis toho, co vidíme. V popisném jazyce učitelka neklade otázky, nepředvídá. Neměla by se ptát dítěte, co to např. bude, až to dostaví (dítě třeba nestaví věž s nějakým cílem, jen ho možná baví stavět). Nevyužívá zbytečné zákazy, příkazy. Neutrální popis podporuje dítě, povzbuzuje jeho nezávislost, sebedůvěru, kreativitu, snahu objevovat nové věci. Popisný jazyk také rozvíjí důvěru mezi učitelkou a dětmi – dítě není ve stresu z toho, že zrovna neví odpověď, popisný jazyk také rozvíjí schopnost naslouchat, a i slovní zásobu dětí. Popisný jazyk také podporuje dítě ve vytrvalosti a trpělivosti, pokud učitelka používá vhodná slova a dítě osobně slovně hodnotí, např.: „Anička stříhá to sluníčko přesně a pečlivě.“ (Vyhnánková In Havrdová, Vyhnánková (eds.), 2015)

Při komunikaci bychom měli být něžně neústupní. Pevně, přátelsky a klidně bychom měli dítě motivovat k dalšímu pokusu, pokud se něco nezdaří. Proces, kdy dítě pracuje na úkolu bychom měli popisně komentovat a dítě oceňovat i za nepatrné úspěchy. Pokud dítě úkol zvládne, dejme najevo i svou radost. Důležité je i vést děti k jejich osobnímu zhodnocení (“Tak co ty na to? Je to dobré?”). Ačkoli někdy vidíme nedostatky, neměli bychom o nich mluvit a dítěti je vytýkat. Dítě povzbuzujeme k opakovaným pokusům. (Vyhnánková In Havrdová, Vyhnánková (eds.), 2015)

„Přístupem, jakým učitelka mluví s ostatními, dává dětem vzor. Učí je způsobu, jak pojmenovávat svět, učí je tedy způsobu, jak o světě myslet. Skrze jazyk (často nezamýšleně a neuvědomovaně) formuje jejich postoje, jejich vlastní komunikaci a vytváření vztahů.“
(Vyhnánková In Havrdová, Vyhnánková (eds.), s. 41)

Mezi komunikační dovednosti pedagoga patří:

- **Naslouchání** – Naslouchání je pro pedagoga velmi důležitou dovedností. Je to především psychická záležitost. Příjemce je aktivní – mluvčímu poskytuje pozornost, projevuje mu svůj zájem, respektuje ho. Když pedagog komunikuje s dětmi, musí kromě obsahu sdělení pozornost zaměřit i na projevy komunikace neverbální. Měl by na základě diagnostiky toho, v jakém psychickém stavu se dítě zrovna nachází u dětí rozvíjet další konverzaci.
- **Odrážení** – Pedagog opakuje slova dítěte, pokud si není jistý tím, co dítě povědělo. Odrážení se může použít i tehdy, když chce pedagog dát dítěti najevo, že vnímá jeho sdělení.
- **Vyjasňování** – Je to něco podobného jako interpretace. Vyjasňování spočívá v tom, že pedagog znovu sděluje to, co již řekly děti (např. „Při dnešním výletu jsme zjistili...“). Vyjadřování dává příležitost k hlubšímu pochopení tématu díky utvoření různých vzorů myšlení.
- **Tázání** – Při tázání bychom měli volit slova tak, aby nám dítě bylo schopno v rámci svých možností porozumět. Frekvence, pořadí a rychlost dotazování musí respektovat věk dětí a mít logiku. Otázka by měla být položena tak, aby v sobě odrážela i zájem pedagoga o daný problém, o spolupráci atd. Rys (1975, In Šmelová, 2004) uvádí, že otázka by měla aktivizovat myšlení, podněcovat a usměrňovat dětskou pozornost, rozvíjet iniciativu, tvůrčí schopnosti, měla by být také přesná, krátká a výstižná, s odpovídající intonací, ...
- **Hledání příkladů** – Hledání a využívání příkladů pomůže dětem lépe pochopit danou problematiku (Např. při tématu ohledně ochrany našeho zdraví můžeme využít nespočet vhodných příkladů).

(Šmelová, 2004)

Učitelka by měla cílit na to, aby jí děti blíže poznaly, proto by se měla snažit otevřeně o sobě sdělovat informace. Trpělivost a ochota opakovat jednotlivým dětem slovní zadání činností by měly být samozřejmostí. Učitelka by měla být schopna naslouchat jednotlivým dětem a ke komunikaci povzbuzovat i děti, které jsou méně iniciativní. (Koťátková In Průcha, Koťátková, 2013) Je podstatné napsat, jak uvádí Šmelová (2004), že pedagog by se měl vždy přesvědčit o tom, zda je jeho sdělení pochopeno správně.

Jak udává Mertin (2016), krom jiného bychom neměli při komunikaci vynechat úsměv a přátelský pohled, který působí jak na nás samotné, tak i na posluchače. Soulad slov a mimiky je dle něj (mimo jiné) také důležitý. Šmelová (2004) ještě doplňuje, že v komunikaci je důležitá právě i mimoslovní (nonverbální) komunikace, protože ovlivňuje její průběh.

Kromě komunikace verbální a nonverbální můžeme vymezit také komunikaci činem, která v sobě zahrnuje obě tyto složky a je důležitým okruhem pedagogické komunikace. Vztahuje se k pedagogickému myšlení, rozhodování, projevuje se, když řešíme různé pedagogické situace. Je podřízena pedagogickým zásadám, cílům a také zásadám etickým. (Vašutová, 2007)

I celkový vzhled učitele na děti velmi působí. Vypovídá svým vzhledem o své osobnosti, o vztahu ke své profesi, k lidem i k životu. Když je učitel nedbale upravený, formálně z něj vyzařuje nezáměr, neúcta a vyvolává nedůvěru. Pozitivně působí, když je učitel vkusně oblečen, když působí příjemně, když je v dobré náladě. Odráží se to poté krom jiného i na celkové atmosféře ve třídě. (Vašutová, 2007)

Pokud má komunikace probíhat úspěšně, je nutné, aby při rozhovoru pedagog respektoval nezbytné zásady – respektoval osobnost dítěte, vcítil se do jeho stavu, zaujímal opravdový (autentický) postoj k dítěti a aby byl během rozhovoru konkrétní. (Šmelová, 2004)

2.6.1 Nedirektivní přístup(y)

Jak udává Kořátková (2002), právě **akceptace**, **empatie** a **autenticita** patří mezi základní aspekty humanistického pojetí přístupu k dítěti (a i k dalším subjektům tvořícím v mateřské škole výchovně-vzdělávací klima, tedy např. k rodičům, k ředitelce, ke kolegyním atd.). Tento nedirektivní přístup se dá vymezit následujícími znaky:

- **Akceptace** – Je to přijetí druhého člověka s porozuměním, bez výhrad, podmínek a předsudků. Jen tehdy, když je učitelka schopna akceptovat sama sebe, když je vnitřně stabilní, tak pak může plně akceptovat druhé. Široká míra naprosté akceptace také souvisí s osobními a širšími okolnostmi, v nichž se učitelka zrovna nachází.
- **Empatie** – Tento další znak je příznačný porozuměním druhému člověku pomocí celkového i detailního vnímání jeho rozpoložení a stavu. Empatie zobrazuje současné prožívání druhé osoby, s různou úrovní přesnosti. Jsou více vnímány emoce druhého než logické a myšlenkové obsahy.

- **Autenticita** – Opravdovost, pravdivost. Autenticita je vymezena osobní zralostí, kde je důležité přijetí sebe samotného. Učitelka se chová transparentně, přirozeně vyjadřuje své prožívání a pocity.

(Kořátková, 2002)

„Teprve všechny tři uvedené základní znaky nedirektivního a na osobnost druhého člověka orientovaného přístupu – akceptace, empatie a autenticita – uplatňované dohromady, přinášejí do vztahů přehlednost, pravdivost a citlivost ke druhému, a to vzbuzuje důvěru, kvalitní vztahy a pro jednotlivce vnitřní rovnováhu... Pozitivní změna chování druhého nastupuje většinou až jako důsledek důvěry, která se otevírá při společném fungování všech tří základních uvedených nedirektivních přístupů – akceptace, empatie a autenticity.“ (Kořátková, 2014, s. 114)

Myslím si, že zde je vhodné napsat a připomenout si zlaté pravidlo komunikace mezi lidmi: „Nečiň druhým lidem to, co nechceš, aby činili oni tobě.“ Učitel je tím, kdo dětem udává vzor komunikace a chování a mělo by pro něj tedy toho pravidlo platit v aktivním, pozitivním slova smyslu. Možná by tedy mělo znít nějak takto: “Chovej se k ostatním tak, jak požaduješ, aby se chovali oni k tobě.“ Jednoduchá poučka, která by mohla změnit svět. (Svobodová In Svobodová, Vítečková a kol., 2017)

2.7 Důležitost spolupráce

2.7.1 Spolupráce s rodiči

„Zapojení rodiny do vzdělávání dětí a spolupráce učitelů mateřské školy s rodiči má pozitivní vliv na rozvoj dítěte. Navázání partnerského vztahu s rodinou umožňuje učitelům lépe poznat dítě a rodiče se snadněji seznámí se vzdělávacími cíli i vzdělávacími strategiemi používanými v mateřské škole. Partnerství nevznikne samo od sebe, nýbrž je třeba ho systematicky vytvářet ... Jedním z předpokladů vzájemné úspěšné spolupráce je nastavení a udržování pozitivního klimatu v mateřské škole, ve kterém se budou cítit dobře a bezpečně všichni účastníci – učitelé, rodiče i děti.“ (Strakatá In Syslová a kol., 2016, s. 45)

Když se ohlédneme za předchozí kapitolou, můžeme napsat, že velká část nesouladu mezi rodinou a MŠ někdy vyplývá právě z nepříliš vhodné komunikace, z nepochopení, která vznikají při (ne)komunikaci, jak popisuje Mertin (2016).

Učitelka by se neměla dívat kriticky na rodiče a jejich způsob výchovy. V komunikaci s nimi by neměla mít různé předsudky. Rodiče, kteří si jsou vědomi jen samé kritiky učitelky, s ní nemají snahu navazovat vztahy jako ti, kteří nepocítují její nespokojenost. Ti druzí zmínění budou s největší pravděpodobností vkládat do školy větší důvěru a je dokonce možné, že budou o to více usilovat být svým dětem lepšími rodiči. (Kořátková In Průcha, Kořátková, 2013)

Spolupráce s rodiči a jejich spoluúčast se může odehrávat v rámci běžné denní komunikace, učitelky ale také mohou kromě toho stanovit termíny konzultací pro rodiče. Učitelky rodičům nabízejí nejrůznější formy spolupráce, rodičům dávají vědět o chystaných akcích a nechávají jim možnost se do nich zapojit. Rodičům dávají možnost nahlédnout do školního vzdělávacího programu a dovolují jim se k němu vyjadřovat. Seznamují je s plány aktuálního třídního vzdělávacího programu. Učitelky jsou si vědomy toho, že jsou v kontaktu s důvěrnými informacemi a bez souhlasu rodiny tyto informace nerozšiřují. Svou radu vyplývající z vlastních zkušeností nabízejí, když je o to rodiče požádají. Snaží se ale vyvarovat poskytování nevyžádaných či neověřených rad. (Kořátková In Průcha, Kořátková, 2013)

Utvrzování partnerského vztahu mezi učiteli a rodiči vždy stojí na vzájemné slušnosti, důvěře, respektování a také na uznání sil a času, který rodiče i učitelky investují do podpory výchovně-vzdělávacího procesu dětí. Mezi učitelkami a rodiči by mělo docházet k předávání informací (a změn) v průběhu celého školního roku. (Havrdová In Havrdová, Vyhnánková, 2015)

Učitelky by měly ve vztahu k rodičům:

- snažit se o vytvoření dobrých vztahů naplněných důvěrou
- dát rodičům možnost být s dítětem ve třídě, podívat se spolu s dítětem na výsledky různých jeho aktivit
- zprostředkovat jim komunikaci se školou kdykoli, když to budou potřebovat a průběžně s nimi diskutovat o tom, jak se jejich dítě rozvíjí
- obeznamovat rodiče s školním vzdělávacím programem a dát jim možnost podílet se na jeho zrodu či inovacích (pomocí nápadů, připomínek, hodnocení, ...)
- dávat k dispozici třídní vzdělávací program s nabídkou jejich případné pomoci či spolupráce

(Kořátková In Průcha, Kořátková, 2013)

Je vhodné ještě doplnit, že:

- učitelky by měly být pro rodiče oporou (ať už se jedná např. o nějaký problém, který se rodičů velmi dotýká)
- učitelky by měly s rodiči promyšleně jednat, aby rodinu motivovaly pro práci s dítětem i v domácím prostředí
- učitelky by měly optimisticky, vhodně podporovat doporučení a návštěvy dítěte s rodiči v různých pomáhajících institucích a u odborníků (speciálně pedagogické centrum, pedagogicko-psychologická poradna atd.)
- pokud je dítěti vytvořen individuální vzdělávací program, učitelky s ním rodiče průběžně obeznamují, a pokud jsou rodiče nakloněni spolupráci, učitelky jim doporučují např. jak s dítětem pracovat i doma, dávají jim k dispozici pracovní materiály atd.
- učitelky by měly pociťovat posuny dítěte vpřed a tyto pozitivní posuny rodičům sdělovat; pokud se jedná o závažnější poruchu, neměly by učitelky ztratit motivaci, protože včasná náprava s ohledem na vývoj dětí mívá i pozitivní, leckdy překvapivé výsledky
- učitelky musí eticky přistupovat k informacím, které jim rodina sdělila, nepředávají je dál (ani rodině či přátelům), učitelky by měly rodiče utvrdit v tom, že bez jejich dovození a vědomí se o problému dítěte mluvit nebude

(Kořátková, 2014)

Strakatá (In Syslová a kol., 2016) uvádí pravidla, která by měl učitel (či ředitel) dodržovat, aby byl rozhovor s rodičem úspěšný (Strakatá uvádí, že tato pravidla vymezil Čapek, 2013):

- učitel musí pedagogovi rozumět; a i proto je vhodné mluvit v kratších větách a ujist'ovat se, že nás rodič chápe
- není dobré používat velmi odborné výrazy a cizí slova
- mluvit konkrétně, jednoznačně, nemlžit a nevymýšlet si, nevymlouvat se
- nevyhrocovat situaci, nepřehánět
- vyvarovat se přehnaných emocí
- dát prostor rodiči pro jeho odpovědi a otázky

Rodiče často o spolupráci se školou nejeví zájem. Může to být například tím, že si nejsou blízcí s učitelkami ani s dalšími rodiči, necítí se ve škole dobře, neví, jak se v ní můžou a mají chovat, připadají si sledováni a posuzováni (ať se to týče jejich chování nebo jejich výchovných metod),

mají malou nebo žádnou důvěru ve školní prostředí, ...). Také to může být způsobeno tím, že když byli oni sami dětmi, nic takového jako je přátelská atmosféra či otevřené soužití mezi učiteli a svými rodiči nezažili. (Koťátková, 2014) Strakatá (In Syslová a kol., 2016) dodává, že důvodem může být třeba i nedostatek času či pracovní přetíženost.

Malé děti nemusí rozumět tomu, jaké mají dospělí lidé vztahy se školou, ale jsou schopny to vycítit. Proto bychom se měli snažit o vytvoření důvěrných vztahů a propojení mezi školou a rodiči, i když někdy je to záležitost dlouhodobá a pracná. Z „my a oni“ bychom se měli snažit vytvořit společné „my“. (Koťátková, 2014)

2.7.2 Spolupráce s kolegy

Na konci předchozí podkapitoly je popsána **důležitost spolupráce mateřské školy s rodiči**, ale nejen tato spolupráce je v mateřské škole významná. **Učitel by měl spolupracovat i s kolegy** – vzájemné kolegiální vztahy jsou velice důležité (a to na úrovni školy i třídy). Pokud je tým funkční, pak máme ze společné práce radost, pocítujeme sounáležitost a důvěru. Na podporování týmové práce bychom se měli zaměřovat, protože jen tehdy, když se zaměstnanci navzájem inspirují a napomáhají si, tak pak se budují podmínky pro kvalitní vzdělávání. Pokud má být spolupráce zdařilá a užitečná, měli by se jí zaobírat všichni členové (vzájemné sdílení, podpora, společné cíle, ...). Týmová práce by měla být oceňována, podporována a neměli bychom zapomínat na její reflexi. Spolupráce a vzájemná podpora učitelů může být např. v podobě diskusí a rozhovorů ohledně pedagogické praxe, vzájemných hospitací (doplňných zpětnou vazbou), předávání získaných informací z dalšího vzdělávání a jejich realizace do praxe, společné práce (párové učení, společné plánování, hodnocení, školní akce atd.), dále také např. v podobě zpětných vazeb od kolegyně na třídě (např. k realizaci činností i k výstupům atd.), ... (Schenkova In Syslová a kol., 2016)

Spolupráce učitelek *„Je příležitostí k tomu, aby se učily přirozeně přijímat názory druhých a vyslovovat a opravovat své názory, poskytovat i přijímat pomoc.“* (Koťátková In Průcha, Koťátková, 2013, s. 71)

*„Spolupráce by měla být obsažena i ve vyhodnocování poznatků o chování, schopnostech, vědomostech a dovednostech dítěte – tedy v **pedagogické diagnostice**. Její součástí je potřeba seznámit se s názory druhé učitelky na stav rozvoje dítěte v předem určených oblastech a s těmito dvěma pohledy na pedagogickou diagnostiku daného dítěte dále pracovat. ...“* (Koťátková In Průcha, Koťátková, 2013, s. 71) Autorka dále uvádí, že je důležité, aby se

učitelky ujednotily ve výpisu toho, co vše by mohlo dítěti prospět, měly by s dítětem pracovat jednotně a průběžně společně vyhodnocovat výsledky jejich počínání.

2.8 Další osobnostní kvality učitele mateřské školy

Dle Vrány (1946 In Opravilová, Uhlířová, 2012) by učitelka mateřské školy měla:

- být obětavá (laskavá v péči o děti)
- být mírné povahy (a v mírnosti by měla být důsledná a vytrvalá)
- oplývat zájmem o dítě a celkově mít děti ráda, mělo by ji činit potěšení s dětmi pracovat (učitelku by měly zajímat duševní projevy dítěte, jeho myšlení, citění, řeč, celý život dítěte a jeho vývoj)
- kolem sebe rozšiřovat pohodu, bezpečnost, klid a štěstí
- mít ráda lidi, život, přírodu
- zajímat se o rodinné prostředí dítěte
- zajímat se o růst a zdraví dítěte, jeho duševní rozvoj
- zapisovat si vlastnosti dítěte, jeho pokroky (např. v řeči a v dalším vývoji) a konzultovat tyto věci s rodiči
- být ve svém povolání opravdová
- být trpělivá, klidná, neměla by dělat ukvapené zákroky
- umět hrát na piano, na housle či klavír; v mateřské škole by mělo být mnoho radosti a zpěvu
- umět vypravovat a hezky předčítat (dokáže upoutat a vtáhnout děti do obsahu povídky nebo pohádky)
- sestavovat si program svojí práce (i když se nedá často přesně určit, co bude učitelka další den dělat, je dobré si alespoň připravit rámcový plán činnosti)
- pečovat o svůj zdravotní stav
- být chápavá ohledně životních poměrů rodičů dětí a projevovat svůj zájem
- získávat rodiče pro spolupráci

(Vrána, 1946 In Opravilová, Uhlířová, 2012)

Koťátková (In Průcha, Koťátková, 2013) udává, že učitelka by měla:

- zaměřovat svou pozornost na individuální potřeby dětí
- být schopna věřit schopnostem druhých (rodičů, dětí, spolupracovníků)
- nenuceně navazovat vztahy v běžném chování i pracovní skupině, být přirozenou oporou rodině, dětem i spolupracovníkům
- umět nalézat předpoklady jednotlivých dětí a tyto předpoklady upevňovat (pomocí tomu vytvořených podmínek a různých aktivit)
- respektovat dítě (tvořivá, rozvíjející se osobnost), dávat mu prostor k rozhodování (a odpovědnosti za jeho jednání)
- být dětem pozitivním vzorem, zušlechťovat přirozenou cestou vztahy mezi dětmi

(Koťátková In Průcha, Koťátková, 2013)

V anglicky psaném článku na internetu jsem našla výpis pěti důležitých charakteristik předškolního pedagoga:

- **Vášeň** – Jedna z nejdůležitějších vlastností skvělého předškolního pedagoga je být zapálený pro svou práci. Bude mnoho dní, kdy vám učení přijde velmi obtížné. Pokud ale máte opravdovou vášeň pro vzdělávání malých dětí, tento pozitivní pohon vám bude pomáhat i v těžších časech.
- **Trpělivost** – spolu s neutuchající vášní pro učení potřebují předškolní pedagogové spoustu trpělivosti. V každé třídě se najdou děti s různými dovednostmi, týkající se jejich vývoje. Zejména u malých dětí je součástí běžného dne neustálé připomínání toho, jak by se měly chovat, jak pečovat o svou hygienu, ... Ať už se jedná o malé či větší výzvy, je potřeba trpělivosti k udržení řádu a klidného prostředí ve třídě. Ještě ke všemu jsou na vás kladeny nároky od řídicích pracovníků, setkáváte se s rodiči, se kterými je těžké pořízení a s ostatními učiteli – to vyžaduje další dávku trpělivosti i mimo třídu. Skvělí předškolní pedagogové vědí, jak zůstat v klidu i pod tlakem v různých situacích.
- **Kreativita** – Tvořivost ve třídě je více než jen zhotovování zábavných uměleckých projektů. Například můžete být požádáni učit v prostředí, které je nějakým způsobem limitováno (omezené zdroje, prostředí, ...). Také od vás může být vyžadováno učit děti např. z odlišných kultur, což kreativitu také vyžaduje. Samozřejmě, kreativita je kromě jiného nezbytná i k tomu, aby bylo učení zábavné a vzbuzovalo u dětí zájem.
- **Flexibilita** – Skvělí předškolní pedagogové vědí, že i když má člověk vše připraveno a naplánováno, může se vždy stát něco neočekávaného. Když zůstanete flexibilní,

dokážete se vypořádat se skoro každou změnou. To může zahrnovat např. vymyšlení náhradního programu pro deštivý den, ale i více podstatnější věci. Tím, že zůstanete flexibilní, dokážete zvládnout jakoukoli edukativní výzvu s grácií a s klidem.

- **Odhodlání** – Skvělí předškolní pedagogové jsou oddaní „svým“ dětem a jejich rozvoji. Když se rozhodnete postavit se za své přesvědčení jménem svých vzdělávacích hodnot nebo potřeb svých dětí, získáte od svých kolegů, rodičů a dětí respekt. Kromě toho, vynikající pedagogové jsou oddáni lásce k učení a inspirují děti k tomu, aby se naučily více. V předškolním vzdělávání je důležité udělat třídu místem, kde je učení zábavou. Opravdu úspěšní učitelé jsou odhodláni najít v dětech to nejlepší. (5 Characteristics of a Great Preschool Teacher [cit. 2019-06-03])

Jiný anglicky psaný článek na internetu udává další důležité kvality vynikajícího předškolního pedagoga. Kromě **trpělivosti, flexibility, vášně pro svou práci a dětí** (které jsou již uvedeny i výše) se v něm popisuje, že učitel by měl mít **dobrou a angažovanou osobnost** (je milý, laskavý; děti tíhnou k učiteli, který je slušný a má sympatickou osobnost). Měl by být **energetický** (čínorodý). Také **znalý svého oboru** (a jít v něm s dobou). Učitel nikdy nezaujme děti, pokud jim nebude naslouchat, a proto musí být **zdatným posluchačem a také komunikátorem**. Další důležitou vlastností je, aby byl **organizovaný**. V povolání učitelé je také důležité být **soucitný**. Měl by správně zvládnout každou situaci (a konflikt), aby se z daného řešení mohly děti mnoho naučit, a tudíž by měl být **zralý**. Dobrý učitel by měl být ve své práci **sebejistý** a **odvážný** (např. neměl by se bát být odlišný). Také by měl **přicházet s inovativními nápady**. Aby vedl děti správným směrem, měl by učitel **být přirozeným vůdcem**. Je vhodné, když je styl výuky předškolních pedagogů živý a pedagog je tedy v očích dětí **zajímavý**. (15 Important Qualities of an Outstanding Preschool Teacher, 2017)

Učitelka by také měla při vymýšlení činností **brát v potaz dětskou tvořivost a nápady** dětí. (Koťátková In Průcha, Koťátková, 2013)

K profesi učitelky mateřské školy neoddělitelně patří **schopnost sebereflexe**. Sebereflexe v práci učitelky znamená schopnost reflektovat (tedy zpětně posuzovat) její výchovně-vzdělávací práci, její pedagogické působení a přemýšlet o tom. Učitelka reflektuje, jak s dětmi pracovala, jak na danou problematiku navázat, co pozměnit, v čem by jí prospělo další vzdělávání a jak nejlépe rozvíjet své profesní kompetence; reflektuje i spolupráci a komunikaci s rodiči, s kolegy, ... Učitelka díky sebereflexi hledá možnosti, jak profesně růst a zlepšovat se. Je schopna se vyhnout stereotypu. (Koťátková In Průcha, Koťátková, 2013)

Již několikrát bylo uvedeno, že ten, kdo pracuje v mateřské škole, by měl mít rád děti. Co to znamená? Kořátková (2014) udává, že do tohoto kontextu by se dalo zařadit například:

- *„Přijímat dětské vnímání světa jako inspirující, ne unavující.*
- *Být přirozeně rád dětem oporou v mnoha jejich projevech a vytvářených situacích.*
- *Zajímat se bez odmitání o to, co dítě říká, jak se ptá, jak bez zábran tvoří a komentuje život kolem sebe.*
- *Pomáhat jim přirozeně podle jejich potřeb i ve chvílích ne úplně standardních.*
- *Cítit se mezi dětmi dobře a s chutí pro ně chystat činnosti a těšit se na ně.*
- *Přijímat vyprávění dětí s porozuměním, přestože nám to nepřináší žádné významné poznatky, ale uspokojuje nás jejich radost z toho, že nám něco mohou sdělit a my je posloucháme.*
- *Radovat se a cítit smutek podle pocitů dětí.*
- *Nebrat na sebe roli učitelky, když přicházíme do práce, a sundávat ji ze sebe, když odcházíme. Být přirozeně naladěni na soužití s takto malými dětmi, aniž tím trpíme.“*

(Kořátková, 2014, s. 146-147)

Učitel by měl dodržovat právní normy a etické hodnoty. Měl by se také řídit pravidly slušného chování, tedy být zdvořilý, ohleduplný, taktní, neměla by mu být cizí ani vděčnost atd. Podle těchto pravidel by měl běžně žít; nestačí tedy, že je dodržuje v pedagogických situacích. To, jak se učitel chová by mělo odpovídat těmto uvedeným hodnotám. (Lipnická, 2017). Šmelová (2004) dodává, že je důležité, aby pedagog vytvářel dětem takové prostředí, ve kterém se budou moct seznamovat s mravními hodnotami a poznávat pozitivní vzory chování.

Učitel v souladu s etickými principy učitelské profese (Syslová, Chaloupková, 2015):

- uplatňuje závazné právní normy platící pro jeho profesi
- nediskriminuje děti, rodiče, kolegy; dodržuje lidská práva, umí pozitivně zacházet s odlišnostmi, které pramení z pohlaví, původu či vyznání dítěte
- uznává etické hodnoty chování, které se charakterizuje jako altruistické – ochrana života, úcta k lidem a k rozvoji člověka, sounáležitost, pomoc slabšímu, láska k lidem atd.
- přináší do třídy demokratické zásady soužití a jednání
- k dítěti přistupuje jako k rozvíjející se osobnosti, dbá na to při profesních rozhodováních

- jedná tak, aby byla zachována ochrana osobních údajů dětí a jejich rodin, ale i svých kolegů
- je vstřícný k tomu objasnit svoje rozhodnutí, která se vztahují k výchově a učení dětí; za prostředky kterými vychovává a instruuje děti je zodpovědný
- dle aktuálních situací zařazuje dle jiného i etická témata (např. téma závislosti, násilí atd.) která se mohou týkat jeho třídy nebo se jí právě týkají

(Syslová, Chaloupková, 2015)

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

V empirické části mé diplomové práce jsem se rozhodla zaměřit se na popis ideální učitelky či ideálního učitele mateřské školy očima dětí předškolního věku a rodičů. Myslím si, že jejich pohled je pro učitelky a učitele v mateřské škole velmi důležitý a výsledek výzkumu by mohl být v mnoha směrech inspirující.

3.1 Cíl výzkumu

Cílem práce je zjistit, jak si děti docházející do mateřské školy a rodiče, jejichž děti tuto školu navštěvují, představují ideální obraz učitele/učitelky mateřské školy.

Při sestavování otázek do rozhovorů s dětmi a dotazníků pro rodiče jsem si položila dvě základní výzkumné otázky. Jak uvádí Skutil (In Skutil a kol., 2011) výzkumné otázky jsou vyjádřeny tázacími větami a patří mezi zásadní body při přípravě výzkumu. Pokusím se tedy na konci výzkumného šetření odpovědět pomocí analýzy získaných dat na tyto výzkumné otázky:

- **Jak si představují ideální/ho učitele/učitelku děti předškolního věku docházející do mateřské školy?**
- **Jak si představují ideální/ho učitele/učitelku rodiče, jejichž děti navštěvují mateřskou školu?**

3.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvořilo **61 dětí** předškolního věku (3–7 let) docházejících do mateřské školy a **52 rodičů**, jejichž děti mateřskou školu navštěvují. Oslovovala jsem děti z pěti tříd a rodiče ze sedmi tříd v celkem dvou mateřských školách. Děti jsem oslovovala osobně ve třídách, kam docházejí (pod dohledem paní učitelek) po předchozím souhlasu s jejich rodiči a danou mateřskou školou. Rodiče jsem oslovovala prostřednictvím paní učitelek z daných tříd, které rodičům rozdaly dotazníky a ti je dle jejich uvážení vyplnili či ne. Vyplněné dotazníky pak rodiče vhažovali anonymně do připravených „schránek“ (krabic) k tomu určených.

3.3 Výzkumné metody a způsob zpracování dat

Pro účel této diplomové práce jsem si zvolila dvě výzkumné metody – s dětmi byly vedeny rozhovory a sběr dat od rodičů byl uskutečněn prostřednictvím dotazníků. Jak uvádí Bartošová a Skutil (In Skutil a kol. 2011), právě dotazník je vůbec nejvíce používanou technikou v pedagogickém výzkumu, je to komplex psaných otázek. Ve svém výzkumu jsem v dotaznících pro rodiče použila (až na část první otázky) otázky otevřené, které mají dle Pelikána (2007) výhodu v tom, že umožňují velkou řadu možných vyjádření, respondenta neomezují. Avšak, jak Pelikán (2007) dodává, mají také svou nevýhodu, a to takovou, že se obtížně zpracovávají. V rozhovorech (neboli interview) s dětmi jsem zvolila interview strukturované; otázky v tomto typu rozhovoru jsou předem připravené, je to vlastně dotazník, který je předložený mluvenou formou, v němž se nestřídá pořadí jednotlivých otázek (Skutil In Skutil a kol., 2011). V rozhovorech i dotaznících bylo použito devět stejných otázek, na které děti i rodiče odpovídali. Otázky byly až na malou výjimku (kdy rodiče měli vybrat, zda by si přáli pro své dítě paní učitelku či pana učitele a děti si měly také pohlaví učitele určit) tedy otevřené, jak jsem již uvedla výše. Otázky byly stejné jak v rozhovorech s dětmi, tak v dotaznících pro rodiče (rodiče mohli navíc ještě odůvodnit, proč si zvolili paní učitelku nebo učitele nebo proč jim na pohlaví učitele nezáleží a mohli na konci dotazníku ještě cokoli sdělit). A jak jsem postupovala při vyhodnocování? Jak píše Juklová (In Skutil a kol., 2011) v podkapitole o kódování, jednotlivé datové segmenty označujeme kódem a následně je kategorizujeme, tedy zařadíme je do tříd, do kterých spadají a poté je uspořádáváme. „*Nově vzniklá seskupení kódů, kategorie, by měla sdružovat pojmy, které se vztahují ke stejnému jevu.*“ (Juklová In Skutil a kol., 2011, s. 224). V otevřených otázkách jsem se tedy pokusila přiřadit jednotlivé odpovědi dětí i rodičů (což vlastně byly mé kódy) do daných kategorií, které jsem si vzhledem k odpovědím určila. Poté jsem vytvořila grafy. V grafech je vidět četnost všech odpovědí, které do daných kategorií dle mého názoru spadaly. Grafy jsou blíže popsány, pokud se vyskytla nějaká samostatná odpověď, kterou nebylo možné zařadit do žádné kategorie, nezadávala jsem ji ani do grafu, ale jen jsem ji popsala v komentáři pod grafem. Otevřené otázky umožňovaly dětem i rodičům odpovědět na jednu otázku i více slovy či větami (nebo nemuseli odpovídat vůbec), dle jejich potřeby. Výsledný součet všech výskytů odpovědí v jedné otázce může být tedy větší i menší, než je počet respondentů.

3.4 Limity výzkumu

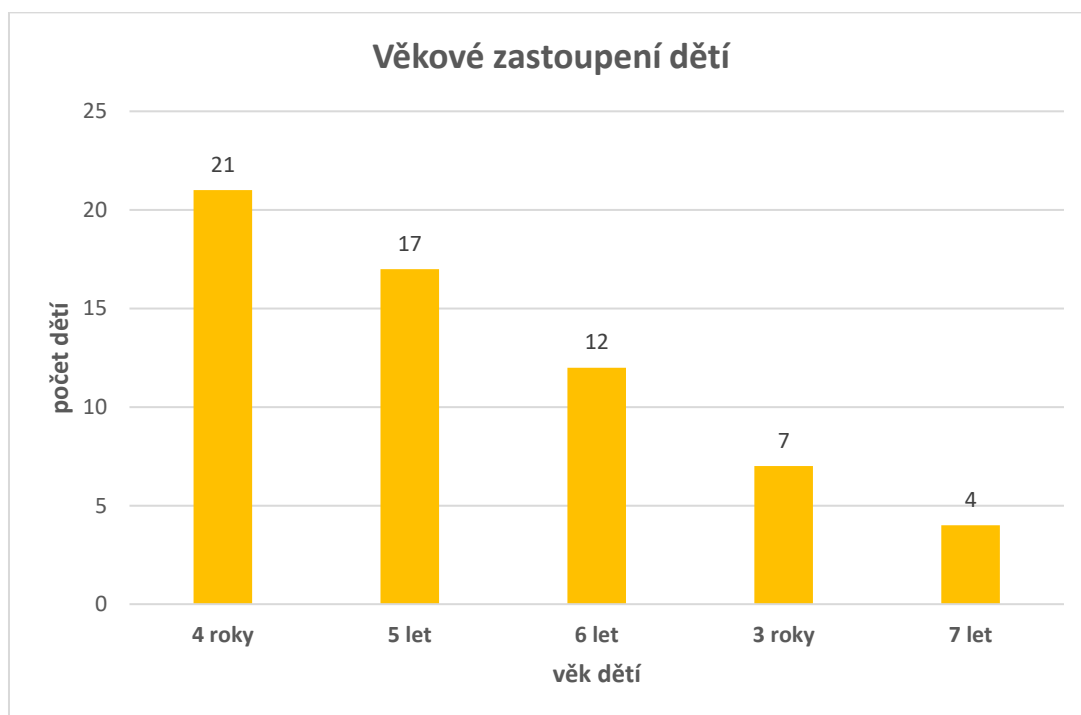
Za nejnáročnější považuji především zdlouhavé a obtížné vyhodnocování obou dílčích výzkumů, jelikož otázky v dotazníku pro rodiče byly až na výjimku otevřené a ve strukturovaném interview mohly děti také odpovědět na dané otázky (které taktéž byly otevřené), jak chtěly. Za jisté omezení výzkumu považuji to, že pohled na to, jak by měla vypadat ideální paní učitelka nebo pan učitel mateřské školy je velmi subjektivní, a tak se některé z odpovědí nedaly zařadit do kategorií, a tudíž tyto odpovědi neuvádím v grafech, ale jen v komentářích pod nimi. Je možné, že pokud bych výzkum realizovala s jinými dětmi či rodiči, odpovědi by mohly být v některých kategoriích odlišné a určitě by se také našly další a jiné samostatné odpovědi jednotlivců, které by se do žádné kategorie zařadit nedaly.

Dotazníky byly rodičům rozdány v papírové podobě, občas mi dalo práci přečíst, co daný rodič vlastně napsal. Mnoho času zabralo přepisování odpovědí od rodičů, ale i dětí (odpovědi dětí jsem si zapisovala písemně do jednotlivých archů s otázkami) a následné zařazení do kategorií.

4 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

4.1 Ideální učitel/ka mateřské školy očima dětí předškolního věku

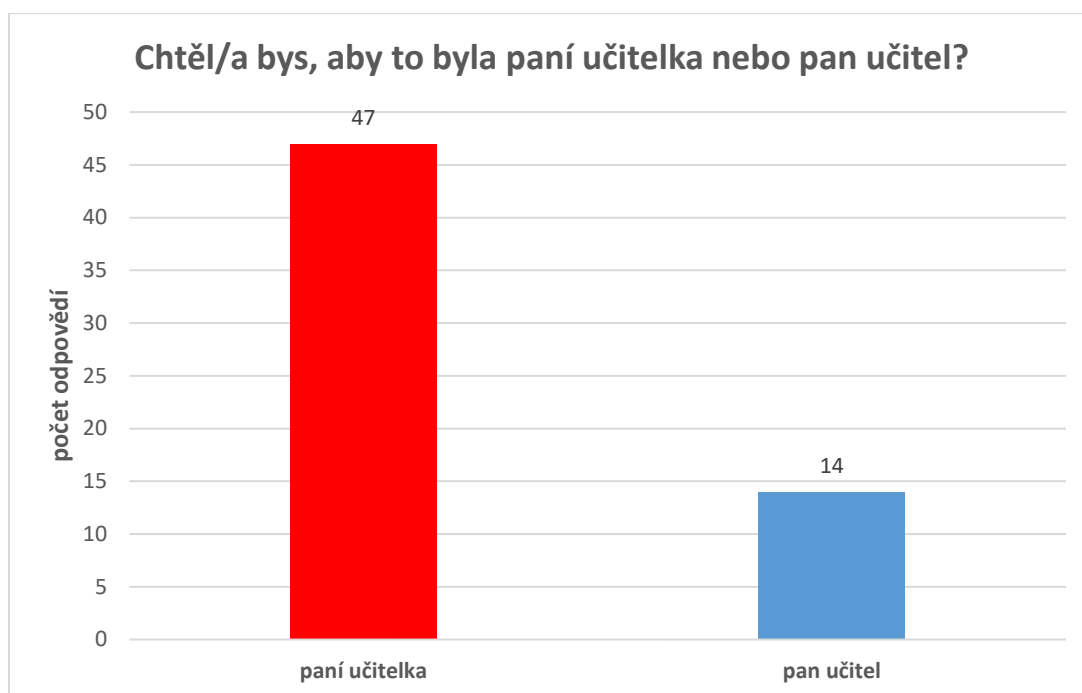
Rozhovory jsem vedla s 25 chlapci a 36 děvčaty ve věku od 3 do 7 let. Věkové zastoupení dětí bylo následující:

Graf 1: Věkové zastoupení dětí

Děti jsem na počátku rozhovoru motivovala tím, že jsem jim předložila obrázek (viz. Příloha č. 1), na kterém jsou zobrazeny čtyři veselé děti a jeden blíže neidentifikovatelný nedokreslený dospělý člověk bez vizáže (obrys člověka) – jejich ideální učitel/ka, kterého či kterou by si měly představit, domyslet. Dětem jsem po předložení tohoto obrázku sdělila: „Představ si, že by do třídy, kam teď chodíš, přišla nová paní učitelka nebo nový pan učitel přesně podle tvých představ.“ Vždy jsem se ujistila, že děti rozuměly, co jim říkám a pokud se mi zdálo, že nerozumí, snažila jsem se jim to individuálně blíže vysvětlit (dle možností a situace). Pokaždé jsem se ujistila, zda také rozumí i následujícím jednotlivým otázkám. Děti odpovídaly na tyto otázky:

Otázka č. 1: Chtěla/a bys, aby to byla paní učitelka nebo pan učitel?

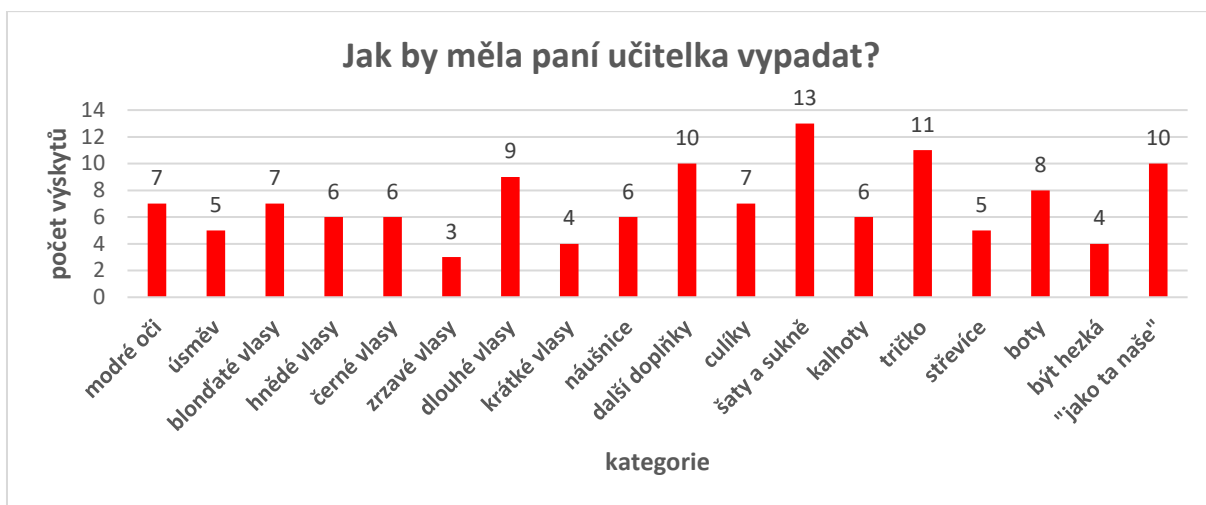

Graf 2: Chtěl/a bys, aby to byla paní učitelka nebo pan učitel? - z pohledu dětí

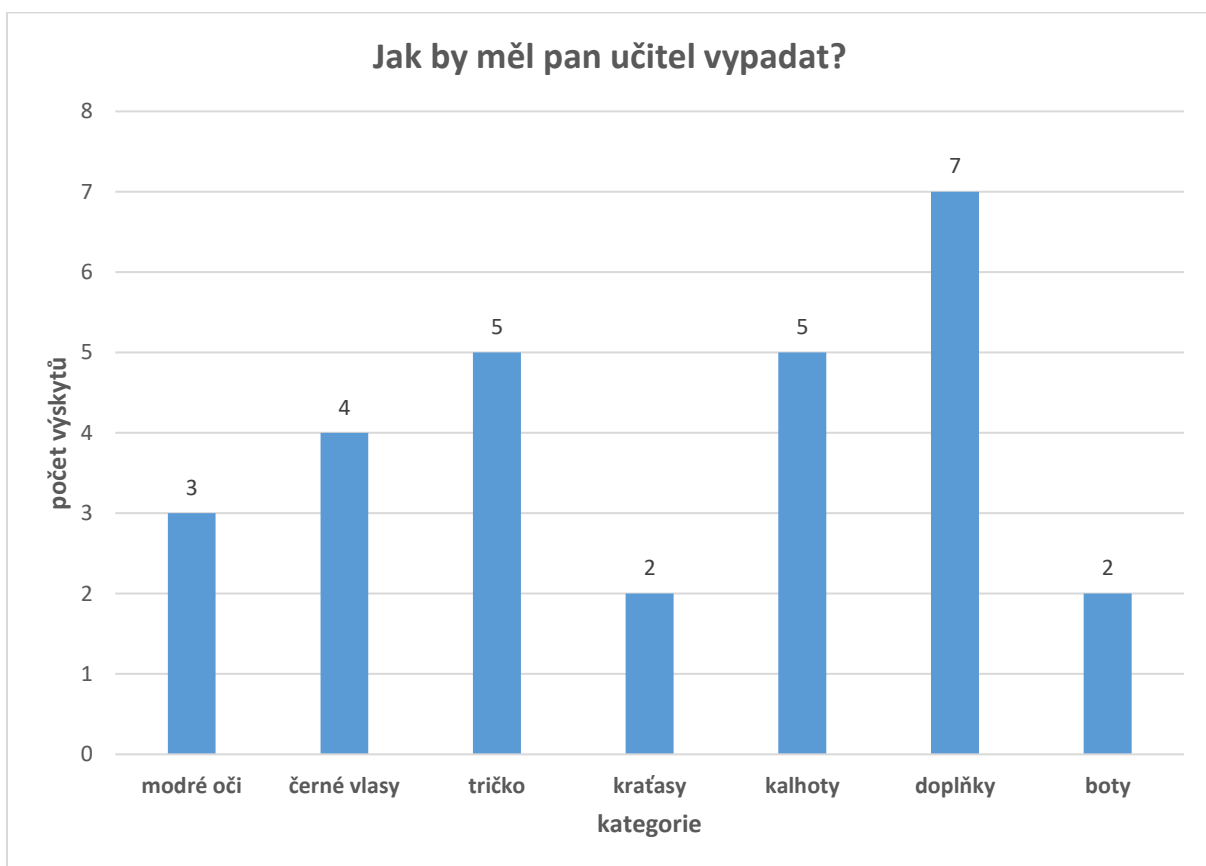
Rozhovory jsem vedla s 61 dětmi. Jak je vidět, pana učitele si vybralo pouze necelých 23 procent dětí (14 dětí z celkového počtu 36), většina dětí preferovala paní učitelku. Rozhovory jsem vedla s 25 chlapci, z nichž jich 9 preferovalo pana učitele. Z 36 děvčat jich pana učitele preferovalo pouze 5. Větší zájem o pány učitele – muže měli tedy chlapci.

Děti odpovídaly na následující otázky podle toho, zda v této první otázce zvolily pana učitele či paní učitelku. Proto jsem vyhodnocovala další jednotlivé otázky tak, aby bylo zřetelné, co se vztahuje k paní učitelce a co k panu učiteli (i přes to, že dětí, které si zvolily pana učitele, bylo pouhých 14).

Otázka č. 2: Jak by měla paní učitelka vypadat? / Jak by měl pan učitel vypadat?

Graf 3: Jak by měla paní učitelka vypadat? – z pohledu dětí

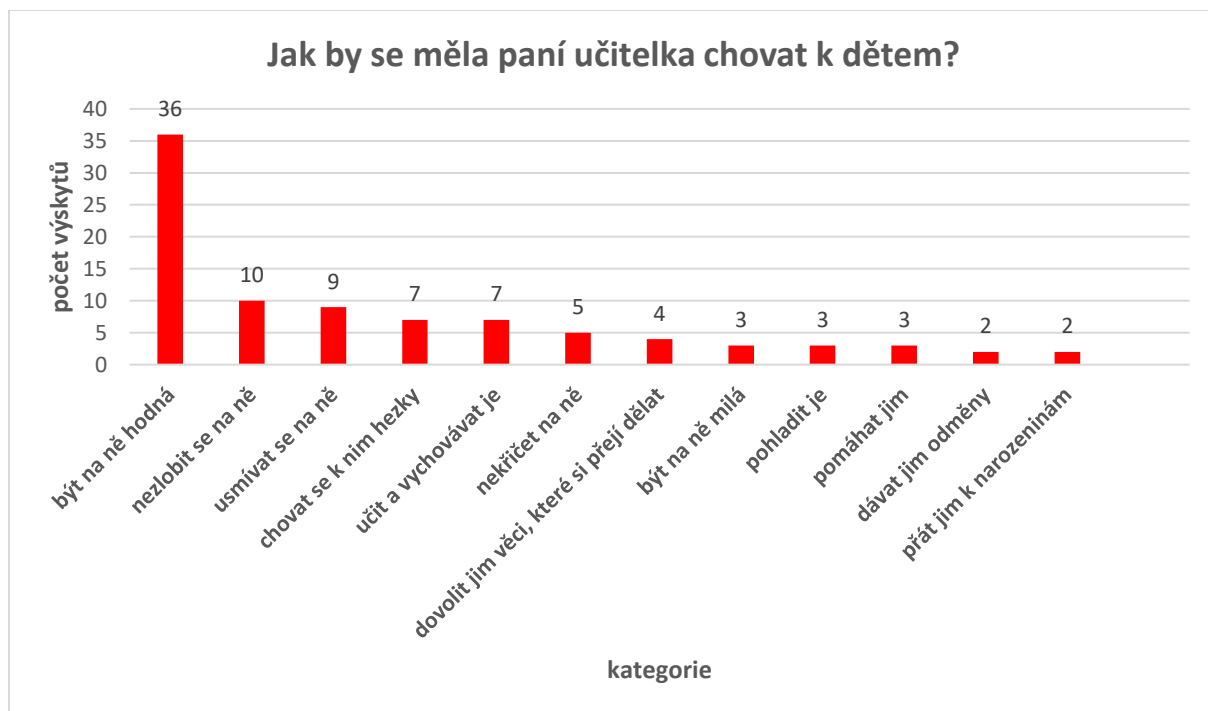
Graf 4: Jak by měl pan učitel vypadat? – z pohledu dětí

Jak jsem vypožorovala při rozhovorech s dětmi v mateřských školách, hodně dětí při této otázce popisovalo svou aktuální paní učitelku a některé dokonce popisovaly i mě. Vycházely tedy často ze své zkušenosti. Paní učitelku v úvodní otázce zvolilo 47 dětí. Je vidět, že pro děti jsou důležité oči, protože sedm dětí odpovědělo, že by chtěly paní učitelku s modrými očima. Jedno dítě řeklo, že by paní učitelka měla mít oči hnědé a jednomu by se líbily oči zelené. Úsměv je také důležitý, na otázku „Jak by měla paní učitelka vypadat?“ odpovědělo pět dětí, že by měla být „usměvavá“, „s úsměvem“. Co se týče vlasů, devět dětí by chtělo dlouhovlasou paní učitelku oproti čtyřem dětem, kterým by se líbila s krátkými vlasy. Barvu vlasů určovaly děti často, nejvíce pak blondatou, poté hnědé a černé vlasy, tři děti zvolily i barvu zrzavou. Paní učitelce by neměly chybět náušnice a mohla by je kombinovat s dalšími módními doplňky (v odpovědích se objevilo následující: náhrdelník, hodinky, brýle, sponky ve vlasech, šála, náramek, korunka ve vlasech, nalakované nehty a nabarvené rty). Dětem by se líbila paní učitelka, která by měla culíky. Preferovaly by, aby paní učitelka nosila šaty či sukni. Ale i kalhoty a triko by se některým dětem líbily. Děti často ve spojitosti s oblečením udávaly, že oblečení paní učitelky by mělo být barevné (červené, růžové, fialové, modré, zelené, pestrobarevné, ...), několika dětem by se líbilo oblečení s puntíky či pruhy. Paní učitelka by mohla nosit střevíce, jak přímo některé děti doslova uváděly, ale důležité je, aby měla jakékoli boty. Čtyři děti by chtěly, aby byla hezká. Desetkrát zaznělo, že by „... měla vypadat jako ta naše“, což opět vypovídá mnohé o tom, že děti vycházely v mnoha případech ze své zkušenosti. Je možné, že děti ovlivnil i motivační obrázek, na kterém jsou také namalované děti v barevném oblečení (např. holčička s puntíkovánými šaty a culíky), i když jsem ho vždy před druhou otázkou před dětmi schovala a nechala dětem chvíli, než jsem se na tuto otázku zeptala. Dále se jedenkrát objevily tyto odpovědi: měla by mít čisté zuby, mít obrovský mozek, měla by být kudrnatá, vysoká.

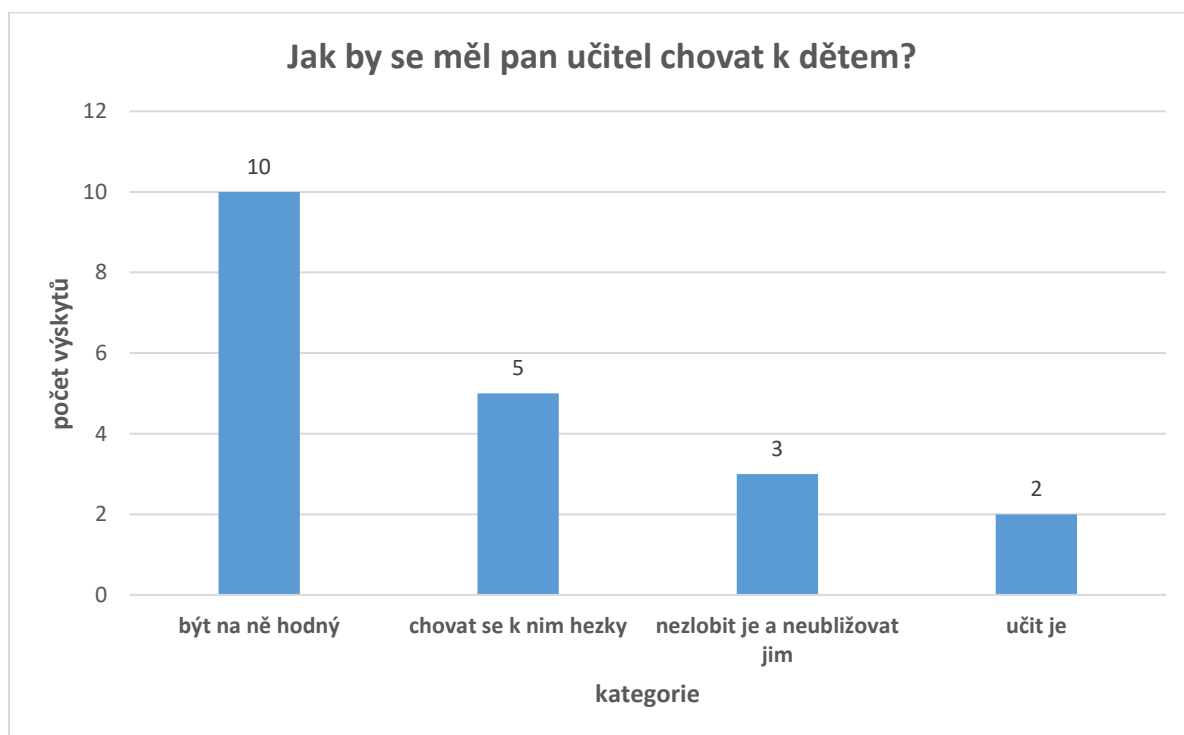
Pana učitele pak v úvodní otázce zvolilo 14 dětí, což je o dost méně v porovnání s paní učitelkou. Tři děti uvedly, že pan učitel by měl modré oči. Čtyřem dětem by se líbil černovlasý pan učitel. Jedno dítě pak uvedlo, že by se mu líbilo, kdyby měl pan učitel krátké vlasy a dalšímu zase, aby měl vlasy až na břicho. Jedno dítě by preferovalo pana učitele s vousy. Měl by nosit tričko (dvě děti uvedly, že modré a jedno, že červené) s kraťasy (což uvedly dvě děti) či možná lépe s kalhotami (pět dětí). Dvakrát zazněly kalhoty černé a jednou oranžové. Podle dvou dětí jsou důležité i boty. Sedmkrát zazněly i nejrůznější doplňky, které by pan učitel mohl mít, a to: kravata, ukazovátko na tabuli, brýle, nůž, puška, taška do práce, hodinky. Jednomu chlapci by se líbilo, aby pan učitel vypadal jako záchranář. Mezi dalšími odpověďmi jednou zaznělo, že

by měl: být vysoký, mladý, mít vypadlý zuby, měl by mít miminko, měl by vypadat jako paní učitelka, měl by mít bundu.

Otázka č. 3: Jak by se měla paní učitelka chovat k dětem? / Jak by se měl pan učitel chovat k dětem?

Graf 5: Jak by se měla paní učitelka chovat k dětem? – z pohledu dětí

Graf 6: Jak by se měl pan učitel chovat k dětem? – z pohledu dětí

Když jsem se dětí zeptala, jak by se měla paní učitelka chovat k dětem, třicet šest jich odpovědělo, že by měla být hodná a sedm, že by se měla chovat hezky. Pokud děti toto odpověděly, snažila jsem se, aby ještě blíže specifikovaly, co to znamená. Některé děti poté ještě tedy blíže určily, co tím myslí, některé ne. Učitelka by se neměla na děti zlobit, což zaznělo desetkrát. Pro děti je také důležité, aby se na ně paní učitelka usmívala. Měla by děti učit a vychovávat (zaznělo např: „Měla by je učit.“ „...dělat věci, aby nezlobily.“, „...posadit je ke stolu, kdyby zlobily.“, „...potrestat je, když křičí.“). Pětkrát děti odpověděly, že by na ně neměla křičet. Čtyři děti by si také přály, aby jim paní učitelka dovolila věci, které si ony přejí dělat (zlobit, hrát si s čím chtějí, dovolí všechno). Každé z následujících pak zaznělo třikrát: měla by být milá, měla by děti pohladit, měla by jim pomáhat. Dvakrát zaznělo, aby dětem paní učitelka dávala odměny a dvakrát, aby jim přála k narozeninám. Jednotlivé odpovědi, které jsem nezařadila do kategorií, byly ještě tyto: stará se o děti, umí věci vyřešit, něco rozhodne, nesmí si dělat co chce, hraje si s dětmi, je hrdá.

A co pan učitel? Měl by také být hodný, jak uvedlo deset dětí a měl by se také chovat hezky (pět odpovědí). Neměl by děti zlobit a ubližovat jim, což se ve výpovědích objevilo třikrát. Dvě děti uvedly, že by je měl učit. Další odpovědi pak byly tyto: je upřímný, není přísný, nekřičí na děti, kamarádí se s nimi, pohladí.

Otázka č. 4: A co dalšího, jaká by měla ještě být? / A co dalšího, jaký by měl ještě být?

Graf 7: A co dalšího, jaká by měla ještě být? – z pohledu dětí

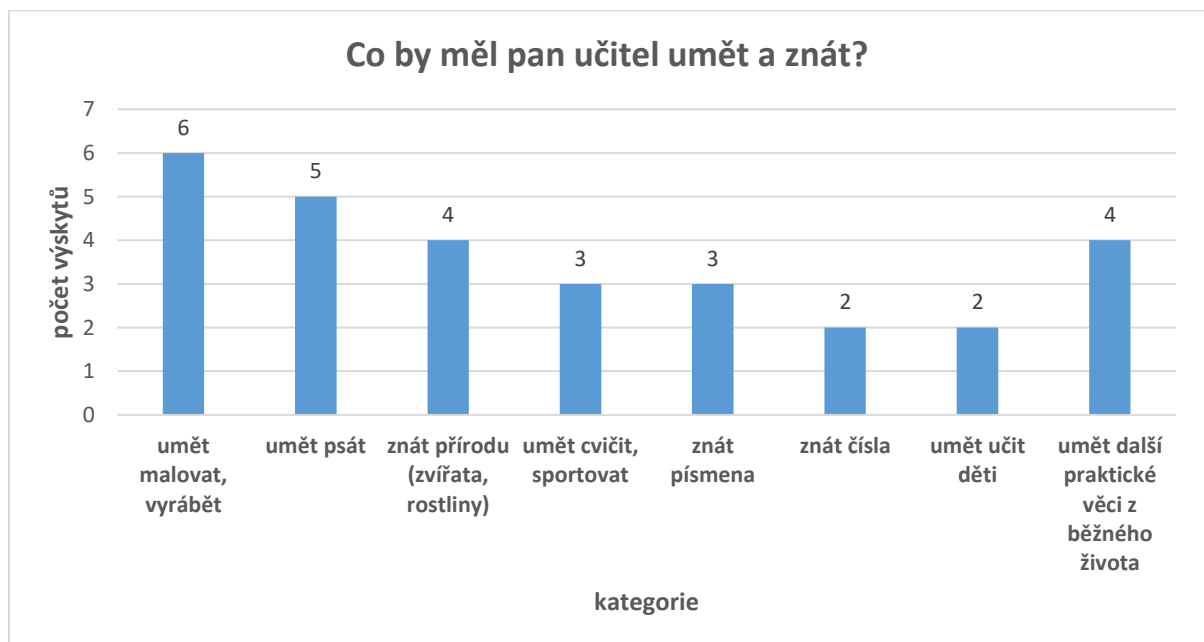
Tato otázka se do jisté míry prolínala s tou předchozí. Jak je vidět, pro děti je opravdu důležité, aby se paní učitelka usmívala (viz. tato a předchozí otázka). Zaujalo mě, že čtyřikrát děti odpověděly, že by paní učitelka měla být někdy i trochu přísná, náročná. Měla by se o děti zajímat – pomáhat jim, starat se o ně, hrát si s nimi, dávat jim jídlo. To, aby byla hezká, uvedly tři děti. Dále se objevilo, že by měla být milá, veselá a inteligentní. Odpovědi, které jsem nezahrnula do grafu byly ještě tyto: mohla by někdy i trochu zlobit, neměla by křičet, byla by silná.

To, jaký by ještě měl být pan učitel jsem do grafu nezadala. A to z toho důvodu, že odpovědi se sešlo dohromady jen sedm. V odpovědích zaznělo, že pan učitel by se měl usmívat, měl by mít bílé zuby, měl by být hodný na děti, pomáhat jim, měl by být šikovný a dvakrát zaznělo, že by měl být hezký.

Otázka č. 5: Co by měla paní učitelka umět a znát? / Co by měl pan učitel umět a znát?

Graf 8: Co by měla paní učitelka umět a znát? – z pohledu dětí

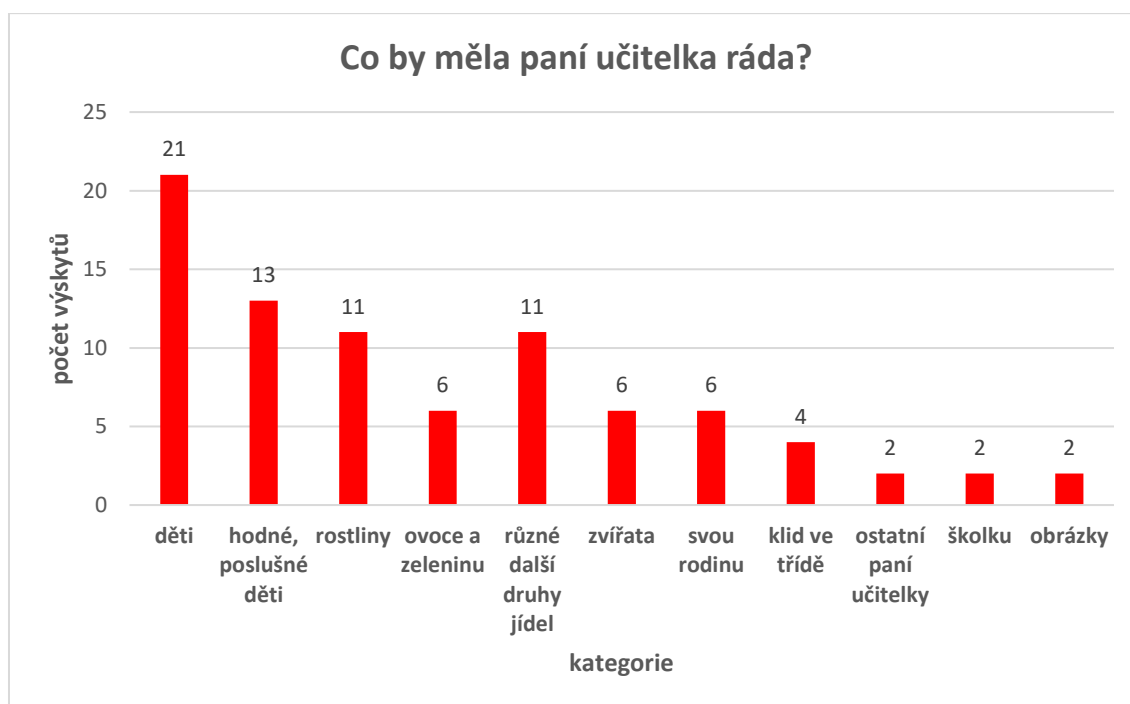

Graf 9: Co by měl pan učitel umět a znát? – z pohledu dětí

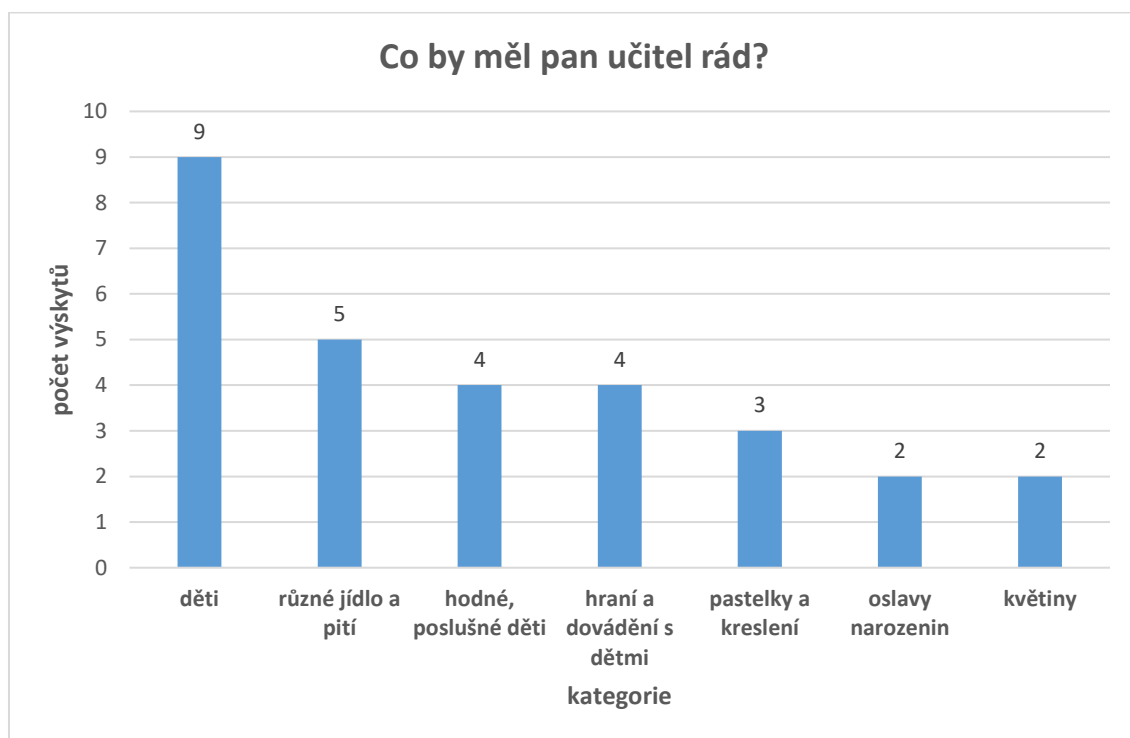
Podle dětí by paní učitelka měla ze všeho nejvíce znát přírodu (zvířata, rostliny). Do této kategorie jsem zařadila i konkrétní odpovědi, jako např. že by měla znát lišky, vlky, ptáčky, stromy, ... Měla by být sportovně založená, jak děti uvedly desetkrát (cvičit s dětmi, kutálet míč, umět hvězdu, ...). Děti často uváděly, že paní učitelka by měla umět psát. Dále by měla také znát jednotlivá písmena a čísla. Pět dětí uvedlo, že paní učitelka by měla umět na něco hrát či umět zpívat (hrát na piano, znát noty, umět písničky) a stejnému počtu dětí by se líbilo, kdyby uměla malovat či vyrábět. Pět dětí odpovědělo, že paní učitelka by měla znát děti (jak se jmenují, jak vypadají). Čtyři děti by uvítaly, kdyby paní učitelka uměla vařit. Několikrát děti odpovídaly, že by se jim líbilo, kdyby paní učitelka uměla číst pohádky, uměla mluvit a tři dívky uvedly, že by měla umět dělat různé účesy (drdoly, copánky, culíky). Třikrát zazněla hezká odpověď, a to taková, že paní učitelka by měla umět a znát „všechno“. Také by měla umět učit děti, jak děti uvedly dvakrát. Do kategorií jsem nezařadila následující jednotlivé odpovědi: měla by znát světové strany, umět básničky, umět se starat o děti, umět dodržovat pravidla, znát různé hry, také by měla umět pozdravit, mluvit anglicky. Zajímavá byla odpověď, kdy jeden chlapec uvedl, že by dle jeho názoru paní učitelka měla umět zlobit.

Co se týče pana učitele, ten by dle dětí, které si ho zvolily, měl hlavně umět malovat a vyrábět. Stejně jako paní učitelka i on by měl umět psát, jak uvedlo pět dětí. Měl by se zajímat o přírodu, znát zvířata, rostliny (les, kytičky). Bylo by dobré, kdyby byl sportovně založený, v tomto ohledu se objevily tři odpovědi: měl by umět dělat salta, skákat na trampolíně a hrát fotbal. Tři děti řekly, že by měl znát písmena, dvě pak uvedly, že by měl znát také čísla a měl by umět učit děti. Pan učitel by měl umět další praktické věci z běžného života, a to umět telefonovat, řídit auto, znát dny v týdnu a umět hodiny. Jednotlivci uvedli, že by pan učitel měl ještě umět kouzlit, měl by znát děti, traktory a měl by mít přehled o časopisech, které jsou pro děti určené.

Otázka č. 6: Co by měla paní učitelka ráda? / Co by měl pan učitel rád?

Graf 10: Co by měla paní učitelka ráda? – z pohledu dětí

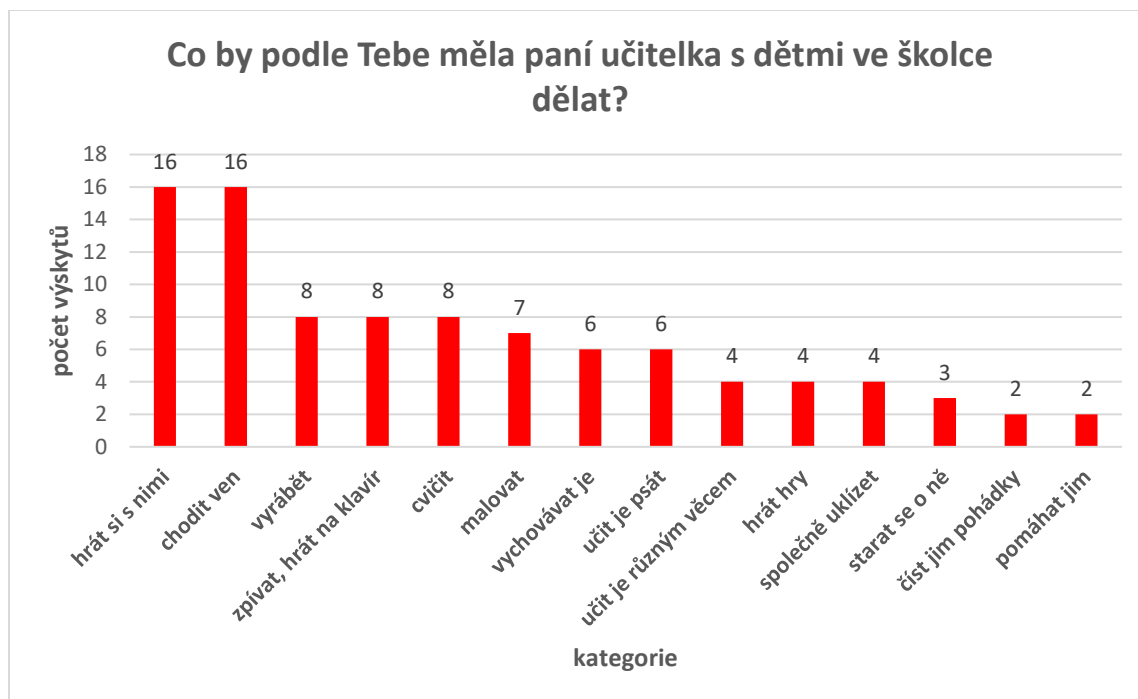
Graf 11: Co by měl pan učitel rád? – z pohledu dětí

Paní učitelka i pan učitel by rozhodně měli ze všeho nejvíce mít rádi děti. Je vidět, že některé děti mají v sobě zakódováno (možná od rodiny, učitelů, okolí, ...), že je dobré být poslušný, protože několik jich odpovědělo, že by paní učitelka i pan učitel měli mít rádi hodné, poslušné děti.

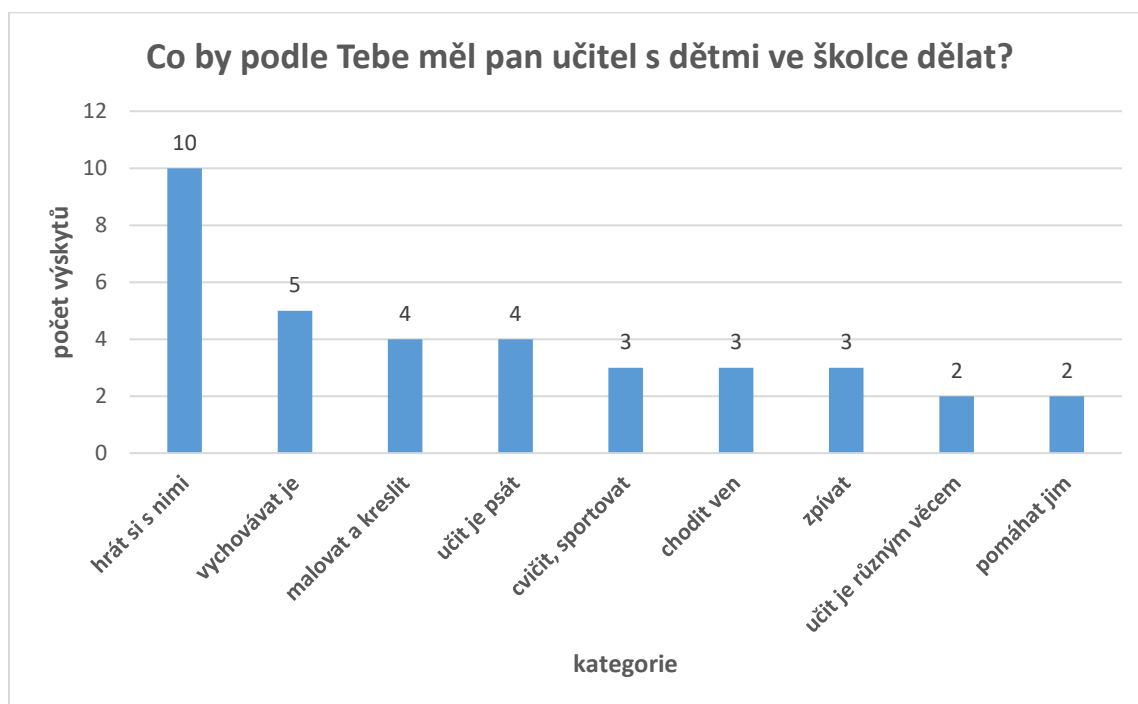
Co se ještě týče ideální paní učitelky podle dětí, měla by dle jedenácti výpovědí mít ráda rostliny (kytičky, trávu, stromy, ...), šest dětí by také uvítalo, aby měla ráda zvířata (motýlky, slony, ptáčky, kočky, ...), z čehož vyplývá, že příroda by měla být jedním z jejích koníčků. Měla by mít ráda zdravou zeleninu a ovoce, děti dále také uváděly další jídla, která by podle nich mohla mít ráda (mléko, kakao, maso, polévky, čokoládu atd.). Když se zeptáme dětí, koho mají rády, často odpovídají „maminku“, „tatínka“ atd. a myslím si, že možná proto se šestkrát objevilo, aby měla paní učitelka ráda svou rodinu (své rodiče, maminku, tatínka, tetu). Čtyřem dětem by se líbila paní učitelka, která má ráda, když je ve třídě klid a děti nekřičí. Dvakrát mi děti odpovídaly, že by chtěly, aby měla ráda ostatní paní učitelky, také svou školku a obrázky. Děti ještě uváděly, že by měla mít ráda hračky, koupání, sluníčko, stavění sněhuláků, hlazení, knížky, písničky, a dokonce i nakupování.

Pan učitel by kromě dětí a hodných dětí měl mít rád také různé druhy jídla a pití. Myslím si, že děti svádí odpovídat na tuto otázku různými druhy jídla, protože odpovědi „mám rád“ a „nemám rád“ se s jídlem hodně pojí. Podle čtyř dětí by nebylo na škodu, kdyby měl rád hraní si a dovádění s dětmi, přeci jen hra je velmi důležitou součástí předškolního věku. Děti si často rády malují a možná i proto se třikrát objevilo, že by pan učitel měl mít rád pastelky a s tím spojené kreslení. Dvě děti by si přály, aby pan učitel měl rád oslavy narozenin a další dvě by chtěly, aby měl rád kytičky.

Otázka č. 7: Co by podle Tebe měla paní učitelka s dětmi ve školce dělat? / Co by podle Tebe měl pan učitel s dětmi ve školce dělat?

Graf 12: Co by podle Tebe měla paní učitelka s dětmi ve školce dělat? – z pohledu dětí

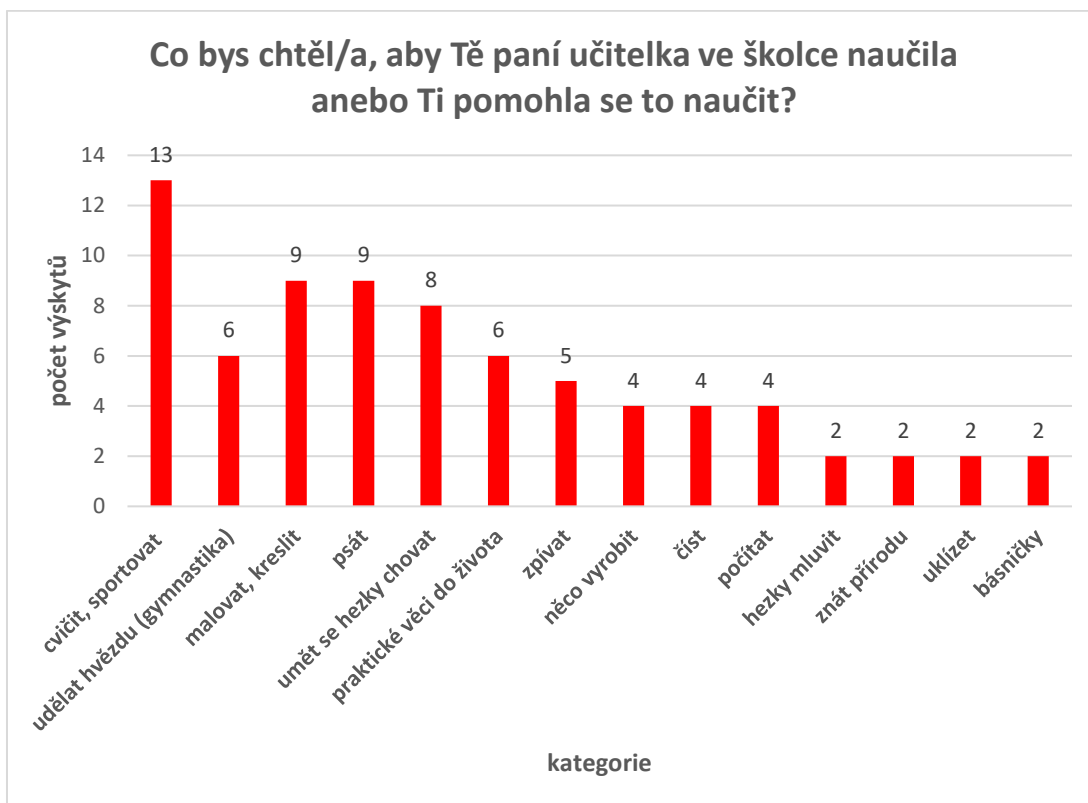
Graf 13: Co by podle Tebe měl pan učitel s dětmi ve školce dělat? – z pohledu dětí

Jednoznačnou odpovědí na tuto otázku (ať už se týkala ideálního pana učitel nebo paní učitelky) bylo, aby si s dětmi hráli. Pro děti je důležité, když s nimi sdílíme jejich hru a dokážeme se do ní ponořit.

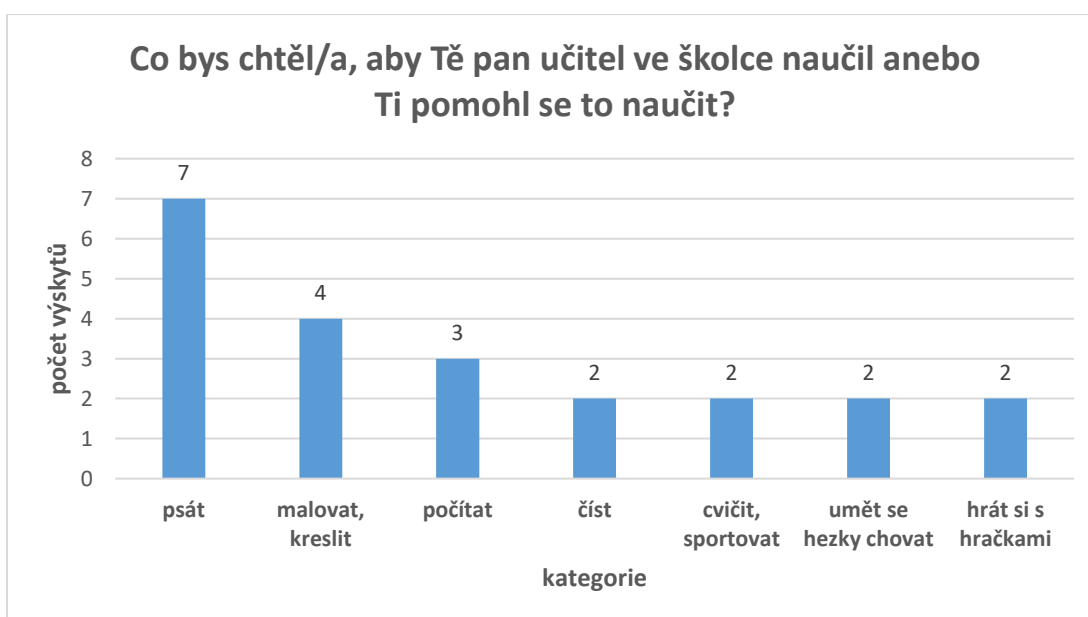
Paní učitelka by měla s dětmi hodně chodit ven, ať už se jedná o chození na procházky a výlety či na zahradu a na dětské hřiště. Z praxe vím, že většina dětí má pobyt venku moc ráda; převážně v teplých měsících, kdy si můžou venku bezstarostně hrát, dovádět a poznávat svět. Osmkrát se vyskytla odpověď, že by paní učitelka měla s dětmi vyrábět (tvořit, stříhat), osmkrát, že by měla s dětmi zpívat a hrát na klavír a stejný počet odpovědí se objevil u kategorie cvičení. Podobně na tom je i kategorie malování, děti malování (a kreslení a vše podobné) baví (většinou tedy hlavně dívky) a rozvíjí se při něm mnoho věcí (fantazie, motorika, úchop psacího náčiní, ...). Zaujalo mě, že šestkrát se vyskytly odpovědi ve smyslu toho, že by paní učitelka měla děti vychovávat. Dle dětí by je měla učit se hezky chovat, říkat jim co se smí a co ne, říkat jim, aby poslouchaly, nezlobily a nekřičely. Šest dětí by uvítalo, kdyby je paní učitelka učila psát a dalším čtyřem, aby je učila všemožným věcem. Několik dětí by také chtělo, aby s nimi paní učitelka hrála hry, uklízela spolu s nimi, starala se o ně (hlídala je, dávala na ně pozor), četla jim pohádky a obecně jim byla nápomocná. Mezi jednotlivými odpověďmi zaznělo, aby si paní učitelka s dětmi povídala, říkala jim hádanky a také, aby poslouchala, co říkají.

Pan učitel by měl kromě hraní si s dětmi také děti vychovávat (pomoci vyřešit, když by se děti praly, říkat jim, jak se chovat, ...). Podle čtyř výpovědí by si s nimi měl malovat a kreslit. Také by je měl učit psát (třeba učit různá písmenka). Několik dětí by bylo rádo, aby pan učitel s nimi cvičil a sportoval, také chodil ven na procházky, zahradu a hřiště a aby s nimi zpíval (a učil je písničky). Dvě výpovědi se týkaly toho, aby děti pan učitel učil obecně novým věcem a další dvě, aby jim byl ochotný pomáhat. Měl by jim podle jednoho dítěte číst pohádky, další by si zase přálo, aby společně s nimi uklízel.

Otázka č. 8: Co bys chtěl/a, aby Tě paní učitelka naučila anebo Ti pomohla se to naučit? / Co bys chtěl/a, aby Tě pan učitel ve školce naučil anebo Ti pomohl se to naučit?

Graf 14: Co bys chtěl/a, aby Tě paní učitelka ve školce naučila anebo Ti pomohla se to naučit?

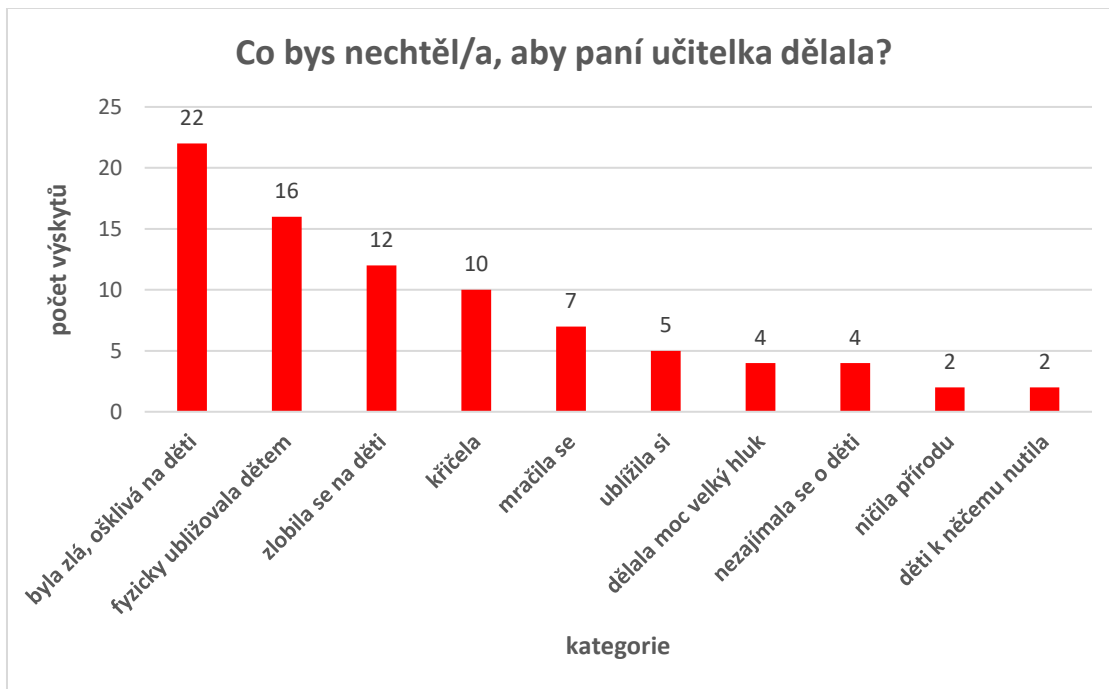

Graf 15: Co bys chtěl/a, aby Tě pan učitel ve školce naučil anebo Ti pomohl se to naučit?

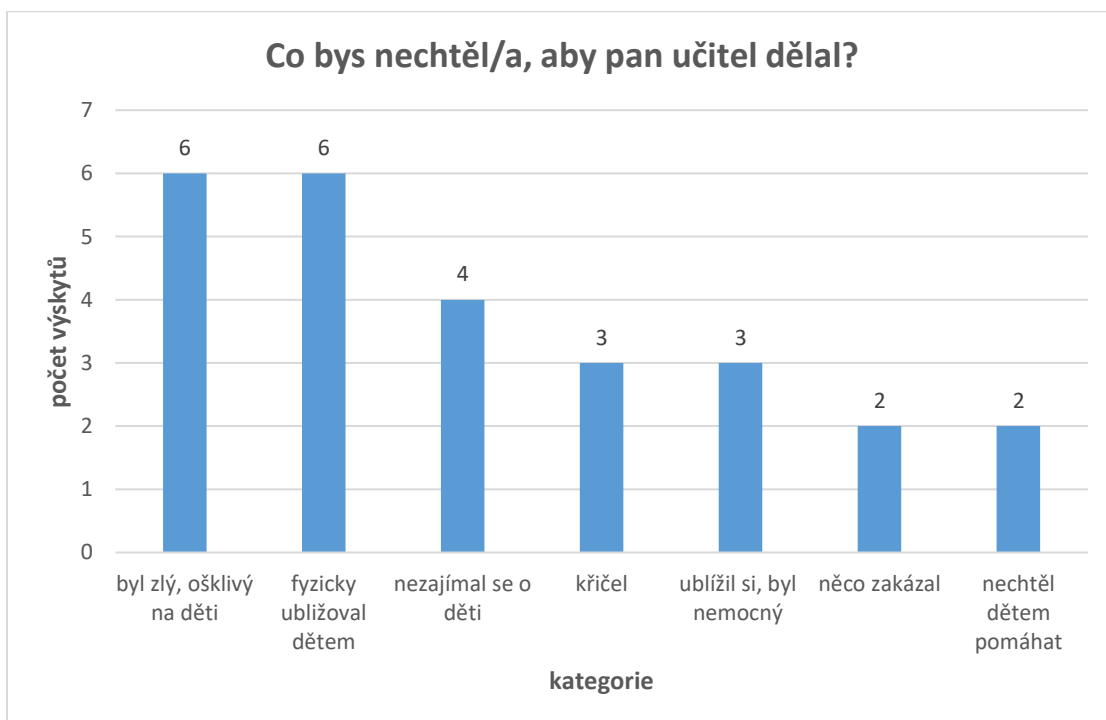
Paní učitelka by měla děti naučit hlavně cvičit, vést je ke sportu. Bylo zajímavé, že šest dívek (které nebyly ze stejných tříd) uvedlo přímo konkrétní gymnastický prvek, který by chtěly, aby je paní učitelka naučila – hvězdu. Děti hodně uváděly, že si přejí, aby je paní učitelka naučila malovat, kreslit (sluníčko, duhu, nakreslit něco pěkného, ...), tudíž by paní učitelka měla mít ke kreslení a malování dobrý vztah. Pro děti je důležité naučit se psát, podle mě je to tím, že když budou umět psát, budou si připadat velcí a jako školáci. Každý má přeci potřebu seberealizace. Osmkrát ve výpovědích dětí stálo, že paní učitelka by je mohla naučit hezky se chovat (být hodný, nezlobit, ...). Šestkrát se objevilo, aby paní učitelka děti naučila praktické věci do jejich života – umět se oblékat, dělat na botách kličku, sekat sekýrou, šít, spravit roztrhlé oblečení, česat si vlasy. Pět dětí by uvítalo, kdyby je paní učitelka naučila zpívat a poznaly nějaké nové písničky. Paní učitelka by mohla také děti naučit něco vyrobit (něco pěkného, vlašťovky, ...). Čtyři děti by se od paní učitelky chtěly naučit počítat a čtyři také číst, přeci jen jsou to v životě velmi důležité základní věci. Po dvou výpovědích se objevilo následující – paní učitelka by mohla naučit děti hezky mluvit, znát přírodu, uklízet a také naučit nějaké nové básničky. Líbila se mi odpověď jednoho chlapce, který mi řekl, že paní učitelka by ho mohla naučit nějaké lumpárny.

I pan učitel by měl děti naučit psát, jak se objevilo sedmkrát. Naučit malování a kreslení je pro děti očividně také důležité. Stejně jako paní učitelka i pan učitel by podle třech dětí mohl děti učit psát a podle dvou je učit číst, aby si nemuseli prohlížet pouze obrázky v knížkách. Po dvou odpovědích zaznělo, že by je měl pan učitel naučit nějaké cviky (vybudovat u nich vztah ke sportování), naučit je umět se hezky chovat a také si pěkně hrát s hračkami. Jedna dívka uvedla, že by se jí líbilo, kdyby jí pan učitel naučil hrát na píšťalku nebo na housle a jeden chlapec uvedl, že by byl rád, kdyby ho pan učitel naučil hezky mluvit.

Otázka č. 9: Co bys nechtěl/a, aby paní učitelka dělala? / Co bys nechtěl/a, aby pan učitel dělal?

Graf 16: Co bys nechtěl/a, aby paní učitelka dělala?

Graf 17: Co bys nechtěl/a, aby pan učitel dělal?

První dvě kategorie z obou grafů jsou stejné a mají největší počet výskytů. Paní učitelka ani pan učitel by podle dětí neměl být člověk, který je na děti zlý nebo ošklivý (ničil dětem věci, rozbíjel jim hračky, házel po nich oblečení, zlobil je, odstrkoval je, ...). Tento člověk by neměl dětem také fyzicky ubližovat (mlátit děti kopat je, štípat, plácát, dávat jim na zadek, tahat je za vlasy, ...). Děti chtějí mít ve školce u sebe hodného člověka, který jim rozumí, dokáže se do nich vcítit a nemá potřebu být na ně zlý a fyzicky ani psychicky jim ubližovat.

Pokud se vrátíme k paní učitelce, kromě dvou výše vypsanych by se neměla na děti také zlobit, protože to děti nesou často špatně. To samé se týká i křiku, desetkrát zaznělo, že si děti nepřejí, aby paní učitelka na ně křičela. Paní učitelka by podle sedmi odpovědí měla být usměvavá, neměla by se mračit, dětem je to nepříjemné. Pět dětí uvedlo, že nechtějí, aby si paní učitelka nějak ublížila, aby se nějak zranila. Je hezké, že by takto na svou paní učitelku myslely. Čtyři děti nechtějí, aby jejich ideální paní učitelka dělala moc velký hluk rámus, byla hlasitá (ať se to týká např. hraní na klavír či hlasitého zvonění na zvoneček např. před uklízením). Stejný počet výpovědí zazněl ohledně nezájmu o děti – děti by nechtěly, aby paní učitelka od nich odešla a nehlídala je, odstrkovala je, přestěhovala je do jiné třídy nebo aby v práci telefonovala. Děti se dle mého názoru necítí v bezpečí, když o ně paní učitelka nejeví zájem. Paní učitelka by neměla podle dvou dětí ničit přírodu (např. zbytečně trhat květiny) a také děti k něčemu nutit (např. do jídla). Jednotlivé výpovědi, které jsem nezařadila do grafu pak byly ještě tyto: nechci, aby paní učitelka byla přísná, zakázala nám si hrát a nedovolila nám chodit na procházky.

Pan učitel by kromě dvou výše zmíněných věcí neměl také třeba projevovat nezájem o děti (neodpovídal by dětem, nezajímal se o něco, co se stalo, projevoval by nezájem o dítě i před rodiči atd.). Stejně jako paní učitelka by neměl křičet, jak zaznělo třikrát. Stejně jako by děti nechtěly, aby se něco stalo paní učitelce, tak by tři děti nechtěly, aby se něco stalo i panu učiteli (aby si ublížil, byl nemocný). Dvakrát zaznělo, že by se dětem nelíbilo, kdyby jim pan učitel něco zakázal (řikal „ne“, zakázal jim si hrát) a dvakrát, že by nebylo hezké, kdyby dětem nechtěl pomáhat (např. s úklidem). Jedno dítě krom jiného uvedlo, že by se mu nelíbilo „...kdyby tu pan učitel nebyl.“ Ztratilo by tak svůj pocit bezpečí.

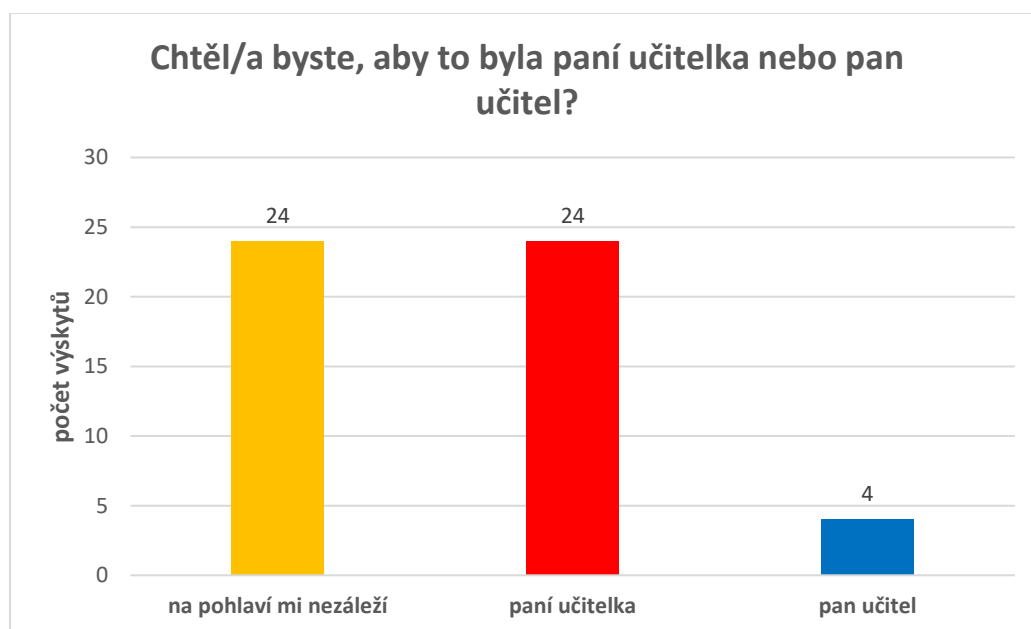
4.2 Ideální učitel/ka mateřské školy očima rodičů

Dotazníky vyplnilo celkem 52 rodičů, z toho bylo 36 žen a 16 mužů. Odpovídali rodiče ve věku od 26 do 50 let. Samotné otázky v dotazníku byly uvedeny tímto textem:

Představte si, že do mateřské školy, do třídy Vašeho dítěte, má nastoupit nová paní učitelka nebo nový pan učitel přesně podle Vašich představ:

Následovaly odpovědi rodičů na následující otázky:

Otázka č. 1: Chtěl/a byste, aby to byla paní učitelka nebo pan učitel? A proč?

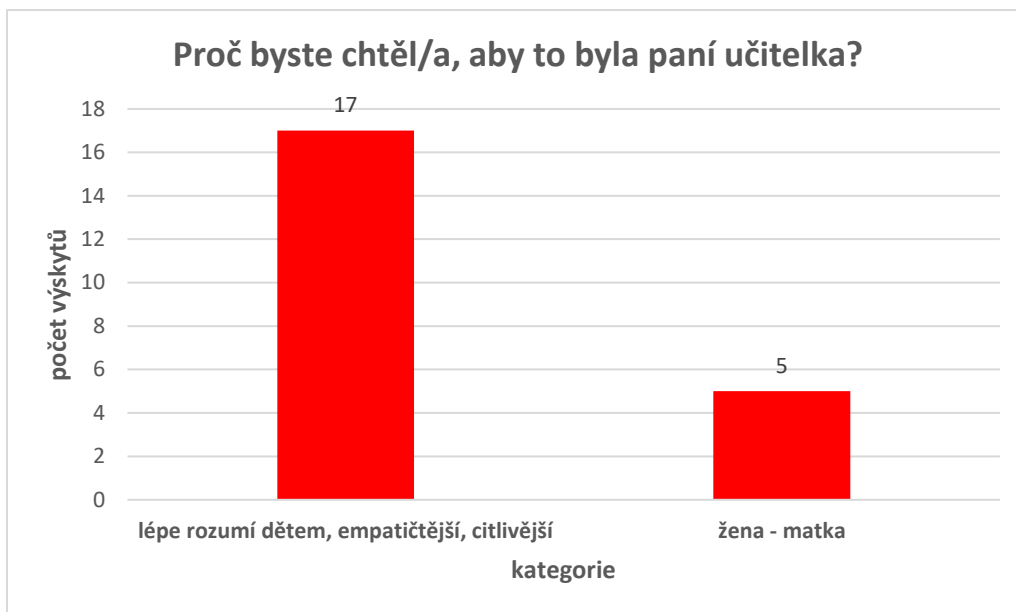

Graf 18: Chtěl/a byste, aby to byla paní učitelka nebo pan učitel? - z pohledu rodičů

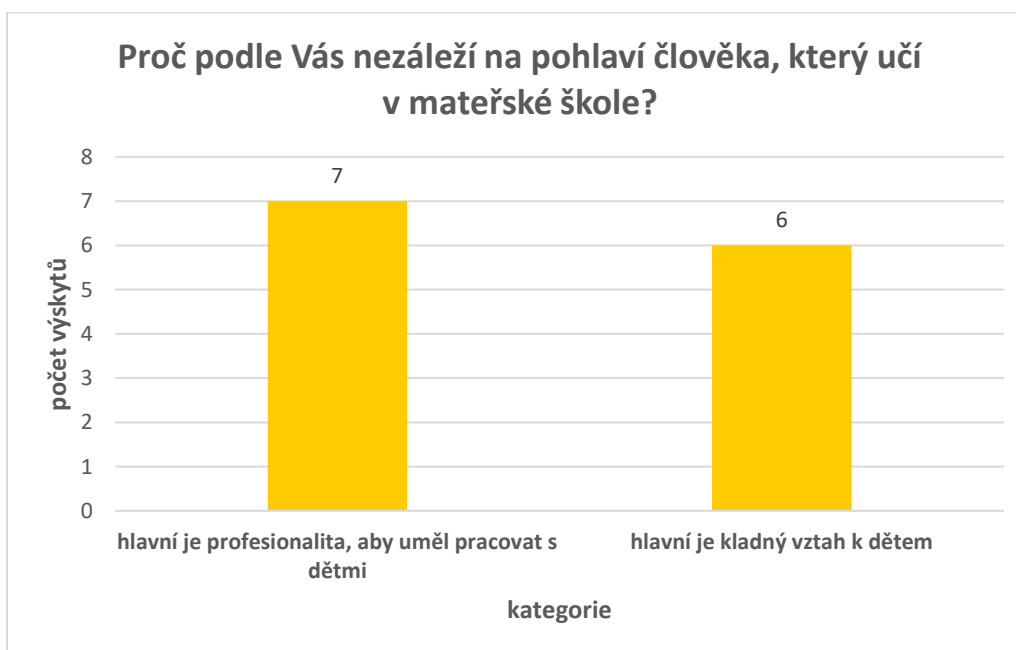
Nejvíce rodičů (24) bylo pro paní učitelku anebo uvedli (24), že „na pohlaví nezáleží“, „je to jedno“ atd. Pana učitele by si v MŠ pro své dítě představovali jen 4 rodiče, a z toho všichni byli muži.

Vzhledem k tomu že počet rodičů, kteří zvolili pana učitele je velmi nízký, nebudu zadávat vyhodnocení těchto čtyř dotazníků do grafu, ale popíšu je rovnou v komentáři. V první otázce rodiče uváděli, proč by to měl být zrovna být (v tomto případě) pan učitel. Objevily se tyto tři důvody: „Myslím si, že by bylo fajn, kdyby ve školkách fungovaly smíšené páry.“, „Nerozmazloval by děti.“, „Feminizace je značná.“. A jak by měl podle čtyř mužů pan učitel

vypadat? „Vzhled asi není důležitý. Slušně oblekaný.“, „Na tom nezáleží.“, „Vyšší postava, sportovní oblečení.“, „Vysoký, štíhlý, sportovní postavy, moderní.“. Na otázku, jak by se měl pan učitel chovat k dětem se sešly tyto odpovědi: „Respektující přístup, neponaučovat, neponižovat, ...“, „Měl by nastolit řád“, „Přátelsky, ale zásadově (nerozmazlovat).“, „Pan učitel by měl být vlídný, milý, hodný, přísný, mít respekt.“. V další otázce jsem se ptala na to, jaký by měl ještě být: „Zábavný. Nebát se vybočit – v dobrém slova smyslu. Přátelský, komunikativní – dobrý vztah s rodiči.“, „Vzorný.“, „Umět zaujmout děti.“, „Umět dětem porozumět, naučit je novým věcem.“. A co by podle těchto čtyř tatínek měl pan učitel znát? „Hrát na hudební nástroj.“, „Postarat se o děti.“, „Co dítě potřebuje a jak mu to předat“, „... umět hrát alespoň na dva hudební nástroje, zpívat, být pohybově nadaný, žádný lenoch.“ A co by měl mít rád? „Děti, přírodu, hry...“, „Děti.“, „Děti a práci s nimi.“, „Svou profesi, práci, a hlavně děti a vše s nimi spojené.“ Další otázka se zabývala tím, co by měl podle rodičů pan učitel ve školce s dětmi dělat: „Cvičit, povídat si... víceméně to, co dělají teď.“, „Učit je.“, „Hrát si s dětmi a učit je.“, „...cvičit s dětmi, ukázat co je správné a co ne, někdy se i chovat jako děti samy, měl by si s nimi umět hrát, laškovat, závodit v leččems.“ A co by tito tatínci chtěli, aby pan učitel jejich dítě naučil anebo mu to pomohl se naučit? „Být jedinečný svým způsobem – „neformovat“ děti.“, „Samostatnost.“, „Samostatnosti, pořádku, zodpovědnosti, schopnosti rozhodovat se.“, „Větší samostatnosti, nebrat věci moc vážně.“. A co by tito tatínci nechtěli, by pan učitel dělal? „Hodnotil děti v jejich přítomnosti (je pomalý, vše mu dlouho trvá, ...), negativní hodnocení obecně...“, „Bral drogy“, „Aby často scházel v práci a byl náladový.“, „Nadával, byl hlučný, sprostý, pil alkohol, byl ledový obličej.“

Graf 19: Proč byste chtěl/a, aby to byla paní učitelka? - z pohledu rodičů

Graf 20: Proč podle Vás nezáleží na pohlaví člověka, který učí v mateřské škole? - z pohledu rodičů

Nyní se zaměřím na rodiče, kteří zvolili paní učitelku. Bylo jich celkem 24 z 52. Proč zvolili paní učitelku? Sedmnáct rodičů si myslí, že paní učitelka lépe rozumí dětem, je empatičtější a citlivější. Objevily se odpovědi, že paní učitelka to s dětmi zvládne lépe, umí s nimi více pracovat, pochová je, pohladí, rozumí více jejich potřebám, má více trpělivosti, ... Pět rodičů pak vidí paní učitelku jako „matku“, nahrazuje dětem maminku po celý den, kdy jsou ve školce, k malým dětem více patří. Objevily se i dvě odpovědi, které se nedaly zahrnout do grafu, a to ty, že paní učitelka má tu správnou „ženskou energii“ a také, že to, že děti ve školce učí paní učitelka je přirozenější.

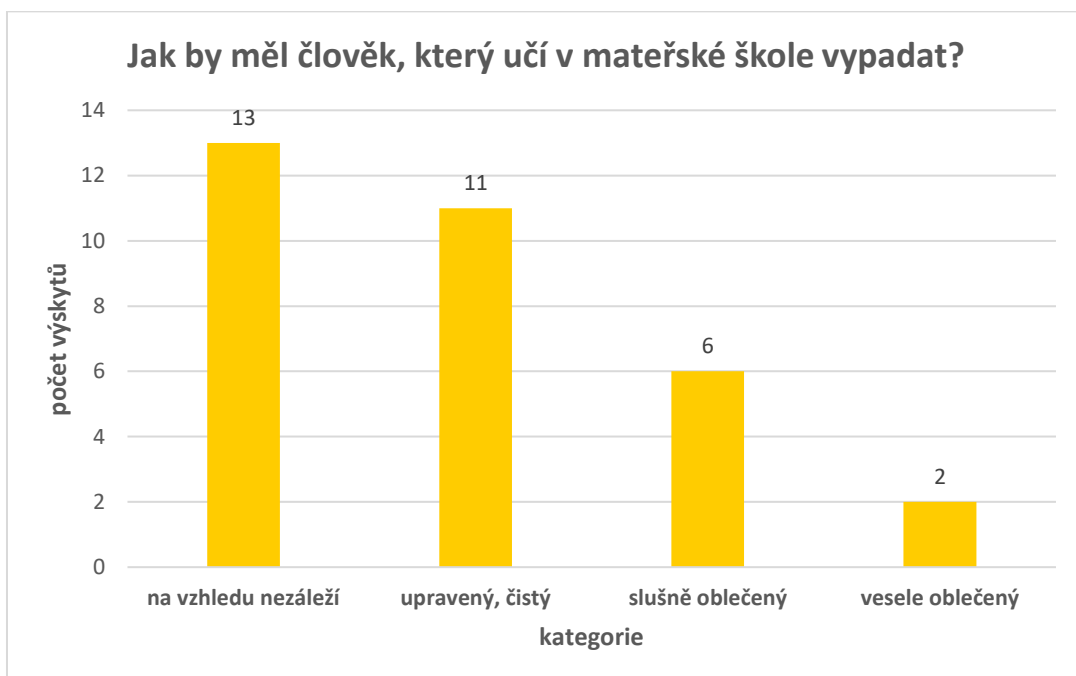
Podle 24 rodičů nezáleží na tom, zda ve školce bude jejich dítě učit paní učitelka nebo pan učitel. V dotazníku jsem sice takovou možnost odpovědi neměla, rodiče byli požádáni, aby určili jedno pohlaví, které by více preferovali, ale jak je vidět, mnoho rodičů si stojí za tím, že na tomto jim opravdu nezáleží. Dle sedmi rodičů je hlavně důležitá profesionalita tohoto člověka, to, aby uměl pracovat s dětmi. Musí umět s dětmi komunikovat, respektovat je. Šest rodičů pak napsalo, že hlavní je kladný vztah k dětem, kladný přístup k nim. Jedna odpověď, která není zahrnuta v grafu pak zněla, že „obojí má pro a proti“. Co se týče mého názoru, i podle mě na pohlaví člověka, který učí v mateřské škole nezáleží. Myslím si, že by ale nebylo od věci, kdyby v mateřských školách učilo více učitelů – mužů, než je tomu dosud.

Jak jsem již uváděla výše, pana učitele zvolili jen 4 tatínkové, a proto jsem graf, proč by to měl být právě pan učitel (ani grafy týkající se jiných otázek ohledně pana učitele) nezpracovávala. Vidinu toho, jak by podle nich měl vypadat ideální pan učitel pro jejich děti jsem již kompletně podle jejich odpovědí shrnula na začátku této podkapitoly.

Otázka č. 2: Jak by měla tato paní učitelka vypadat? / Jak by měl tento pan učitel vypadat? (Vzhledově – např. postava, oblečení, ...)

Graf 21: Jak by měla tato paní učitelka vypadat? - z pohledu rodičů

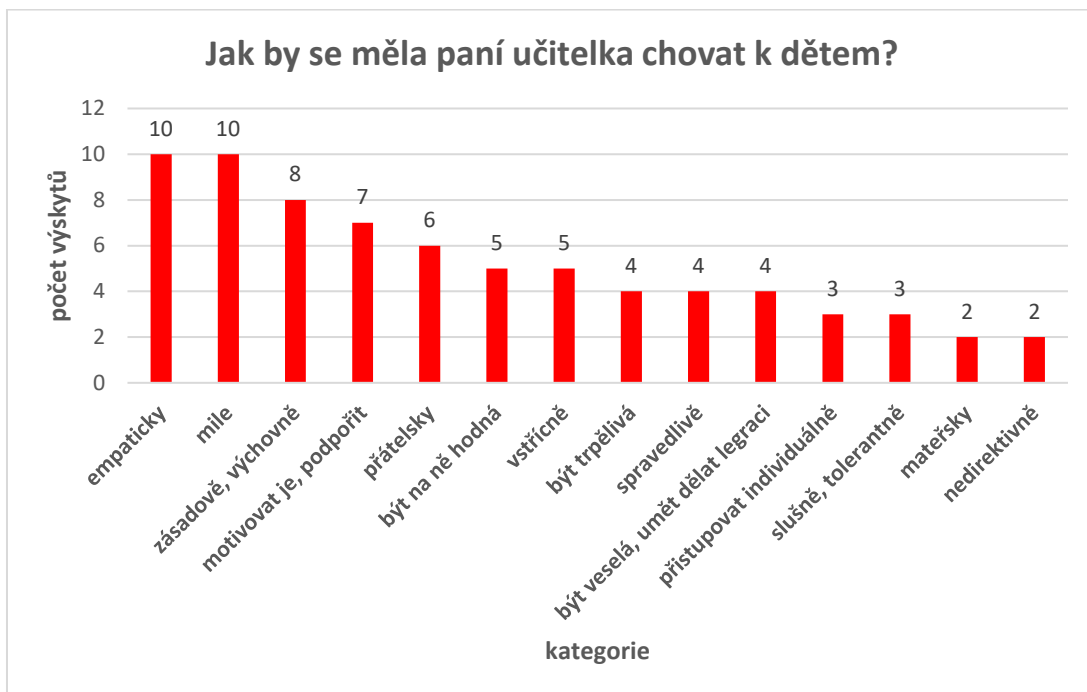

Graf 22: Jak by měl člověk, který učí v mateřské škole vypadat? - z pohledu rodičů

Zaměřím se nejprve na odpovědi rodičů, kteří zvolili v první otázce paní učitelku. Podle deseti výpovědí na jejím vzhledu (vizáži, postavě) nezáleží. V osmi výpovědích rodičů najdeme, že si přejí, aby byla upravená, čistá. Dále by měla být také slušně oblečená (i čistě, nevyzývavě). Čtyři rodiče uvedli, že by se jim líbilo, kdyby paní učitelka byla prakticky oblečená pro práci s dětmi (domácky, sportovně, pohodlně, prostě k dětem). Myslím si, že být prakticky oblečená do mateřské školy se opravdu hodí, i já sama se v práci převlékám do oblečení, které je pohodlné, praktické, do takového, které se může ušpinit. Třem rodičům nezáleží na postavě učitelky. Ve dvou odpovědích stálo, že by paní učitelka mohla být veselá, usměvavá. Stejný počet výskytů se objevil u kategorie „mladá“. Dva rodiče pak ale naopak uvedli, že by si přáli paní učitelku středního věku. Jeden rodič napsal, že by podle něj měla být paní učitelka starší paní. V dalších odpovědích, které se nedaly zařadit do kategorií stálo, že by měla být sympatická a měla nosit barevné oblečení. Barevné oblečení ráda nosím do práce i já, děti většinou velmi zaujme.

Nyní popíšu odpovědi rodičů, kteří uvedli, že nezáleží na tom, zda bude v mateřské škole paní učitelka či pan učitel. Podle třinácti výskytů nezáleží na vzhledu, rodiče udávají, že důležitý je vztah k dětem, že klidně může mít i tetování atd. I já sama si myslím, že tetování ničemu nevádí, pokud není motiv násilný nebo jinak k dětem nevodný. Jedenáctkrát rodiče uvedli, že člověk učící v mateřské škole by měl být čistý a upravený, měl by dodržovat základní hygienu. Jak vidíme v grafu, měl by být také slušně oblečený. Dvěma rodičům by se líbilo, kdyby byl vesele oblečený.

Otázka č. 3: Jak by se měla paní učitelka chovat k dětem? / Jak by se měl pan učitel chovat k dětem?

Graf 23: Jak by se měla paní učitelka chovat k dětem? - z pohledu rodičů

Graf 24: Jak by se měl člověk, který učí v mateřské škole chovat k dětem? - z pohledu rodičů

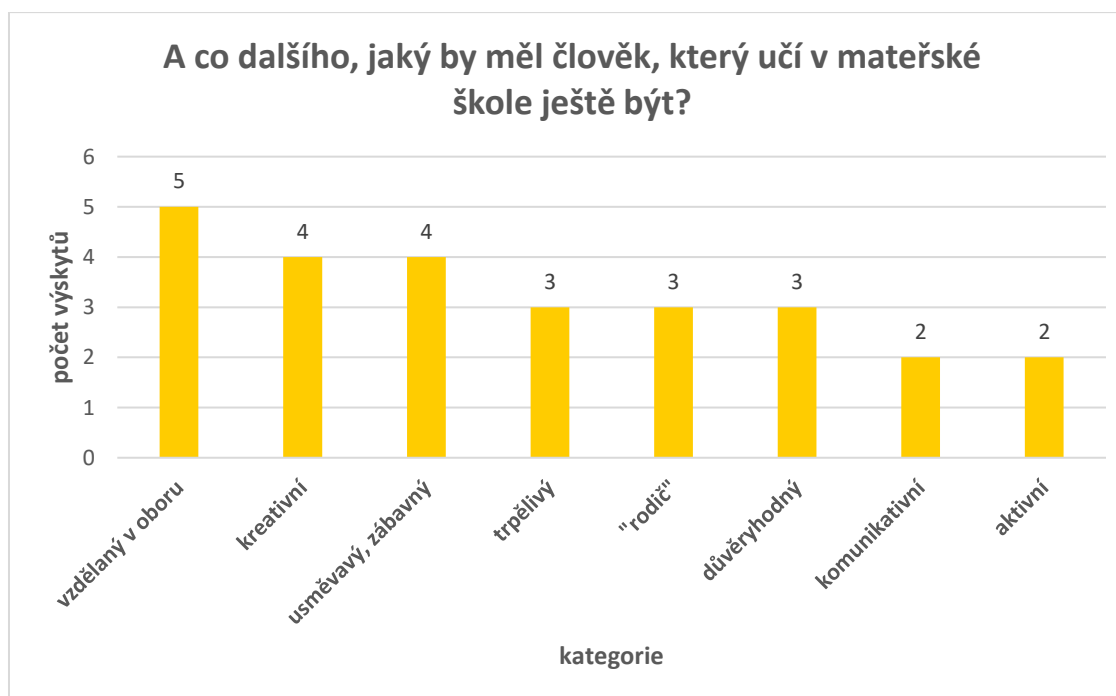
Paní učitelka by podle rodičů měla být empatická, měla by se dokázat vcítit do pocitů dětí, mít pro ně pochopení, měla by je dokázat utišit, když je jim zrovna smutno. Podle mého názoru je schopnost empatie jednou z nejdůležitějších schopností, kterou by měl člověk učící v mateřské škole oplývat. Dále by paní učitelka měla být milá (vlídná, laskavá), jak vidíme v grafu. Měla by být ale také zásadová, děti vychovávat – dokáže napomenout, jde příkladem, je přísná, umí určit hranice. Podle sedmi výpovědí by měla umět děti podpořit a motivovat je (získat si je na svou stranu, nadchnout je, povzbudit). I já si myslím, že pokud paní učitelka neumí děti zaujmout, nebude mít její činnost takové výsledky. Jak dále vidíme, měla by být přátelská a také hodná a vstřícná. Čtyřikrát se vyskytly odpovědi v těchto kategoriích – aby byla trpělivá, spravedlivá a dokázala dělat legraci (byla veselá). Několik rodičů uvedlo, že by měla k dětem přistupovat individuálně (což je velmi důležité) a také, že by se k nim měla chovat slušně, tolerantně. Dva rodiče by preferovali paní učitelku, která se chová k dětem mateřsky a dva takovou učitelku, která je nedirektivní, něco dětem zbytečně nezakazuje.

Jak můžeme vidět i ve druhém grafu v této otázce, opět zde najdeme nejvíce odpovědí, že člověk, který učí v mateřské škole by měl být empatický (takový, který umí naslouchat, je pozorný a chápavý). Je tedy dobře vidět, že i podle rodičů je schopnost empatie jednou z nejdůležitějších schopností učitele/učitelky. Devětkrát se vyskytla odpověď, že by tento člověk měl být trpělivý. I já si myslím, že vyloženě netrpělivý člověk by v mateřské škole dlouho pracovat nevydržel, při práci s dětmi je trpělivost velmi potřebnou vlastností. Jak vidíme, člověk pracující ve školce by se měl chovat k dětem vstřícně (shovívavě), také s respektem (tolerantně, ohleduplně, respektuje odlišnosti, má respektující přístup) a v neposlední řadě přátelsky. Měl by být milý, vlídný, laskavý, dávat lásku i pohlazení. Pětkrát zaznělo, že by měl být optimistický (měl by mít úsměv na tváři, být veselý, zábavný). K dětem by měl přistupovat spravedlivě. Pro čtyři rodiče je také důležitý, aby byl hodný a nevyléval si vztek na dětech. Měl by umět děti podpořit, motivovat je. Měl by mít přirozenou autoritu. K dětem by měl přistupovat individuálně a budovat si s nimi dobré vztahy. Objevilo se několik jednotlivých odpovědí, které se nedaly zařadit do kategorií, a to tyto: měl by být komunikativní, hravý, ochranný.

Otázka č. 4: A co dalšího, jaká by měla ještě být? / A co dalšího, jaký by měl ještě být?

Graf 25: A co dalšího, jaká by měla ještě být? - z pohledu rodičů

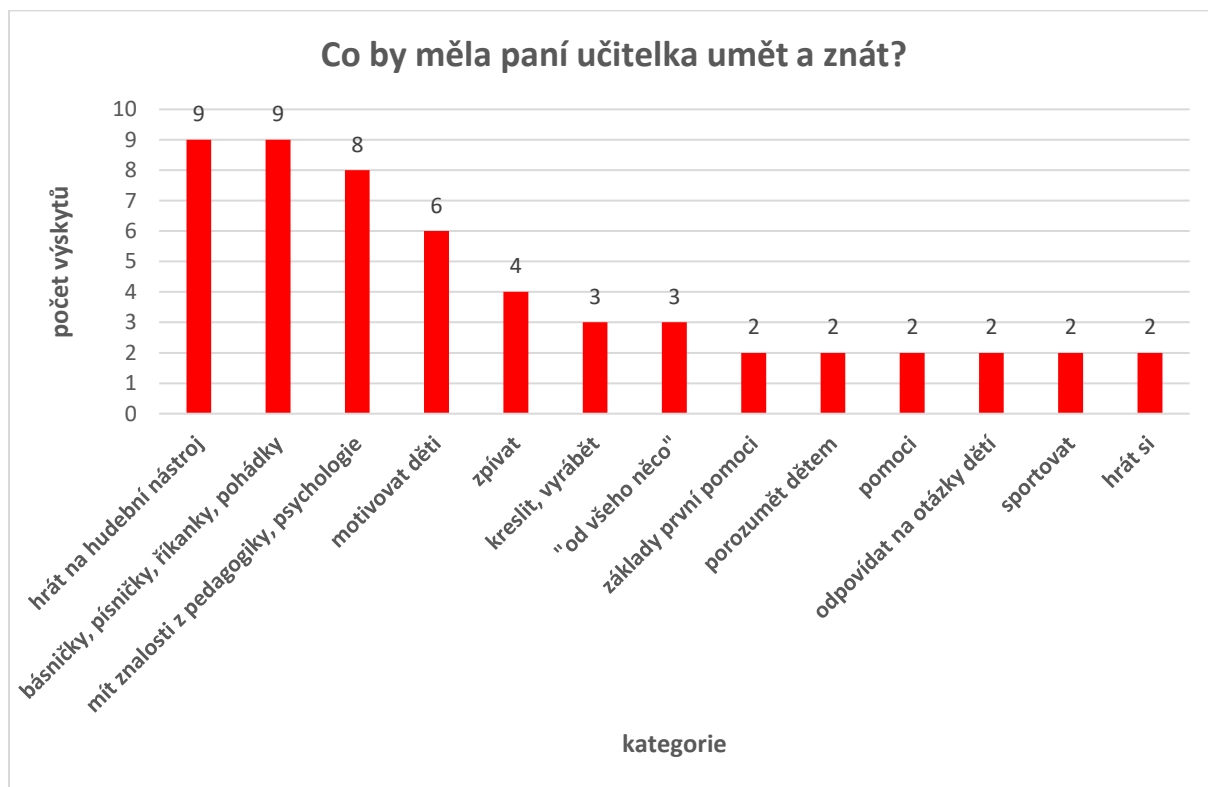

Graf 26: A co dalšího, jaký by měl člověk, který učí v mateřské škole ještě být? - z pohledu rodičů

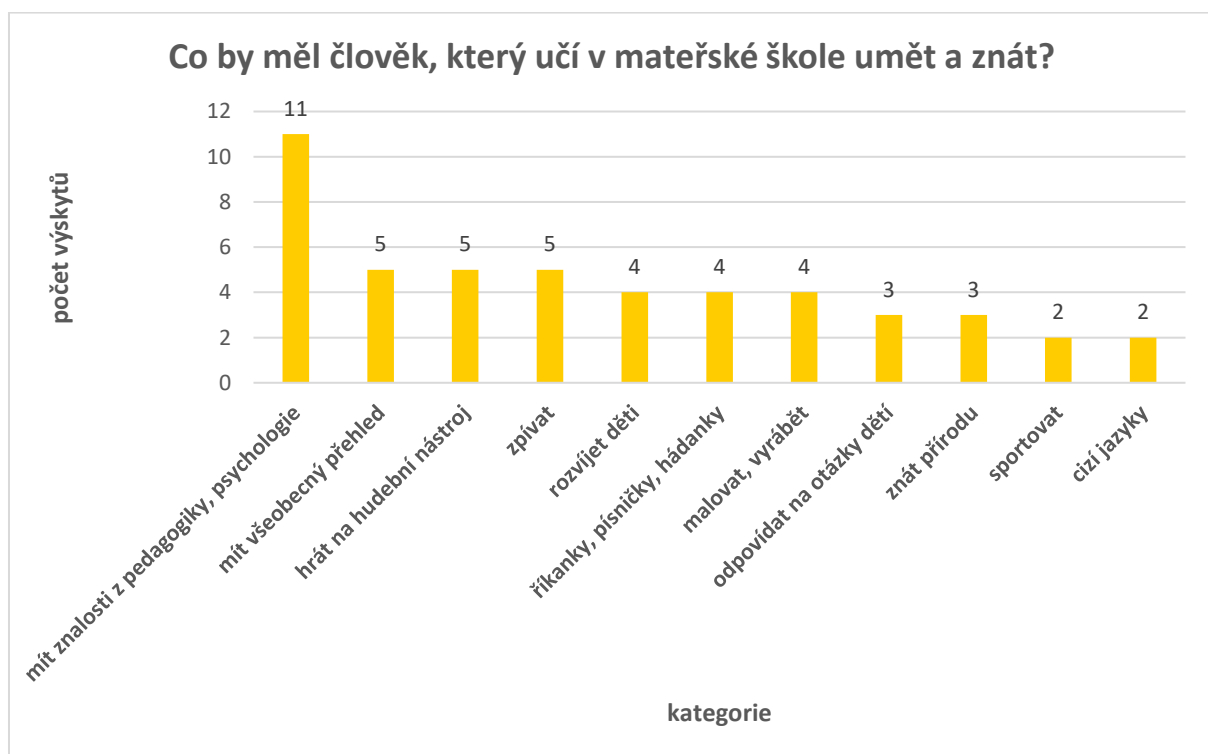
Tato otázka do velké míry koresponduje s tou předchozí, prolínají se. Jak je vidět, když si srovnáme grafy z této a předchozí otázky, pro rodiče je velmi důležité, aby paní učitelka byla trpělivá. Měla by vzbuzovat autoritu, být důsledná. To, co v předchozí otázce nenajdeme je, aby byla kreativní a nápaditá (jak stálo v pěti odpovědích). Ale opět najdeme i v tomto grafu, že podle čtyř odpovědí by měla být empatická. Tři rodiče by si přáli sympatickou paní učitelku. Jak už jsem uváděla v předchozí otázce, měla by být usměvavá a být s ní legrace. Děti mají zábavu velmi rády a přes smích je snáze vtáhneme do dění. Po dvou odpovědích se objevilo, že by měla být: zručná, chytrá, sdílná k rodičům a práce by měla být její hobby (měla by ji bavit a naplňovat). Odpovědi, které měly jen jeden výskyt byly tyto: měla by umět rozvíjet děti, zapojit děti do hry, být pečlivá, se zdravým selským rozumem, neměla by si stěžovat za každou chybu rodičům a nikoho by neměla vyčleňovat z kolektivu.

Člověk, který pracuje v mateřské škole by měl být vzdělaný ve svém oboru (dobrý pedagog, rozumný, vzdělaný, měl by umět rozpoznat nadání dětí). Neměla by mu chybět také značná dávka kreativity (stejně jako uváděli rodiče, kteří zvolili paní učitelku). Také by měl být usměvavý, měla by s ním být zábava. Opět se setkáváme s tím, jak uvádějí nyní tři rodiče, že by měl být trpělivý. Měl by pro děti být náhradním „rodičem“, jak stojí ve výpovědích třikrát. To je podle mě velmi důležité, protože některé děti tráví ve školce velmi značnou část dne. Tři rodiče uvedli, že by si přáli důvěryhodného člověka, který je opravdový a ne falešný. Dva výskyty pak najdeme u kategorií „měl by být komunikativní“ a „měl by být aktivní“ (s pěkným vztahem ke sportu). Odpovědi s jen jedním výskytem byly: měl by umět zaujmout děti, dávat dětem více svobody, být sám „velké dítě“, být moderní a neměl by zlehčovat obavy rodičů o dítě.

Otázka č. 5: Co by měla paní učitelka umět a znát? / Co by měl pan učitel umět a znát?

Graf 27: Co by měla paní učitelka umět a znát? - z pohledu rodičů

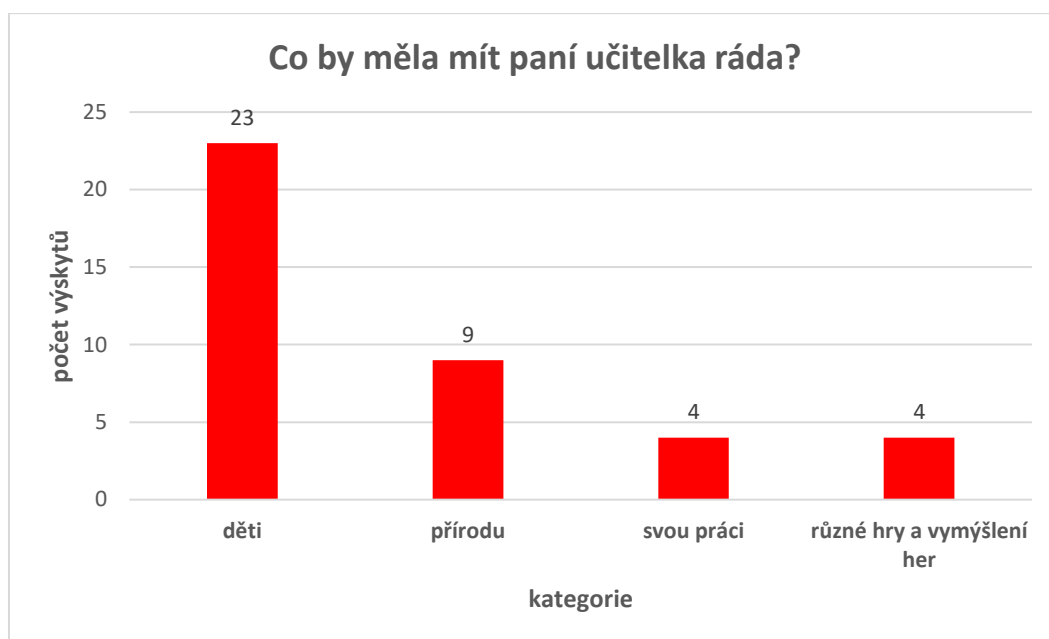

Graf 28: Co by měl člověk, který učí v mateřské škole umět a znát?

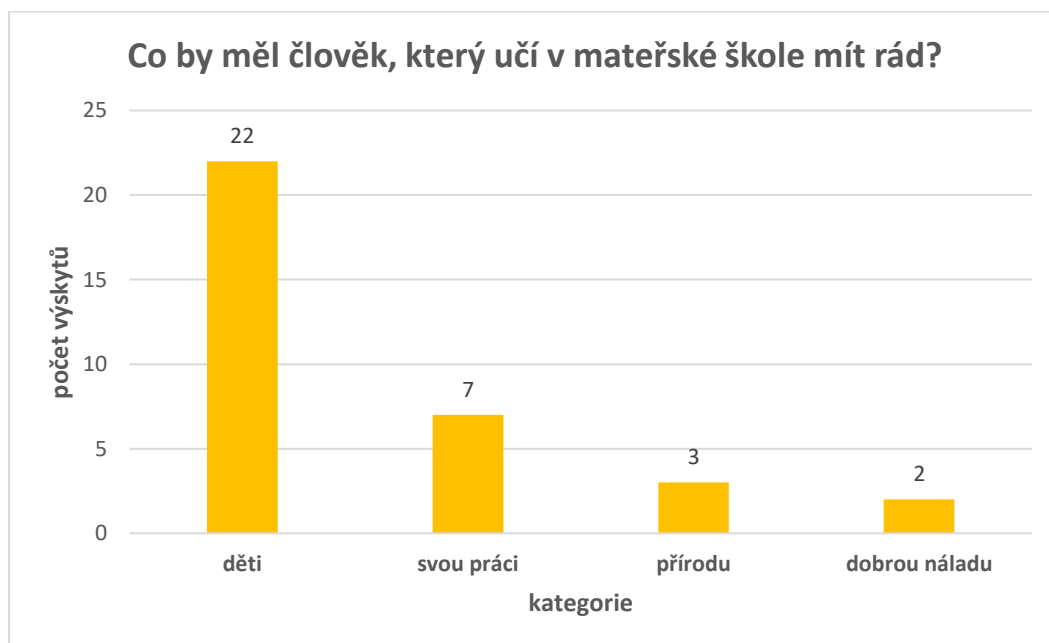
Co by měla paní učitelka umět a znát? V první řadě by měla umět hrát na nějaký hudební nástroj, jak stálo v devíti odpovědích. I já jsem se již několikrát setkala s tím, že paní učitelka ve školce neuměla na nic hrát a její postoj k hudbě celkově nebyl kladný. To je podle mě velká škoda, hudba a hudební činnosti podle mého názoru mají veliký potenciál, a to obzvlášť u takto malých dětí. Devětkrát také rodiče uvedli, že by paní učitelka měla znát různé básničky, písničky, říkanky a pohádky, což je samozřejmé pro výkon této profese. Osmkrát se objevilo že by paní učitelka měla mít znalosti z pedagogiky a psychologie, měla by tedy být vzdělaná ve svém oboru (znalost RVP PV, vhodných metod při práci s dětmi, specifika předškolního věku, psychologie dítěte, ...). Měla by umět motivovat děti, zaujmout je, jak už se také v grafu objevilo. I zpěv by měl být její silnou stránkou, jak uvedli čtyři rodiče. Dále by také měla umět kreslit a vyrábět (znát zajímavé výtvarné techniky, mít dobrý vztah k výtvarné výchově, ...). Tříkrát rodiče uvedli, že by měla umět „od všeho něco“ a tedy umět toho hodně. Dále se již objevily jen vždy dva výskyty v daných kategoriích, a to: měla by umět základy první pomoci, rozumět dětem, umět jim pomoci, odpovídat na jejich otázky, sportovat a také si hrát. Jednou se objevilo, že by paní učitelka měla znát hlavně sebe, protože pak nemůže porozumět ostatním. Také jednou zaznělo, že by měla umět cizí jazyk (např. angličtinu a měla by ji umět i naučit děti) a také ruční práce.

Rodiče, kterým bylo jedno, zda by v mateřské škole učil muž či žena, odpovídali takto: Jedenáctkrát zaznělo, že by měl mít člověk učící v mateřské škole hlavně znalosti z pedagogiky a psychologie. Když se podíváme na graf týkající se stejné problematiky u paní učitelky, můžeme vidět a porovnat, jak je toto pro rodiče důležité. Vzdělání je v tomto oboru tedy nadmíru důležité. Se vzděláním souvisí i další kategorie v grafu, a to všeobecný přehled. Podle pěti výpovědí by tedy měl mít člověk učící ve školce všeobecný přehled, měl by se orientovat ve světě a vědět, jak svět funguje. Opět se setkáváme s kategorií „hra na hudební nástroj“ (pět výskytů) a „zpěv“ (taktéž pět výskytů). Čtyřikrát se objevilo, že člověk učící v mateřské škole by měl děti rozvíjet po všech stránkách, měl by je například připravit na školu či na život. Důležité je také podle čtyř odpovědí, aby uměl různé říkanky, písničky a hádanky. Také by mohl umět malovat a rád vyrábět (tvoření všeho možného, ruční práce). Jak je vidět, kategorie jsou zde podobné jako u stejné problematiky u paní učitelky. Tři rodiče by si přáli, aby pedagog v mateřské škole uměl odpovídat na zvědavé otázky dětí. Několik výskytů jsem zařadila pod kategorii, aby znal přírodu, také by měl umět sportovat a měl by umět nějaké cizí jazyky. Jednou se objevilo, že by měl být sám někdy dítětem, měl by být schopný uznat svou případnou chybu, měl by vědět, jak zabavit dítě a vědět „vše o našem dítěti“. Také by měl umět komunikovat.

Otázka č. 6: Co by měla mít paní učitelka ráda? / Co by měl mít pan učitel rád?

Graf 29: Co by měla mít paní učitelka ráda? - z pohledu rodičů

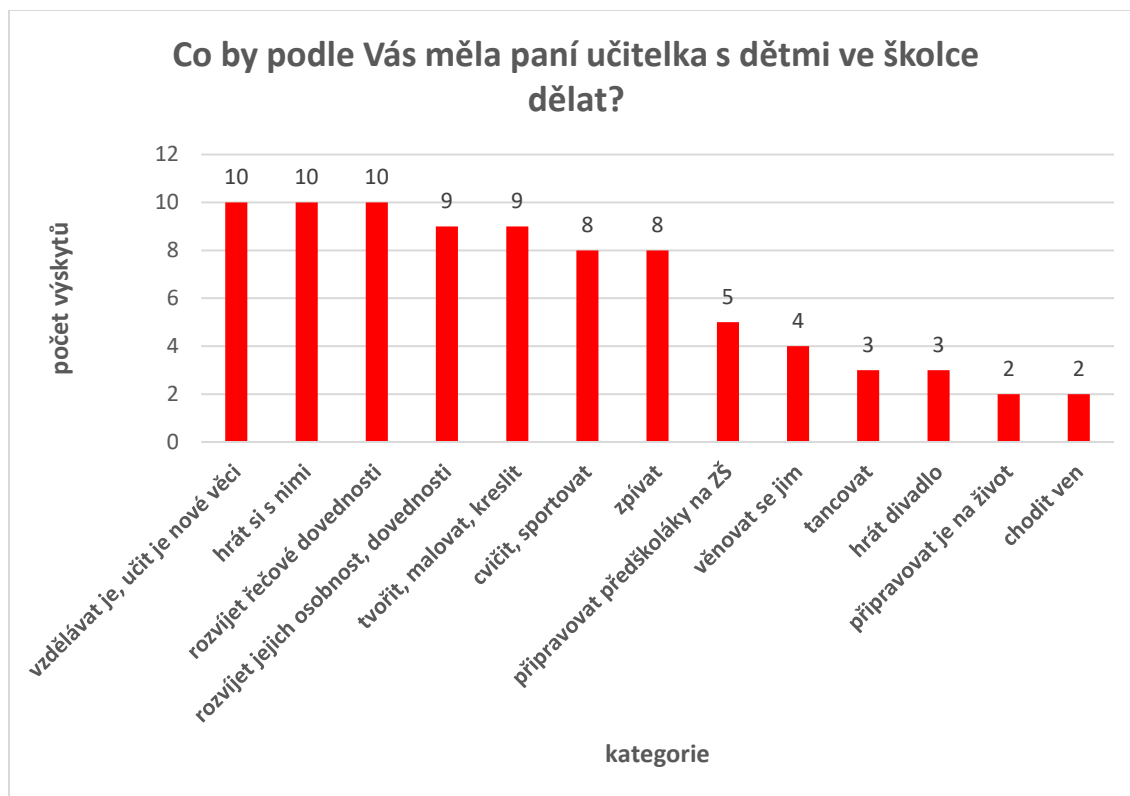

Graf 30: Co by měl člověk, který učí v mateřské škole mít rád? - z pohledu rodičů

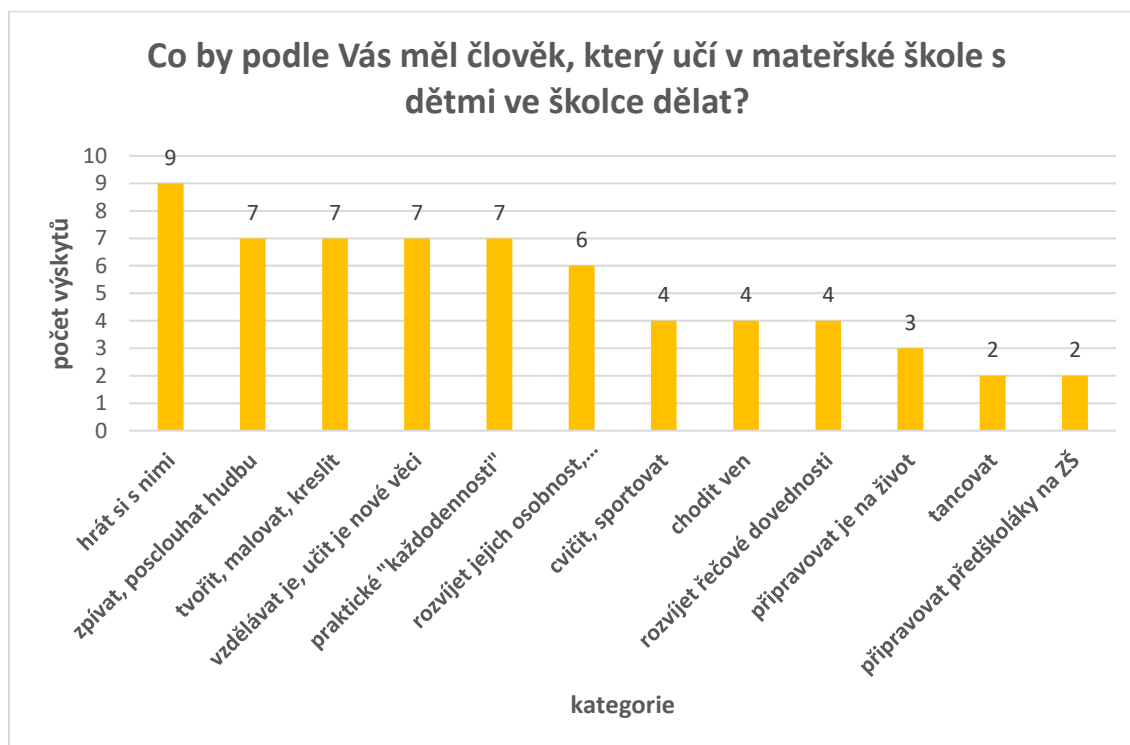
Jednoznačnou odpovědí rodičů na to, co by měla mít paní učitelka ráda, byly děti. Tuto odpověď uvedlo dvacet dva rodičů. Mít rád děti k této profesi nevyhnutelně patří. Rodiče často udávali, že by paní učitelka měla mít ráda přírodu (zvířata, rostliny), měla by k ní mít dobrý vztah. Může pak i samotné děti vést k lásce k přírodě, což je podle mě velmi dobře. Podle čtyř rodičů by měla mít ráda také svou práci, protože pokud by ji ráda neměla, měla by nejspíše zvolit jinou profesi a nepracovat s dětmi. Měla by taky ráda různé hry a jejich vymýšlení, přeci jen hra je pro děti základem tohoto věkového období, má pro ně nezastupitelný význam. Dalšími odpověďmi byly například tyto, které stojí jednotlivě: měla by ráda život, sport, hudbu, četbu knih, legraci, výlety, divadlo, estetické cítění, druhé lidi.

Když se zaměříme na odpovědi rodičů, kteří ne zvolili ani paní učitelku ani pana učitele, můžeme vidět, že odpovědi jsou celkem podobné. Na prvním místě opět stojí, že člověk učící v mateřské škole má mít rád děti. Na druhém místě se sedmi odpověďmi je uvedeno, že by měl mít rád svou práci. Také příroda získala tři odpovědi. Dva rodiče napsali, že by měla mít ráda krom jiného i dobrou náladu. Tři tatínci ještě uvedli odpovědi, které se mi nepodařilo zařadit do grafu: měl by mít rád vědu, paragliding a sebe.

Otázka č. 7: Co by podle Vás měla paní učitelka s dětmi ve školce dělat? / Co by podle Vás měl pan učitel s dětmi ve školce dělat?

Graf 31: Co by podle Vás měla paní učitelka s dětmi ve školce dělat? - z pohledu rodičů

Graf 32: Co by podle Vás měl člověk, který učí v mateřské škole s dětmi ve školce dělat? - z pohledu rodičů

Co by podle rodičů měla paní učitelka s dětmi dělat? V první řadě je vzdělávat, učit je novým věcem, které se jim budou v životě hodit. Taky by si s nimi měla hrát, protože jak už jsem napsala, hra je nezastupitelná. Desetkrát se také objevilo, že by měla dětem pomoci rozvíjet jejich řečové dovednosti (mluvit s nimi v kolektivu, číst jim, povídat si s nimi, učit je básničky, recitovat, naslouchat jim). Myslím si, že rozvíjet řeč je jedním z velkých úkolů učitele/učitelky mateřské školy, protože v dnešní době přibývá různých řečových vad. Paní učitelka by měla dát také důraz na rozvoj celkové osobnosti dětí a rozvíjet jejich dovednosti (praktické dovednosti, učit je samostatnosti, umět jednat v kolektivu, ...). Měla by s dětmi tvořit, malovat, kreslit (objevilo se devětkrát). Rodiče by také chtěli, aby s nimi sportovala, cvičila. Zpěv je další dovedností, kterou by měla paní učitelka oplývat, aby ráda zpívala i s dětmi a tvořila v nich kladný vztah k hudbě. Také by měla připravovat předškoláky pro vstup do základní školy, jak stálo v pěti výpovědích. I to je jeden z velkých úkolů mateřské školy. Další kategorií je fakt, že by se měla učitelka dětem věnovat (být s nimi, hlídat je, zajímat se o ně). Objevilo se také, že by si tři rodiče přáli, aby paní učitelka s dětmi tancovala, což se do jisté míry týká již řečeného vztahu k hudbě, prožívání rytmu, ... Tři rodiče by také chtěli, aby paní učitelka hrála s dětmi divadlo (dělali divadelní scénky, připravovali se společně na besídky). Já sama besídky a dril na besídky ráda nemám, ale myslím si, že hrát s dětmi divadlo jen tak pro zábavu, beze stresu je velmi vhodné, děti rozvíjí své řečové dovednosti, trénují se ve vystupování před ostatními, trénují také paměť, ... Dvakrát se objevilo, aby paní učitelka připravovala děti na život a také, aby s nimi chodila ven a nebyli pořád v budově školky. Odpovědi, které se vyskytly jen jednou byly tyto: měla by s nimi navštěvovat kulturní zařízení a rozvíjet jejich jemnou motoriku.

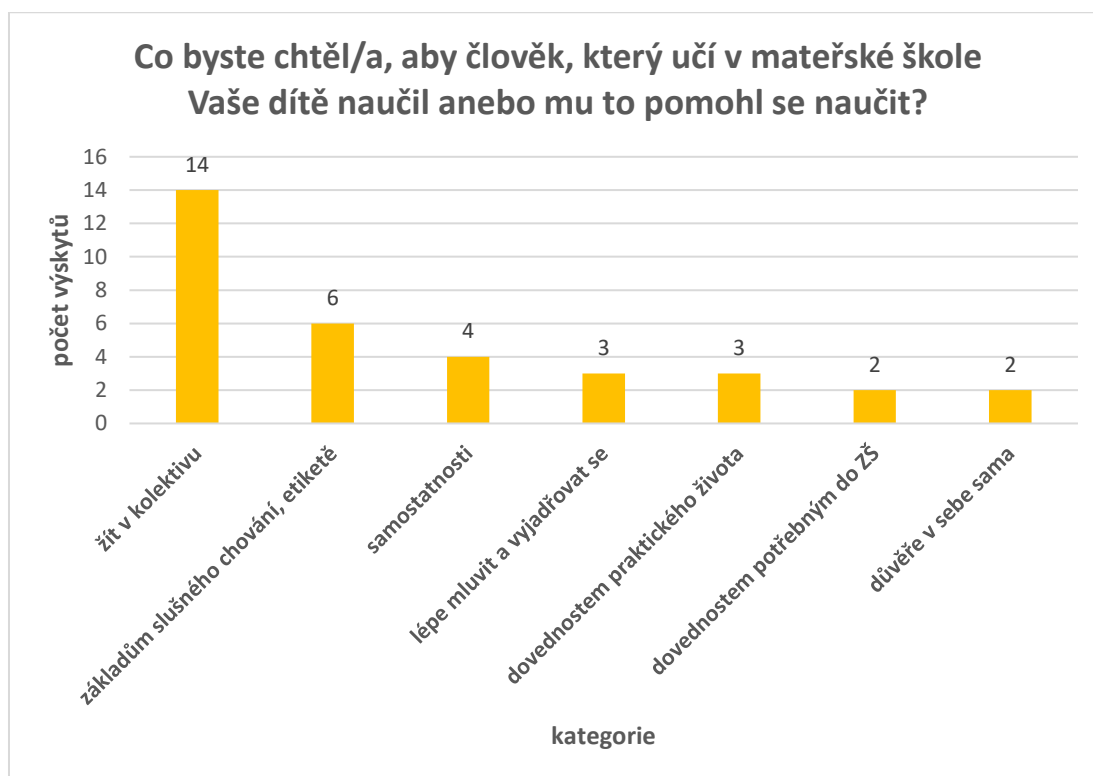
Hra je opravdu tou nejdůležitější činností dětí předškolního věku. Takový názor mají nejen rodiče, kteří zvolili paní učitelku, ale i rodiče, jimž by na pohlaví člověka učícího ve školce nezáleželo. Kategorie v těchto dvou grafech jsou skoro znovu (až na výjimky) stejné. Opět se objevilo, že by s dětmi takový člověk měl zpívat, poslouchat s nimi hudbu. Dále se znovu objevilo také to, aby s nimi tvořil, maloval a kreslil. Stejně jako v přechozím grafu, i zde se objevuje, že by měl děti vzdělávat, učit je nové věci (sedm odpovědí). Měl by jim vštěpovat zájem o praktické „každodennosti“, učit je např. mýt okna, zalévat kyty, mazat chleba, učit je hygieně, rozdělat oheň, uklízet po sobě. Tyto věci jsou dle mého názoru nepostradatelnými schopnostmi do života a je správně, když děti vedeme k těmto činnostem, aby je bavily a nepřipadaly jim „za trest“. Důležité také je, aby rozvíjel opět jejich osobnost, dovednosti (vychovávat je, naučit je, jak se mají v různých situacích chovat atd.). Aby s dětmi cvičil a sportoval z8aznělo čtyřikrát. I pobyt venku je pro rodiče důležitý, jak jsem se i zde dověděla ze

čtyř výpovědí (chodit ven, na výlety, na hřiště), čerstvý vzduch přispívá ke zdravému životnímu stylu. Stejně jako v předešlém grafu by měl i člověk, který učí ve školce dětem pomoci rozvíjet jejich řeč, dále je také připravovat na život, tancovat s nimi a předškoláky připravovat na školu, jak stálo v několika výpovědích. Jedna výpověď nesla informaci, že by měl s dětmi dovádět.

Otázka č. 8: Co byste chtěl/a, aby Vaše dítě paní učitelka ve školce naučila anebo mu pomohla se to naučit? / Co byste chtěl/a, aby Vaše dítě pan učitel ve školce naučil anebo mu pomohl se to naučit?

Graf 33: Co byste chtěl/a, aby Vaše dítě paní učitelka ve školce naučila anebo mu to pomohla se naučit? - z pohledu rodičů

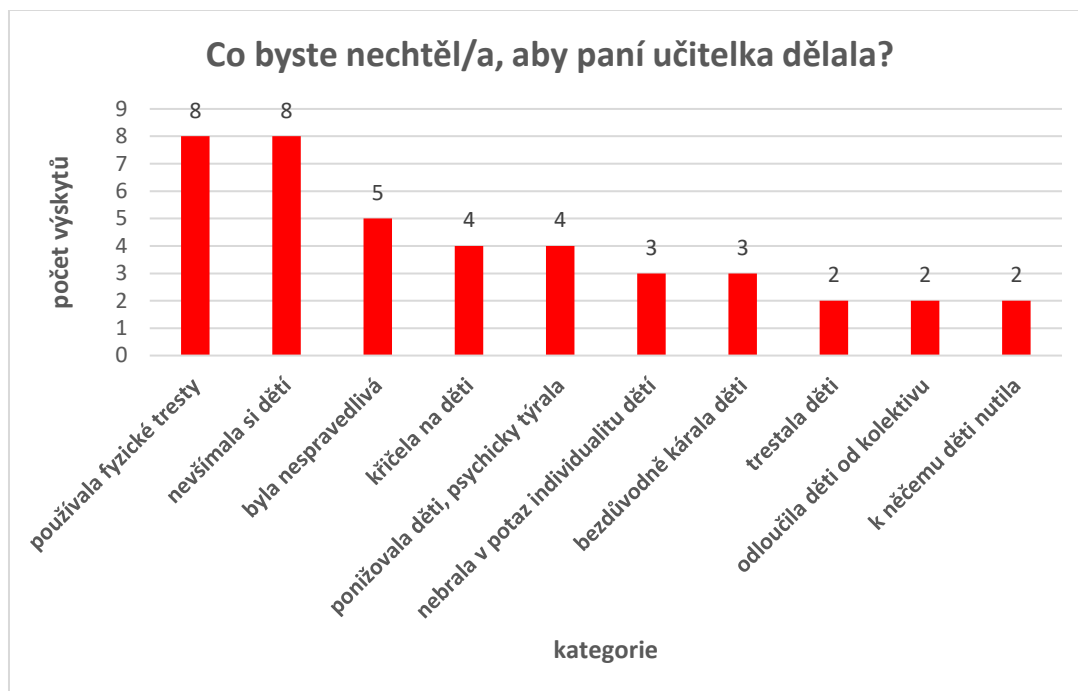
Graf 34: Co byste chtěl/a, aby člověk, který učí v mateřské škole Vaše dítě naučil anebo mu to pomohl se naučit? - z pohledu rodičů

Paní učitelka by dle rodičů měla ze všeho nejvíce naučit děti žít v kolektivu, tato kategorie stojí na prvním místě (být v kolektivu sám sebou, zapojit se do kolektivu, umět v něm žít a fungovat, tolerovat ostatní, umět spolupracovat, naučit si věřit sám sobě, zajímat se o druhé). Tato odpověď zazněla nejčastěji a jak je tedy vidět, mateřská škola má důležitou socializační funkci. Osmkrát zaznělo, že paní učitelka by měla děti seznamovat se základy slušného chování, s etiketou (společenské návyky, stolování, základy stravování, sebeobsluha). I my s kolegy velmi dbáme na to, aby děti uměly pozdravit, poprosit, poděkovat a vedeme je k dalším základům slušného chování, seznamujeme je s etiketou. Jak zaznělo v osmi odpovědích, paní učitelka by měla děti naučit dovednostem praktického života, jako je například umět zavazovat tkaničky, oblékat se, učit děti uklízet po sobě, ... Dále se objevily odpovědi ke kategorii, která již zazněla v rámci výzkumu vícekrát, a to že paní učitelka by měla naučit děti dovednostem, které budou potřebovat ve škole (držení tužky, rozvoj předmatematických představ, rozvoj zrakové a sluchové analýzy a syntézy atd.). Šestkrát zaznělo, že by paní učitelka měla děti učit malovat, učit je esteticce. Dále by je taky měla učit zpívat, seznámit je s novými písničkami. Nesmí chybět ani seznamování s různými básničkami a říkankami. Tři rodiče uvedli, že učit děti by měli hlavně rodiče, že od toho paní učitelky ve školce nejsou, ty by měly to naučené z rodiny dále pomoci rozvíjet. Paní učitelka by měla děti naučit cvičit a seznamovat je se sportem, jak stálo v odpovědích dvakrát. Dvakrát také rodiče poukázali na to, že paní učitelka by měla děti učit o přírodě, seznamovat je s ní. Jednou zaznělo, že by paní učitelka měla děti učit anglicky, pak také jak se chovat v neznámém prostředí, učit je řeč (trénovat s nimi logopedii) a učit je samostatnosti.

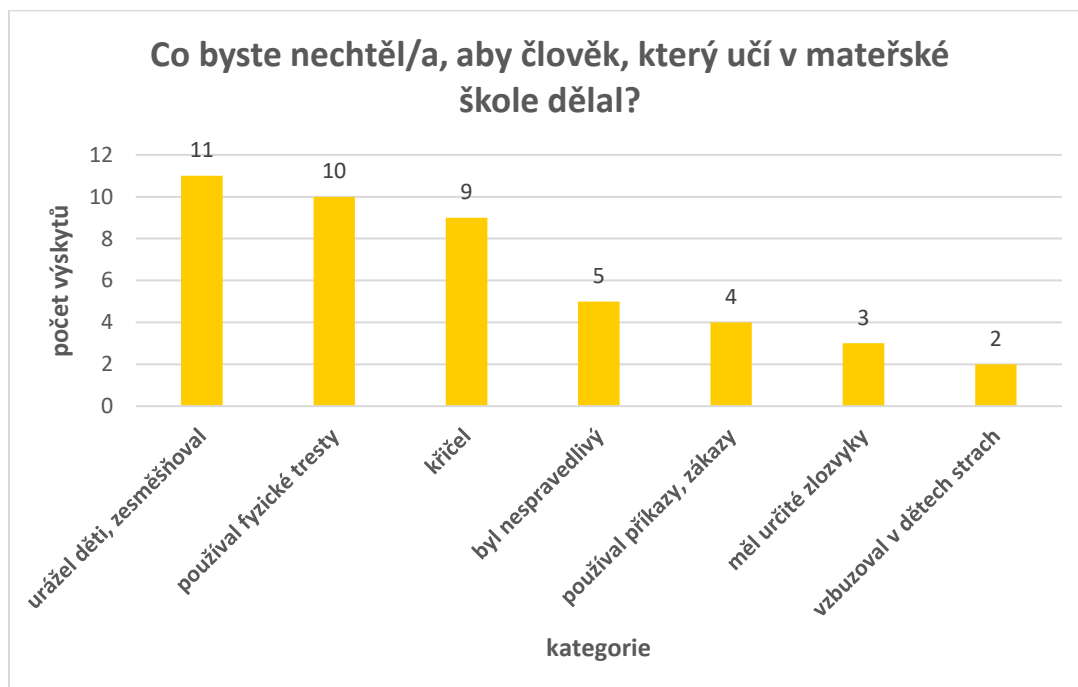
Znovu se nyní zaměřím na odpovědi rodičů, kteří neuvedli přímo ani paní učitelku ani pana učitele. Jsou zde opět podobné odpovědi, ale přes to se trochu liší. Člověk, který učí v mateřské škole by měl podle nich naučit děti žít v kolektivu, stejně jako paní učitelka, tato kategorie je celkově v těchto dvou grafech na prvním místě a předbíhá všechny ostatní kategorie. I zde najdeme to, aby učil děti základům slušného chování, etiketě. Čtyři rodiče by si přáli člověka, který by děti učil samostatnosti, která je do života nezbytná. Také by měl děti učit lépe mluvit, vyjadřovat se (rozšířit jejich slovní zásobu, zařazovat logopedická cvičení, opravovat špatnou výslovnost). Měl by je vést k dovednostem, které se jim budou hodit v praktickém životě (např. umět rozdělat oheň, zabalit batoh na výlet či naučit základy první pomoci). Dva rodiče uvedli, že důležité je, aby děti připravil pro vstup do základní školy. Měl by je učit důvěře v sebe samotné, to se objevilo dvakrát. Objevilo se spoustu samostatných odpovědí, např. měl by učit děti ovládat své emoce, naučit je básničky, různé hry, učit je pohybovat se v přírodě a být rád

venku, respektovat autority, zvyknout si na pravidelný režim a naučit se žít v dnešní společnosti a vnímat ji.

Otázka č. 9: Co byste nechtěla/a, aby paní učitelka dělala? / Co byste nechtěl/a, aby pan učitel dělal?

Graf 35: Co byste nechtěl/a, aby paní učitelka dělala? - z pohledu rodičů

Graf 36: Co byste nechtěl/a, aby člověk, který učí v mateřské škole dělal? - z pohledu rodičů

Paní učitelka by neměla používat fyzické tresty (bít je, uhdit je, mlátit, fyzicky týrat), což si myslím, že by mělo být v dnešní době samozřejmé. Člověk, který mlátí děti by podle mého názoru neměl pracovat ve školce a ani v jiném školském zařízení. Osmkrát zaznělo, že si rodiče nepřejí, aby si učitelka dětí nevsímalala (ignorovala je a jejich špatné chování, věnovala se svým zálibám jako např. telefonování, přecházela šikanu, jen si „odbyla“ své pracovní hodiny a nic víc, projevovala by nezájem o děti). Myslím si, že tohle by bylo nepříjemné jak rodičům, tak hlavně i dětem, mohlo by se jednat např. o učitelku trpící syndromem vyhoření či učitelku, která právě prožívá jiné stresující období. Pěti rodičům by se nelíbila nespravedlnost (kdyby byla nespravedlivá při řešení konfliktů, dávala přednost dětem svých blízkých či známých atd.). Jak zaznělo dále, neměla by křičet na děti. Také by je neměla ponižovat a jinak psychicky týrat. Dle třech výpovědí by měla ke každému přistupovat individuálně. Stejný počet odpovědí je u bezdůvodného kárání, paní učitelka by neměla zbytečně a neprávem osočovat děti a když už se stane, že se někdy splete, měla by se dle mého názoru umět dětem omluvit. Dva rodiče by si nepřáli vůbec žádné tresty, dva by si nepřáli, aby odloučila jejich děti od kolektivu a v dalších dvou výpovědích stálo, že by neměla paní učitelka děti k něčemu nutit, co nechtějí (třeba k činnostem, které nechtějí dělat či k jídlu). I zde se objevily samostatné odpovědi, např. že by paní učitelka neměla pít alkohol, fetovat, mluvit sprostě, přenášet na děti svou špatnou náladu, žalovat na děti, zrazovat je anebo řešit výtky před dětmi, a ne v soukromí s rodiči.

Ať už se jedná o paní učitelku nebo pana učitele, tento člověk by neměl dle jedenácti výpovědí děti urážet a zesměšňovat (nadávat jim, nutit je stát na hanbě, shazovat je před ostatními, chovat se k nim jako k někomu hloupému atd.). Podle mě se děti musí poté cítit méněcenně a podřazeně, pokud tohle někdo dělá. Myslím si, že v mateřské škole by se měli všichni navzájem respektovat, ať už se jedná o vztah učitelka-dítě, učitelka-rodič, učitelka-učitelka, učitelka-ředitelka, ... Dále by člověk, který učí ve školce neměl používat samozřejmě již výše řečené fyzické tresty, to je prostě nepřijatelné. Neměl by na děti křičet a být celkově hlučný, což se objevilo devětkrát. Mnoho rodičů by opět netolerovalo nespravedlnost, což je pochopitelné (nadržování někomu, dělat rozdíly mezi dětmi, ...). Člověk učící v mateřské škole by neměl používat jen samé příkazy a zákazy, což se objevilo čtyřikrát (aby děti byly jako cvičení psi – sedni si, podej, mlč, uklid'; jeden rodič si nepřál, aby bylo dětem něčím vyhrožováno – když to neuděláš, nepůjdeš s námi ven atd.). Několik výpovědí bylo o tom, aby tento člověk neměl různé zlovyky, které i my sami dětem zakazujeme (kouření, kousání nehtů, ...). Rozhodně by neměl vzbuzovat v dětech strach (dvě odpovědi). Také by neměl být protivný, arogantní, neměl by dělat nervózní gesta, neměl by „nálepkovat“ děti, mít metody „cukru a biče“, neměl by lhát.

Je něco, co byste chtěl/a ještě doplnit či sdělit?

Pod devíti otázkami ještě měli rodiče možnost sdělit cokoli chtěli. Několik jich uvedlo, že paní učitelky ze školky za jejich práci obdivují. Objevila se i odpověď, že paní učitelky by měly umět najít v každém dítěti jeho silnou stránku a rozvíjet ji, aby se každé dítě cítilo výjimečně. V jednom dotazníku je uvedeno, že tohle krásné povolání by si měl vybrat člověk, který má opravdu rád děti a chce je pomoci rodičům připravit „na život“. Jak v něm stálo dále uvedeno, paní učitelka je jen člověk a každý má někdy „svůj den“. Jeden rodič by si přál, aby byla školka více otevřená také rodičům, nejen dětem (např. různé společenské akce, kterých se účastní děti, učitelé i rodiče). Dále bylo na konci dotazníků také uvedeno, že je pro daného rodiče velmi důležité, aby se jejich dítě již od prvních kontaktů se školskými zařízeními setkala s respektujícím přístupem, který je velkým vkladem do života dětí na osobní i mezilidské úrovni. Další rodič uvedl, že podle jeho názoru se děti v dnešní době do všeho moc tlačí.

4.3 Celkové shrnutí

4.3.1 Celkový obraz ideální/ho učitele/učitelky očima dětí předškolního věku

Co se týče vzhledu člověka (postava, oblečení atd.) učícího v mateřské škole, musím napsat, že je to velmi subjektivní záležitost a každé dítě má ohledně vzhledu trochu jinou představu. Dá se ale napsat, že z prvního dílčího výzkumu, který se zaměřoval na to, jak si představují ideálního učitele/učitelku děti předškolního věku vyplynulo, že děti by si představovaly, aby člověk, který učí v mateřské škole byl hlavně **usměvavý a veselý**, měl úsměv na rtech. Pokud by to byla paní učitelka, měla by nosit hlavně **sukně nebo šaty** či **tričko** a mít na sobě různé **dámské doplňky** v podobě náušnic, náramků, náhrdelníků a podobně, dětem se na učitelce hodně líbí také **culíky** a **copánky**. Většina dětí by preferovala **dlouhovlasou** paní učitelku. Pokud by to byl pan učitel, měl by být **sportovně oblečený**, na sobě mít barevné triko a kalhoty či šortky, mohl by také nosit různé **doplňky, které zdůrazňují osobnost muže**. Děti často uváděly, že si přály **paní učitelku, která by vypadala jako ta jejich** aktuální. Většina z dotázaných dětí by preferovala právě paní učitelku, pana učitele zvolilo jen necelých 23 procent dětí. Z výsledků ale určím, jaký by dle dětí měl být člověk, který učí v mateřské škole, ať už je to muž či žena. Určitě by měl **vypadat hezky** a působit na děti příjemně. Jaký by měl takový člověk očima dětí ještě být? Měl by to být **hodný člověk, který se na děti zbytečně nezlobí** a **chová se k nim hezky, neublíží jim, je na ně milý, učí je nové věci a učení mu jde** a rád dětem **pomáhá**. **O děti jeví opravdový zájem, je jim nablízku, starostlivě o ně pečuje**. Dokáže být ale i **náročný a přísný**, dá se říci, že **důsledný**. Měl by **vědět hodně věcí o přírodě (zná různé rostliny, zvířata), k přírodě má velmi kladný vztah a děti s poznatky o přírodě seznamuje**. Měl by **umět cvičit a sportovat a cvičil by také spolu s dětmi**. Uměl by **poutavě číst pohádky** a měl by příjemný hlas, uměl by mluvit, děti by **učil básničky a říkanky**. Důležité je, aby **uměl psát** a znal písmena abecedy, také **uměl čísla a počítání** a měl snahu také **naučit psát, číst a počítat i děti**. Je také důležité, aby **uměl zpívat** a bylo by skvělé, kdyby **hrál na nějaký hudební nástroj**. Děti by byly rády, kdyby **zpíval společně s nimi**, naučil je nové písničky. Měl by mít **dobrý vztah k malování a vyrábění, s dětmi by kreslil, maloval a vyráběl často a rád**. Děti by byly rády, kdyby **znal děti, věděl o nich hodně věcí**. Byl by šikovný, co se týče **praktických věcí z běžného života**, např. **vaření či uklízení po sobě**. Tyto a další různé **praktické věci by učil i děti**, pomohl by jim, aby obstáli v běžném životě. Dívky by uvítaly, kdyby zvládal **dělat různé účesy**, ať už copánky či různé drdoly atd.

Nejvíce ze všeho by tento člověk **měl rád děti**, a zvláště ty **děti, které jsou poslušné**. Rád by **jedl ovoce a zeleninu**, nepohrdl by ani dalšími druhy jídel, které zrovna jemu chutnají. Člověk učící ve školce by dle dětí měl **mít rád svou rodinu a také ostatní paní učitelky**, měl by mít tedy k dalším lidem dobré vztahy. Ve školce by si **s dětmi měl hlavně hrát**. Měl by **děti často brát ven** na zahradu, na procházky a výlety. Byl by **dobrým vychovatelem**, učil by děti tomu, jak se mají a nemají chovat, co je správné a co ne. **Neměl by na děti být zlý a ošklivý**, neměl by je zlobit, ničit jim věci, odstrkovat je, ... **Nesměl by dětem fyzicky ubližovat**, mlátit je, štípat, plácát, dávat jim na zadek. **Neměl by zbytečně křičet a dělat celkově velký hluk** (třeba zpěvem nebo hraním na nástroj, cinkáním zvonečku, ...). Člověk učící ve školce by měl podle vyjádření dětí **o sebe pečovat, dávat na sebe pozor**, aby se mu něco nestalo a neublížil si a nebyl nemocný. **Dává dětem přiměřenou volnost**, zbytečně jim něco nezakazuje a nenutí je do toho, co si nepřejí.

4.3.2 Celkový obraz ideální/ho učitele/učitelky očima rodičů

24 rodičů v dotaznících uvedlo, že by si pro své dítě přáli paní učitelku, 4 tatínci by si přáli pana učitele. Paní učitelka dle rodičů více rozumí dětem, je empatictější, citlivější, dalo by se říci, že dětem na chvíli nahrazuje matku. Ostatní rodiče, kterých bylo také 24, uvedli, že na tom, jestli jejich dítě bude učit paní učitelka nebo pan učitel jim nezáleží, za hlavní považují profesionalitu, to, aby tento člověk uměl s dětmi pracovat a aby k nim měl kladný vztah. Ze všech získaných výsledků nyní určím, jaký by dle rodičů měl být člověk, který učí v mateřské škole, ať už je to muž či žena. Dle většiny rodičů **na vzhledu člověka, který učí v mateřské škole nezáleží**, jen je důležité, aby byl **upravený, čistý, slušně oblečený**, měl by **dodržovat základní hygienické návyky**. Mohl by **nosit praktické oblečení do práce**, přeci jen velkou část dne pracuje s dětmi a může se kdykoli ušpinit nebo si něco roztrhnout. Měl by to být člověk, který je **usměvavý a sympatický**, mohl by nosit **veselé oblečení**. Spíše by to měl být **člověk mladý nebo ve středním věku**. Rodiče by si hlavně přáli, aby byl **empatický**, měl by se **umět vcítit do pocitů dětí, mít pro ně pochopení, rozumět jim**. Z tohoto dílčího výzkumu vyplynulo, že empatie je nejdůležitější schopností, kterou by měl člověk učící v mateřské škole oplývat. Měl by být **vlídný, milý, laskavý, vstřícný a slušný**. Neměla by mu chybět **velká dávka trpělivosti**. K dětem by se **měl chovat zásadově, důsledně**. Měl by **děti vychovávat a vzdělávat** dle svého nejlepšího vědomí a svědomí, **rozvíjet jejich osobnost, připravovat je pro vstup do základní školy a na život jako takový**. Děti by učil nové věci, **prohluboval by jejich znalosti** ohledně různých témat a **podporoval je ve zdokonalování se v různých dovednostech**. **K dětem by**

měl přistupovat s respektem, měl by být schopen tolerovat odlišnosti. Děti by uměl motivovat a podpořit. Byl by to člověk přátelský, který je na děti hodný. Jeho rozpoložení by mělo být převážně optimistické, byl by veselý, děti by s ním zažily mnoho legrace. Další jeho důležitou vlastností by byla **spravedlivost**, ke všem dětem by přistupoval individuálně, nesměl by dávat přednost dětem svých známých. Pro děti by měl být **přírozenou autoritou**. Měl by rád svou práci, byla by jeho koníčkem, k dětem by přistupoval s mateřskou péčí (jako rodič) a snažil se s nimi **vybudovat dobré vztahy**. Měl by se snažit **nepůsobit na děti direktivně** (neměl by používat samé příkazy, zákazy). Takový člověk by měl být **hodně kreativní**, měl by mít **spoustu dobrých nápadů**. Choval a jednal by tak, aby **mu děti i rodiče mohli věřit**. Rodiče by si přáli, aby byl **komunikativní**, **na zvědavé otázky dětí by měl zvládat reagovat**, také by bylo dobré, kdyby byl **sdílný k rodičům**. Měl by být **vzdělaný ve svém oboru**, mít znalosti z pedagogiky a psychologie. Neměl by mu chybět ani **všeobecný přehled**. Bylo by dobré, kdyby **znal základy první pomoci**. Také by mohl **znát nějaký cizí jazyk**. Měl by být **aktivní**, s **dobrým vztahem ke sportu a cvičení**, **i děti by měl vést k aktivnímu pohybu a radosti ze cvičení**, často **by zařazoval tělovýchovné aktivity**. Mnoho odpovědí se týkalo toho, aby uměl **hrát na hudební nástroj a zpívat**, s dětmi by **tancoval**. **Zásoba básniček, písniček, říkanek, pohádek a hádanek** by neměla v jeho pracovních materiálech chybět, děti by je učil. Měl by **umět kreslit, malovat a vyrábět a rád by tvořil i s dětmi**. Měl by mít velmi **kladný vztah k přírodě a děti s přírodou seznamovat**. Dětem by člověk učící v mateřské škole **vždy rád podal pomocnou ruku**. Ze všeho **nejraději by měl mít děti a svou práci**. Rád by **dětem připravoval nejrůznější hry a jiné aktivity**. **Nejraději by si společně s dětmi hrál**. Člověk, který by učil děti v mateřské škole by také dle rodičů měl ještě mít **kladný vztah k hudbě**, rád by poslouchal hudbu různých žánrů. Měl by **dětem pomoci rozvíjet jejich řečové schopnosti a dovednosti** a do programu dne zařazovat krom jiného i vhodné aktivity k tomuto určené. **Dětem by měl vštěpovat zájem o základní klasické „každodennosti“**, jako např. zalévání květin, mytí oken, mazání chleba, mít základní hygienické návyky, ... **S dětmi by často chodil ven**, na různé výlety, procházky, na školní zahradu, ... Jak jsme mohli vidět v grafech, pro rodiče je důležitá socializační funkce mateřské školy, a proto by podle nich měl člověk, který v mateřské škole učí měl **naučit děti žít v kolektivu**, aby uměly být samy sebou, uměly tolerovat ostatní, zvládly spolupracovat, zajímaly se o druhé, naučily se věřit si. Měl by dětem **vštěpovat základy slušného chování, učit je etiketě a tyto základy prohlubovat**. **Vedl by děti k samostatnosti**. V žádném případě by **neměl používat fyzické tresty či děti zesměšňovat, urážet a ponižovat**. **Neměl by na děti zbytečně křičet a bezdůvodně je kárat a trestat**, a určitě by je neměl trestat např. odloučením

od kolektivu. **Neměl by být zbytečně hlučný. Neměl by také mít určité zlovyky**, které dětem zakazujeme, např. neměl by kouřit, pít alkohol atd. **Měl by jít svým chováním dětem příkladem.** Rozhodně by **neměl vzbuzovat v dětech strach.** Rodiče by si také **nepřáli, aby děti do něčeho zbytečně nutil.**

4.4 DISKUSE

Na základě výzkumu jsem zjistila, jakým směrem by se měla orientovat osobnost učitele/učitelky mateřské školy, jak by měl tento člověk přistupovat k dětem a ke své práci jako takové podle dětí samotných a jak podle rodičů.

Z výzkumného šetření jsem zjistila, že děti i rodiče by si přáli usměvavého, veselého učitele nebo paní učitelku, tento člověk by měl mít smysl pro humor, ze všeho nejvíce by měl mít rád děti a svou práci, měl by to být hodný a empatický člověk se smyslem pro spravedlnost a s velkou mírou trpělivosti. Měl by projevovat o děti opravdový zájem, měl by mít odhodlání k tomu je vychovávat a vzdělávat. S dětmi by měl hrát spoustu her, protože hra je základem předškolního období, do programu by měl zařazovat výtvarné, pohybové, hudební, řečové, tělovýchovné a různé další aktivity, které rozvíjejí osobnost dítěte po všech stránkách, připravují dítě pro vstup do základní školy a pro život jako takový. Takovému člověku by také neměla chybět zručnost a kreativita, jeho komunikace by měla být na velmi dobré úrovni. Měl by ke každému dítěti přistupovat individuálně. Měl by to být člověk se srdcem na správném místě, který má kladný vztah k přírodě. Podle mého názoru je důležité, aby se člověk, který pracuje jako učitelka či jako učitel v mateřské škole neustále vzdělával, rozvíjel svou osobnost, a tedy i své profesní kompetence.

Pokud se poohlédnu po dalších pracích, které se zabývají podobným tématem jako tato diplomová práce, můžu uvést např. výzkum Novotné (2015), která zjišťovala, jak si předškolní děti v mateřské škole představují ideální paní učitelku či ideálního pana učitele. S dětmi vedla autorka rozhovory a doplnila je ještě analýzou jejich výtvarného projevu (děti namalovaly ideální učitelku či ideálního učitele podle jejich představ). Z dětského výtvarného projevu je vidět, že děti si představují ideální paní učitelku v princeznovském stylu, s šaty či se sukní, dále také paní učitelku, která má pestrobarevné oblečení s různými proužky, tyto paní učitelky mají ve většině případů dlouhé vlasy a úsměv na tváři. Dalo by se říci, že v tomto ohledu jsme s Novotnou (2015) za jedno, i z mého výzkumu je patrné, že mnoho dětí by takovou paní učitelku uvítalo. Co se týče pana učitele, ten ve výzkumu Novotné (2015) nosí většinou triko a kalhoty, které má sepnuté páskem. Oděv je barevný, pan učitel se směje. I v tomto ohledu si myslím, že názory dětí v obou výzkumech jsou si v celku podobné. Co se týče autorčiniých rozhovorů s dětmi, tak děti v mnoha výpovědích uváděly, že by paní učitelka nebo pan učitel měli být hodní, usměvaví, rozumní lidé, měli by znát a umět spoustu věcí a také by měli mít rádi děti (a hodné děti). I v otázce, v čem by měl pedagog vynikat a co umí moc dobře můžu

porovnat svou práci s prací Novotné (2015), protože i jí děti v rozhovorech uváděly, že by měl umět vyrábět, kreslit, malovat, kromě toho také cvičit, sportovat či umět pochválit děti a pomoci jim. S dětmi by si tento člověk měl hodně hrát. Má rád přírodu, zvířata a rostliny. Dále se také objevují výpovědi dětí, kde stojí, že si nepřejí, aby na ně učitel/ka křičel/a, aby je mlátil/a, nechtěl/a si s nimi hrát, ... Novotná (2015) uvádí i odpovědi dětí na otázky „Co se nelíbí tvému učiteli/učitelce?“ a „Co nemá rád/a?“, kde děti odpovídaly např. že se mu/jí nelíbí, když děti zlobí, křičí, neposlouchají, ubližují si, nadávají, když se na sebe děti zlobí a nehrají si spolu, když dělají hlouposti. Můžu tedy doplnit, že děti opravdu silně vnímají pedagogovy reakce na nežádoucí chování.

V bakalářské práci Pencové (2011) můžeme najít mimo jiné i názory rodičů na to, jak by měl vypadat ideální pedagog v mateřské škole. Mnoho rodičů uvádělo, že je pro ně důležité, aby člověk učící v mateřské škole byl empatický, tvořivý, tolerantní. Mnoho rodičů ve výzkumu Pencové (2011) klade důraz na to, aby se uměl učitel zapojit do hry dětí. Autorka se ptala rodičů třeba také na to, zda by měl pedagog znát Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Tato dovednost nebyla rodiči moc preferována a autorka se domnívá, že je to tím, že rodiče nemají dostatek informací o tomto dokumentu. Oproti tomu rodiče velmi vystihovali dovednost komunikace. Nutnost této dovednosti se objevila i v mém výzkumu. Když se Pencová (2011) ptala rodičů na otázku, jaká vlastnost či dovednost je podle nich pro učitele úplně nejdůležitější, rodiče odpovídali, že trpělivost, přirozená autorita, empatie, láska k dětem, dále také umění motivovat, být spravedlivý, k dětem přistupovat individuálně, mít rád svou práci, být komunikativní a umění improvizovat. Až na schopnost improvizace tyto vlastnosti a dovednosti uváděli ve velké míře i rodiče v mém výzkumu.

Myslím si, že výčet toho, jaký by měl být ideální pedagog nikdy nemůže být kompletně naplněný. Pro výkon této profese je toho potřeba velmi mnoho. Učitel/ka by se měl/a chovat tak, aby svým chováním a jednáním byla dětem dobrým vzorem. Pedagog je totiž přeci modelem osobnosti, je dětem živým příkladem, jak uvádí Říčan (2010). Myslím si, že pedagog v mateřské škole by si měl najít cestu ke každému dítěti a snažit se ho rozvíjet po všech stránkách. Měl by se snažit vcítit se do každého dítěte, porozumět mu. Také by dle mého názoru měl celkově svou práci vnímat jako poslání, tak moc je tato profese zodpovědná.

ZÁVĚR

To, aby se z vás stal/a ideální učitel/ka mateřské školy není jednoduchou záležitostí. Krom toho, že člověk musí mít rád děti a svou práci je k výkonu této profese potřeba spousta píle a pracování na sobě, neustálé se vzdělávání. Učitel/ka by měla oplývat mnoha osobnostními kvalitami, měl/a by si být vědom/a profesních kompetencí nutných k výkonu této profese. Tyto profesní kompetence se formují postupně, v průběhu profesní dráhy, kdy člověk získává nové zkušenosti. Je důležité, aby se člověk, který učí v mateřské škole o svůj obor hluboce zajímal, ale také, aby ve volném čase dokázal relaxovat, odpočinout si, měl své zájmy.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak si děti docházející do mateřské školy a rodiče, jejichž děti tuto školu navštěvují, představují ideální obraz učitele/učitelky mateřské školy. Studium odborné literatury jsem si prohloubila a připomenula znalosti o povolání učitele mateřské školy a v práci prokázala velký význam osobnosti učitele/učitelky při výchově a vzdělávání dětí předškolního věku. Můj výzkum přinesl názory dětí a rodičů na ideální obraz člověka, který by podle nich měl učit v mateřské škole.

V teoretické části jsem charakterizovala profesi učitele s důrazem na profesi učitele mateřské školy. Uvedla jsem různé typy učitelů, popsala odbornou kvalifikaci pro výkon povolání učitele mateřské školy, seznámila s rolemi učitele mateřské školy a s jeho profesními kompetencemi. Popsala jsem zásady předškolní výchovy a vzdělávání, zaměřila se také na důležitost komunikace učitele. Uvedla jsem poznatky o důležitosti spolupráce učitele s rodiči a kolegy. Teoretickou část jsem zakončila výpisem dalších osobnostních kvalit učitele mateřské školy.

V empirické části jsem zrealizovala dva dílčí výzkumy, které byly zaměřené na získání ideálního obrazu člověka, který by měl učit v mateřské škole. S vybranými dětmi předškolního věku, které docházejí do mateřské školy jsem vedla rozhovory, odpovídaly mi na otázky týkající se tohoto tématu. Rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu jsem zprostředkovaně přes paní učitelky poprosila o vyplnění dotazníku k tomuto tématu. Dotazníky pak rodiče anonymně vhazovali do krabic k tomu určených. Na konci empirické části jsem uvedla celkové shrnutí zrealizovaného výzkumu. Jak je vidět i z názorů dětí a rodičů, práce učitele/učitelky mateřské školy je velmi zodpovědná a náročná, k výkonu této profese nestačí jen mít rád děti a svou práci, je třeba mít mnoho znalostí, schopností a dovedností, člověk pracující v mateřské škole by měl oplývat mnohými osobnostními kvalitami.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- DYTRTOVÁ, R. & KRHUTOVÁ, M. (2009). *Učitel: Příprava na profesi*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-6191-6.
- HAVRDOVÁ, E., VYHNÁNKOVÁ, K. (eds.) (2015). *Dobrý začátek: ověřené postupy pro učitelky mateřských škol*. Praha: Schola Empirica, z. s. ISBN 978-80-9057-48-2-3.
- HOLEČEK, V. (2014). *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3704-1.
- HRABAL, V., PAVELKOVÁ, I. (2010). *Jaký jsem učitel?* Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-755-8.
- JUKLOVÁ, K. (2013). *Začínající učitel z pohledu profesního vývoje*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-266-9.
- KOŤÁTKOVÁ, S. (2002). Komunikace učitelky MŠ (1). *Informatorium: Časopis pro výchovu dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*, roč. 9, č. 10, s. 10-11. ISSN 1210-7506.
- KOŤÁTKOVÁ, S. (2014). Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 978-80-247-4435-3.
- LANGOVÁ, M. a kol. (1992). *Učitel v pedagogických situacích: Kapitoly ze sociální pedagogické psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-613-7.
- LIPNICKÁ, M. (2017). *Poradenská činnost učitele v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1179-2.
- MAJERČÍKOVÁ, J., KASÁČOVÁ, B. KOČVAROVÁ, I. (2015). *Předškolní edukace a dítě: výzvy pro pedagogickou teorii a výzkum*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. ISBN 978-80-7454-554-2.
- MAREŠ, J. & KŘIVOHLAVÝ, J. (1990). *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-04-21854-7.
- MERTIN, V. (2016). *Abeceda pro učitelky mateřských škol*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-923-6.
- MERTIN, Václav a GILLERNOVÁ, Ilona (eds.) (2010). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8.

- MÍČEK, L. & ZEMAN, V. (1997). *Učitel a stres*. Opava: Vade Mecum. ISBN 80-86041-25-5.
- NAKONEČNÝ, M. (2009). *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1680-5.
- NOVOTNÁ, N. (2015). *Učitelka mateřské školy a její kompetence [bakalářská práce]*. České Budějovice: Pedagogická fakulta, JČU.
- OPRAVILOVÁ, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5107-8.
- OPRAVILOVÁ, E. & UHLÍŘOVÁ, J. (2012). *Předškolní výchova v zrcadle pramenů II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-623-9.
- PELIKÁN, J. (2007). *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-7184-569-0.
- PENCOVÁ, P. (2011). *Osobnost učitele v MŠ [bakalářská práce]*. Plzeň: Pedagogická fakulta, ZČU.
- PRŮCHA, J. (2002). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-631-4.
- PRŮCHA, J. & KOŤÁTKOVÁ, S. (2013). *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, s. r. o. ISBN 978-80-262-0495-4.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. (2009). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.
- ŘÍČAN, P. (2010). *Psychologie osobnosti: Obor v pohybu*. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 978-80-247-3133-9.
- SKUTIL, M. a kol. (2011). *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.
- SOUTNEROVÁ, V. (2006). Role učitelky MŠ. *Informatorium: Časopis pro výchovu dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*, roč. 13., č. 3, s. 6. ISSN 1210-7506.
- SVOBODOVÁ, E., VÍTEČKOVÁ, M. a kol. (2017). *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1243-0.

SYSLOVÁ, Z., BORKOVCOVÁ, I. & PRŮCHA, Jan (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku.: komparace české a zahraniční situace*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. ISBN 978-80-7478-354-8

SYSLOVÁ, Z & HORKÁ, H. (2011). *Studie k předškolní pedagogice*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5467-7.

SYSLOVÁ, Z. & CHALOUPKOVÁ, L. (2015). *Rámeček profesních kvalit učitele mateřské školy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7882-6.

SYSLOVÁ, Z. a kol. (2016). *Proměna mateřské školy v učící se organizaci*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. ISBN 978-80-7552-113-2.

ŠMELOVÁ, E. (2004). *Mateřská škola: Teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. ISBN 80-244-0945-8.

ŠMELOVÁ, E. (2014). *Bezvýhradná akceptace ve vývoji dítěte*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4217-4.

ŠMELOVÁ, E. & NELEŠOVSKÁ, A. (2009). *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2272-5.

TĚTHALOVÁ, M. (2013). Učitelem se člověk nerodí, ale stává... *Informatorium: Časopis pro výchovu dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*, roč. 20, č. 9, s. 8-10. ISSN 1210-7506.

TOMANOVÁ, D. (2000). Co se očekává od učitelky MŠ? *Informatorium: Časopis pro výchovu dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*, roč. 7, č. 7, s. 5-7. ISSN 1210-7506.

V AŠUTOVÁ, J. (2007). *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-325-2.

5 Characteristics of a Great Preschool Teacher [online]. *Masters in Special Education Degree Program Guide* [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <https://www.masters-in-special-education.com/lists/5-characteristics-of-a-great-preschool-teacher/>

15 Important Qualities of an Outstanding Preschool Teacher (2017) [online]. *Pacific PreSchool & Kindergarten* [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: http://www.pacificpreschool.com/preschool/15-important-qualities-of-an-outstanding-preschool-teacher?fbclid=IwAR0JJqTni7FvES6fKtg0vms6qqWbMfle7IBEL5mgvj8kE2N50R_35XGUC0Q

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Věkové zastoupení dětí.....	45
Graf 2: Chtěl/a bys, aby to byla paní učitelka nebo pan učitel? - z pohledu dětí.....	46
Graf 3: Jak by měla paní učitelka vypadat? – z pohledu dětí.....	47
Graf 4: Jak by měl pan učitel vypadat? – z pohledu dětí	47
Graf 5: Jak by se měla paní učitelka chovat k dětem? – z pohledu dětí.....	50
Graf 6: Jak by se měl pan učitel chovat k dětem? – z pohledu dětí	50
Graf 7: A co dalšího, jaká by měla ještě být? – z pohledu dětí.....	52
Graf 8: Co by měla paní učitelka umět a znát? – z pohledu dětí.....	53
Graf 9: Co by měl pan učitel umět a znát? – z pohledu dětí	53
Graf 10: Co by měla paní učitelka ráda? – z pohledu dětí	55
Graf 11: Co by měl pan učitel rád? – z pohledu dětí.....	55
Graf 12: Co by podle Tebe měla paní učitelka s dětmi ve školce dělat? – z pohledu dětí.....	57
Graf 13: Co by podle Tebe měl pan učitel s dětmi ve školce dělat? – z pohledu dětí	57
Graf 14: Co bys chtěl/a, aby Tě paní učitelka ve školce naučila anebo Ti pomohla se to naučit?	59
Graf 15: Co bys chtěl/a, aby Tě pan učitel ve školce naučil anebo Ti pomohl se to naučit?...	59
Graf 16: Co bys nechtěl/a, aby paní učitelka dělala?	61
Graf 17: Co bys nechtěl/a, aby pan učitel dělal?	61
Graf 18: Chtěl/a byste, aby to byla paní učitelka nebo pan učitel? - z pohledu rodičů.....	63
Graf 19: Proč byste chtěl/a, aby to byla paní učitelka? - z pohledu rodičů.....	65
Graf 20: Proč podle Vás nezáleží na pohlaví člověka, který učí v mateřské škole? - z pohledu rodičů.....	65
Graf 21: Jak by měla tato paní učitelka vypadat? - z pohledu rodičů	67
Graf 22: Jak by měl člověk, který učí v mateřské škole vypadat? - z pohledu rodičů.....	67
Graf 23: Jak by se měla paní učitelka chovat k dětem? - z pohledu rodičů.....	69
Graf 24: Jak by se měl člověk, který učí v mateřské škole chovat k dětem? - z pohledu rodičů	69
Graf 25: A co dalšího, jaká by měla ještě být? - z pohledu rodičů	71
Graf 26: A co dalšího, jaký by měl člověk, který učí v mateřské škole ještě být? - z pohledu rodičů.....	71
Graf 27: Co by měla paní učitelka umět a znát? - z pohledu rodičů	73

Graf 28: Co by měl člověk, který učí v mateřské škole umět a znát?	73
Graf 29: Co by měla mít paní učitelka ráda? - z pohledu rodičů	75
Graf 30: Co by měl člověk, který učí v mateřské škole mít rád? - z pohledu rodičů.....	75
Graf 31: Co by podle Vás měla paní učitelka s dětmi ve školce dělat? - z pohledu rodičů.....	77
Graf 32: Co by podle Vás měl člověk, který učí v mateřské škole s dětmi ve školce dělat? - z pohledu rodičů.....	77
Graf 33: Co byste chtěl/a, aby Vaše dítě paní učitelka ve školce naučila anebo mu to pomohla se naučit? - z pohledu rodičů.....	80
Graf 34: Co byste chtěl/a, aby člověk, který učí v mateřské škole Vaše dítě naučil anebo mu to pomohl se naučit? - z pohledu rodičů.....	80
Graf 35: Co byste nechtěl/a, aby paní učitelka dělala? - z pohledu rodičů	83
Graf 36: Co byste nechtěl/a, aby člověk, který učí v mateřské škole dělal? - z pohledu rodičů	83

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Obrázek použitý pro motivování dětí před rozhovorem

Příloha č. 2: Záznamový arch pro záznam odpovědí na otázky použité v rozhovorech s dětmi

Příloha č. 3: Vzor dotazníku pro rodiče

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Obrázek použitý pro motivování dětí před rozhovorem

Zdroj: vlastní tvorba

Příloha č. 2: Záznamový arch pro záznam odpovědí na otázky použité v rozhovorech s dětmi

Ideální učitel/ka mateřské školy očima dětí předškolního věku a rodičů – rozhovory s dětmi

Pohlaví dítěte:

Věk dítěte:

Chtěl/a bys, aby to byla paní učitelka nebo pan učitel?

Jak by měla paní učitelka vypadat? / Jak by měl pan učitel vypadat?

Jak by se měla paní učitelka chovat k dětem? / Jak by se měl pan učitel chovat k dětem?

A co dalšího, jaká by měla ještě být? / A co dalšího, jaký by měl ještě být?

Co by měla paní učitelka umět a znát? / Co by měl pan učitel umět a znát?

Co by měla paní učitelka ráda? / Co by měl pan učitel rád?

Co by podle Tebe měla paní učitelka s dětmi ve školce dělat? / Co by podle Tebe měl pan učitel s dětmi ve školce dělat?

Co bys chtěl/a, aby Tě paní učitelka ve školce naučila anebo Ti pomohla se to naučit? / Co bys chtěl/a, aby Tě pan učitel ve školce naučil anebo Ti pomohl se to naučit?

Co bys nechtěl/a, aby paní učitelka dělala? / Co bys nechtěl/a, aby pan učitel dělal?

Příloha č. 3: Vzor dotazníku pro rodiče

Vážená paní / vážený pane.

Jmenuji se Lenka Kollerová a jsem studentkou 2. ročníku navazujícího magisterského oboru Pedagogika předškolního věku na Univerzitě Hradec Králové. V současné době píši svou závěrečnou diplomovou práci s názvem „*Ideální učitel/ka mateřské školy očima dětí předškolního věku a rodičů*“. V rámci mé práce jsem vedla rozhovory s dětmi v mateřských školách týkající se jejich pohledu na ideální paní učitelku nebo pana učitele v mateřské škole. Nyní bych se i Vás, rodičů dětí, prosím, chtěla zeptat na několik otázek týkajících se Vašeho pohledu na toto téma. Budu moc ráda, pokud dotazník vyplní oba rodiče, každý svůj dotazník, za sebe. Vaše odpovědi budou pro mou práci velkým přínosem. Dotazník je anonymní, odpovědi budou použity pro účely mé diplomové práce.

Předem děkuji za Váš čas.

Bc. Lenka Kollerová

Ideální učitel/ka mateřské školy očima dětí předškolního věku a rodičů – dotazník

Vaše pohlaví:

Váš věk:

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- Základní
- Střední bez maturity (např. výuční list bez maturity)
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

Pohlaví a věk Vašeho dítěte / Vašich dětí, které navštěvuje/navštěvují MŠ (např. chlapec, 5 let):

Představte si, že do mateřské školy, do třídy Vašeho dítěte, má nastoupit nová paní učitelka nebo nový pan učitel přesně podle Vašich představ:

1) Chtěl/a byste, aby to byla paní učitelka nebo pan učitel? A proč?

2) Jak by měla tato paní učitelka vypadat? / Jak by měl tento pan učitel vypadat?

(Vzhledově – např. postava, oblečení, ...) – v této a ve všech dalších otázkách odpovídejte prosím vždy ve vztahu k pohlaví, které jste zvolili v předchozí otázce

3) Jak by se měla paní učitelka chovat k dětem? / Jak by se měl pan učitel chovat k dětem?

4) A co dalšího, jaká by měla ještě být? / A co dalšího, jaký by měl ještě být?

5) Co by měla paní učitelka umět a znát? / Co by měl pan učitel umět a znát?

6) Co by měla mít paní učitelka ráda? / Co by měl mít pan učitel rád?

7) Co by podle Vás měla paní učitelka s dětmi ve školce dělat? / Co by podle Vás měl pan učitel s dětmi ve školce dělat?

8) Co byste chtěl/a, aby Vaše dítě paní učitelka ve školce naučila anebo mu pomohla se to naučit? / Co byste chtěl/a, aby Vaše dítě pan učitel ve školce naučil anebo mu pomohl se to naučit?

9) Co byste nechtěl/a, aby paní učitelka dělala? / Co byste nechtěl/a, aby pan učitel dělala?

Je něco, co byste chtěl/a ještě doplnit či sdělit? – tato otázka je nepovinná